

ร.ร. ๖๖๖๖

๖๖๖๖

๖๖

การพัฒนาการวิจัยเรื่อง ทักษะการเขียนกระบอก

สารนิพนธ์

ของ

มาลี มีสัตย์

๖๖ ก.ค. ๖๖๖๖

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกเทคโนโลยีการศึกษา

พฤษภาคม ๖๖๖๖

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๖๖๖๖๖๖

การพัฒนารายการวิดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก

บทคัดย่อ
ของ
มาลี มีสัตย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกเทคโนโลยีการศึกษา

พฤษภาคม 2545

มาลี มีสตัย. (2545), การพัฒนารายการวิดีโอทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอก. การศึกษา
มหาวิทยาลัย กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ สิกขบัณฑิต
ประธาน, รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ กรรมการ.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพรายการวิดีโอทัศน์ เรื่อง
ทักษะการขีดหุ่นกระบอกให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาขาน้ำผึ้ง กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 45 คน ในภาคเรียนที่ 2
ปีการศึกษา 2544 ซึ่งได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมาย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
ครั้งนี้ คือ รายการวิดีโอทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอก แบบทดสอบวัดความรู้ และแบบ
ประเมินภาคปฏิบัติทักษะการขีดหุ่นกระบอก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย
ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า รายการวิดีโอทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอก ที่สร้างขึ้น
มีประสิทธิภาพ 87.57/89.53 เป็นไปตามเกณฑ์ 85/85 ที่กำหนด

THE DEVELOPMENT OF A VIDEO TAPE PROGRAM ON
THE THAI CLASSICAL PUPPETS SHOW SKILL

AN ABSTRACT
BY
MALEE MEESAT

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Technology
at Srinakharinwirot University

May 2002

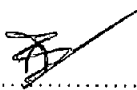
Malee Meesat. (2002). The Development of a Video Tape Program on the Thai Classical Puppets Show Skill. Master of Education degree (Educational Technology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Associate Professor Dr.Surachai Sikkhabandit, Associate Professor Nipa Sripairot.

The purpose of this study was to develop a video tape program on the Thai classical puppet show skill and find out its efficiency based on the 85/85 criteria. The samples of the study were the 45 Mathayom Suksa I students, Sainampeung School, Bangkok in the second semester of 2001 academic year. They were selected by purposive sampling method. The instruments were a video tape program on the Thai classical puppet show skill, an achievement test, and an evaluation. The statistic used for data analysis were mean, standard deviation and percentage.

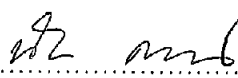
The study result revealed that efficiency of the video tape program on the Thai classical puppet show skill was 87.57/89.53, corresponding with 85/85 criteria.

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
เทคโนโลยีการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต)

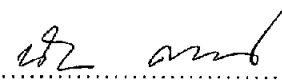
.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์)

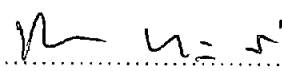
คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต)

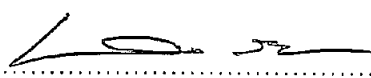
.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกษม บุญส่ง)

ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษาอนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกเทคโนโลยีการศึกษา ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ

.....หัวหน้าภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต)

วันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2545

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา ทั้งด้านแนวคิด ข้อเสนอแนะ ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต ประธานกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ และรองศาสตราจารย์นภา ศรีไพโรจน์ กรรมการควบคุมสารนิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์บุญเดือน ศรีวรพจน์ อาจารย์ณัฐิดา บุญรอด และคุณ สุริยะ ลิทธิชัย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกศินี โชติกเสถียร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พินิต วัฒนโน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิลาศ เกื้อมี ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการวีดิทัศน์ ที่ให้ความกรุณาตรวจสอบเครื่องมือ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขจนรายการวีดิทัศน์ สำเร็จสมบูรณ์ และขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกษม บุญส่ง ซึ่งเป็นทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้น และกรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่คอยให้คำแนะนำปรึกษาชี้แนะแนวทางการศึกษาจนสามารถเรียนจบหลักสูตร

ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหาร คณะครูอาจารย์โรงเรียนสาธิตน้ำผึ้ง คณะหุ่นกระบอกสาธิตน้ำผึ้ง ตลอดจนนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนารายการวีดิทัศน์ และเป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลองใช้เครื่องมือในครั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิตวิชาเอกเทคโนโลยีการศึกษา รุ่นที่ 9 และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ และคอยให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จนสำเร็จเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ครอบครัวมีสัตย์ และสืบทารวจตรี กฤษณะ สงศรี ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาและเป็นกำลังใจ จนประสบความสำเร็จในครั้งนี้

คุณค่าของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณพ่อประเจิม มีสัตย์ คุณแม่เอี่ยม มีสัตย์ และครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ให้การอบรมสั่งสอนและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้

มาลี มีสัตย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา.....	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา.....	7
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา.....	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีทัศน์.....	12
คุณค่าและความสำคัญของวิถีทัศน์เพื่อการศึกษา.....	13
รูปแบบของการผลิตรายการวิถีทัศน์เพื่อการศึกษา.....	14
การดำเนินการผลิตรายการวิถีทัศน์.....	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีทัศน์เพื่อการศึกษา.....	26
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชิดหุ่นกระบอก.....	30
ประวัติความเป็นมาของหุ่นกระบอก.....	30
องค์ประกอบของการเล่นหุ่นกระบอกไทย.....	36
การเชิดหุ่นกระบอก.....	38
หลักสูตรการสอนการเชิดหุ่นกระบอก.....	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชิดหุ่นกระบอก.....	44
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47

บทที่	หน้า
ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง.....	48,
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	48
การดำเนินการทดลอง.....	51
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
4 ผลการศึกษาค้นคว้า.....	55
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
รายการวิดิทัศน์เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก.....	55
การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์.....	56
การประเมินคุณภาพรายการวิดิทัศน์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา.....	56
การประเมินคุณภาพรายการวิดิทัศน์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการ..	57
การหาประสิทธิภาพรายการวิดิทัศน์.....	59
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	64
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	64
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	64
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	64
การดำเนินการทดลอง.....	65
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	66
อภิปรายผล.....	67
ข้อเสนอแนะ.....	69
บรรณานุกรม.....	71
ภาคผนวก.....	78
ภาคผนวก ก	79

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ข	110
ภาคผนวก ค	113
ภาคผนวก ง	120
ภาคผนวก จ	122
ภาคผนวก ฉ	127
ภาคผนวก ช	140
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	142

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ผลการประเมินคุณภาพรายการวิดิทัศน์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา.....	56
2 ผลการประเมินคุณภาพรายการวิดิทัศน์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการ.....	58
3 แนวโน้มประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก.....	60
4 ประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก.....	62
5 ตารางแสดงค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของ แบบทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก.....	121

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยการศึกษากับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา.....	8

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้สอนต้องนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากสื่อการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น สนุก ประหยัดเวลา ผ่อนแรงครู ช่วยให้ผู้เรียนได้พบกับผู้สอนที่เก่งที่สุดในเรื่องนั้น ๆ อันจะก่อให้เกิดแรงบันดาลใจและความสุข ทั้งครูและนักเรียนสามารถเรียนรู้ไปด้วยกันได้ นอกจากนี้ สื่อการเรียนรู้สมัยใหม่จะทำให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ช่วยให้เกิดการยกเครื่องทางปัญญาของสังคมไทยตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาอีกด้วย (ประเวศ วะสี, 2541 : 75) ซึ่งส่งผลให้นักการศึกษาในปัจจุบันให้ความสนใจและพยายามคิดค้นนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนมากขึ้น การสาธิตเป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งที่ผู้สอนต้องนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ เนื่องจากในการดำเนินการสาธิตมีปัญหามากมายตั้งแต่การจัดเตรียมอุปกรณ์ในการสาธิต การทดลองสาธิต แม้แต่ในขณะที่สาธิตถ้าจำนวนผู้เรียนมีมากก็อาจจะดูการสาธิตได้ไม่ทั่วถึง ผู้สอนจึงจำเป็นต้องจัดหาสื่อมาประกอบเพื่อช่วยให้การสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสื่อเหล่านี้จะต้องเป็นสื่อที่ใช้ง่าย ผู้เรียนจะศึกษาทบทวนเมื่อใดก็ได้ วิดีทัศน์น่าจะเป็นสื่อที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการแก้ปัญหาในเรื่องนี้ เพราะผู้เรียนได้เห็นทั้งภาพและเสียง โดยเฉพาะภาพเคลื่อนไหวที่แสดงการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว เข้าใจบทเรียนได้ง่าย สามารถจดจำบทเรียนได้ดีกว่าสื่ออื่น ๆ (วิจิตร ภักดีรัตน์, 2523 : 284) ส่วนตัวผู้สอนเองก็สามารถใช้เทปวีดิทัศน์ในการสาธิตอย่างได้ผลและยังป้องกันการผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการสาธิตได้ โดยการถ่ายทำเทปวีดิทัศน์ไว้ล่วงหน้า เป็นการเพิ่มคุณค่าและประหยัด ช่วยลดเครื่องมือที่จำเป็นในการสาธิตกรณีที่ต้องมีการสาธิตหลายครั้งและยังสามารถมองเห็นได้ชัดเจนโดยการถ่ายภาพระยะใกล้และใช้ความเร็วที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ได้ทั้งสำหรับผู้เรียนรายบุคคล ผู้เรียนกลุ่มเล็กไปจนถึงผู้เรียนกลุ่มใหญ่ ให้ความสะดวกในการใช้และยังสามารถนำมาใช้เพื่อทบทวนบทเรียนได้ตลอดเวลา

การนำสื่อการสอนเข้ามามีใช้ในการแสดงขั้นตอนการปฏิบัติแทนการสาธิตของผู้สอนจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นได้อย่างชัดเจนและสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง สื่อที่เหมาะสมกับการสาธิตการปฏิบัติการทางทักษะนั้น ชม ภูมิภาค (2526 : 85) ได้กล่าวเอาไว้ว่า สื่อการสอนที่จะ

เป็นแบบอย่างของการสอนทักษะได้ดี ก็คือ ภาพยนตร์และเทปวีดิทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับ สันต ภิบาลสุข. (2527 : 24) ที่กล่าวไว้ว่า เทปวีดิทัศน์ช่วยในการสาธิตอย่างได้ผล สามารถนำเอาเฉพาะ จุดที่ต้องการมาให้ศึกษารายละเอียดได้ ทำให้เห็นในสิ่งที่ควรเห็น และกำจัดความผิดพลาดในการ สาธิตได้โดยการถ่ายทำเทปวีดิทัศน์ไว้ล่วงหน้า และสอดคล้องกับไพโรจน์ ตีรณนากุล และนิพนธ์ ศุภศรี (2528 : 3) ที่กล่าวว่า วีดิทัศน์เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสูง เพราะให้ทั้งภาพและเสียงในเวลา เดียวกัน สามารถหยุดภาพนิ่งบางจุด ดูซ้ำหรือดูภาพซ้ำได้ โดยไม่ทำให้เนื้อเรื่องเสียไป เทปวีดิทัศน์ จึงเป็นสื่อที่เหมาะสมด้วยภาพและเสียงที่สมจริง สามารถให้ความรู้ได้ทุกรูปแบบ

นอกจากนี้วีดิทัศน์ยังช่วยแก้ปัญหาครูไม่มีทักษะที่ดีขาดความรู้และความรอบรู้ที่ เหมาะสม นักเรียนมีจำนวนมากเกินไป รวมทั้งนักเรียนที่มีความสามารถที่แตกต่างกัน (ไพโรจน์ ตีรณนากุล และนิพนธ์ ศุภศรี. 2528 : 1-3) และวีดิทัศน์เป็นที่ยอมรับแล้วว่าสามารถสอนเนื้อหา ที่เป็นหลักการ ความคิดรวบยอด และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ (พินิต วัฒน. 2524 : 11) ตลอดจนเป็นสื่อ ที่ให้ผลทางด้านการรับรู้สูงมาก โดยรับรู้จากการมองเห็น 75% และจากการได้ยิน 13% (Dale. 1956 : 134)

การเชิดหุ่นกระบอก เป็นมหรสพที่ชาติอันเจริญแล้วแทบทุกชาติมีแสดงกันเป็นศิลปะ เชิดหน้าขลุ่ยประจําชาติทั้งทางตะวันตกและทางตะวันออก แต่ละชาติจะดัดแปลงสร้างหุ่นขึ้นมา ให้เหมาะสมกับความนิยมและบุคลิกของคนในชาติ ตลอดจนความสะดวกในการจัดหาวัสดุมา สร้างหุ่น การที่อารยประเทศทั้งหลายต่างก็มีการแสดงเชิดหุ่นเป็นการละเล่นสำคัญอย่างหนึ่งนั้น ย่อมเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของมหรสพชนิดนี้อย่างเด่นชัด ดังนั้น การที่ชาติไทยมี การเล่นหุ่นกระบอก ซึ่งมีคุณลักษณะเด่นเป็นเอกลักษณ์เช่นนี้ จึงเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และเผยแพร่เป็นอย่างยิ่ง (ศักดิ์ ปั่นแห่งเพชร. 2522 : 5) ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม บรมราชกุมารีก็ทรงห่วงหาในศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้ โดยทรงมีรับสั่งให้ คุณครูชื่น สกุลแก้ว เข้าเฝ้าเมื่อทรงทราบข่าวว่าคุณครูชื่นจะเลิกการแสดงหุ่นกระบอก โดยพระองค์ตรัสว่า "ทำไมจะ เลิกเล่นหุ่น เลิกไม่ได้ละ อย่าเลิก ถ้าจะเลิกก็ขอให้สอน หัดให้คนที่เขาสนใจ อย่าให้หุ่นกระบอก สูญไปเลยเสียเลย ต่างชาติเขามีหุ่นก็จริง แต่คํามันต่างกัน นี่เป็นหุ่นของไทยแท้ ๆ " (ยุร กมลเสรี รัตน์. 2540 : 57)

ปัจจุบันการแสดงหุ่นกระบอกได้รับความนิยมลดน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากสภาวะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่ไม่เอื้ออำนวยที่จะให้มีการละเล่นอย่างสมัยโบราณได้ ผู้คนมีเวลาว่างสำหรับการหาความสุขเพลิดเพลินใจน้อยลง เพราะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพ สอดคล้อง กับศักดิ์ ปั่นแห่งเพชร (2522 : 4) ที่กล่าวว่า การที่จะดูมหรสพอย่างโบราณหรือหาความสุข

อย่างบรรพบุรุษนั้นต้องใช้เวลามากจึงจะได้รสชาติแห่งความซาบซึ้ง ดังนั้นในสภาวะที่ต้องดิ้นรนทำงานแข่งขันกับเวลา ศิลปะบันเทิงอย่างสมัยก่อนจึงไม่เป็นที่นิยมอีกต่อไป ประกอบกับค่าแรงและค่าขนส่งตลอดจนต้นทุนการแสดงก็สูงขึ้นด้วย การแสดงหุ่นกระบอกจึงไม่มีโอกาสเกิดขึ้นได้บ่อยนัก ทำให้กลายเป็นสิ่งหาดูได้ยาก เขาวชนจำนวนไม่น้อยยังไม่เคยชมหุ่นกระบอก

ดังนั้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่สืบไป โรงเรียนสาขาน้ำผึ้งจึงได้จัดตั้งคณะหุ่นกระบอกสาขาน้ำผึ้งขึ้น ในปีการศึกษา 2537 และมีการสอนการเชิดหุ่นกระบอกเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่สนใจ โดยได้ติดต่อวิทยากรคือ คุณสุริยะ สิริชัยศิษย์เอกของครูชั้น ลูกแก้ว ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หุ่นกระบอก) (กรมศิลปากร. 2539 : 30) มาเป็นผู้ฝึกสอนวิธีการเชิดหุ่นให้กับนักเรียน และเนื่องจากคุณสุริยะ สิริชัยเป็นวิทยากรจากภายนอก จึงทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาในการฝึกสอนทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง (สัมภาษณ์ เอนก เทศนาบุญ. หัวหน้าศูนย์ศิลปวัฒนธรรม โรงเรียนสาขาน้ำผึ้ง : 1 กันยายน 2541) ดังนั้น การนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอน จึงเป็นทางเลือกสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถฝึกหุ่นกระบอกได้อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้การเชิดหุ่นกระบอกได้อย่างแพร่หลายยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเทปวีดิทัศน์สามารถนำมาใช้ในการเพิ่มคุณภาพการเรียนการสอนและการสาธิต ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้ประหยัดเวลาที่ใช้ในการสาธิต ทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติและฝึกทักษะได้อย่างถูกต้อง เมื่อเกิดความสงสัยหรือต้องการทบทวนก็สามารถนำกลับมาดูใหม่ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการพัฒนารายการวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก ขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของรายการวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ได้รายการวีดิทัศน์ สำหรับสอนทักษะการเชิดหุ่นกระบอกที่มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับครู นักเรียน และผู้สนใจ นำไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนต่อไป
2. เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนารายการวีดิทัศน์สำหรับใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากร

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสายน้ำผึ้ง กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 540 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสายน้ำผึ้ง กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมาย (Purposive sampling) (จิตชนก เริงเขาวี. 2539 : 223) ซึ่งพิจารณาคัดเลือกจากนักเรียนที่มีพื้นฐานด้านดนตรีไทยหรือนาฏศิลป์ จำนวน 45 คน แบ่งออกได้ ดังนี้

2.1 การทดลองครั้งที่ 1 จำนวน 3 คน

2.2 การทดลองครั้งที่ 2 จำนวน 12 คน

2.3 การทดลองครั้งที่ 3 จำนวน 30 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ รายการวิดีโอเรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก

3.2 ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของรายการวิดีโอ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 รายการวิดีโอเรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.3 แบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก

4.4 แบบประเมินรายการวิดีโอของผู้เชี่ยวชาญ

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์

6. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ เนื้อหา เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก
- ตอนที่ 2 ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก ท่ากล่อมตัว
- ตอนที่ 3 ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก ท่าเชิดย้อนมือ
- ตอนที่ 4 ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก ท่ากระทบตัว
- ตอนที่ 5 ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก ท่าโยกตัว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รายการวิดิทัศน์ หมายถึง บทเรียนที่ประกอบด้วยการบรรยายประกอบการสาธิตการฝึกปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และบันทึกลงเทปวิดิทัศน์ระบบ VHS

2. หุ่นกระบอก หมายถึง มหรสพชนิดหนึ่ง ประกอบด้วยศิลปะหลายแขนงมารวมกัน คือ ตัวหุ่นทำด้วยไม้รวก เป็นประติมากรรมที่ต้องใช้ฝีมืออันประณีต เสื้อผ้าอาภรณ์ปกคลุมลายอย่างวิจิตรบรรจง การเชิดหุ่นต้องอาศัยความชำนาญผนวกกับความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ การแสดงต้องใช้วงดนตรีไทยขับร้องตามบท ซึ่งนำเนื้อหามาจากวรรณคดี

3. ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก หมายถึง การฝึกทักษะเชิดหุ่นในท่าต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ท่ากล่อมตัว ท่าเชิดย้อนมือ ท่ากระทบตัว และท่าโยกตัว

3.1 ท่ากล่อมตัว คือ การกล่อมไหล่หุ่นจากซ้ายไปขวา และจากขวาไปซ้าย หน้าหุ่นที่ตั้งอยู่บนไหล่จะต้องไม่คว่ำไปหรือหงายไป แต่จะชันหน้าเหมือนตัวละครกำลังกล่อมไหล่

3.2 ท่าเชิดย้อนมือ คือ การแกงมือจากขวาไปซ้ายและจากซ้ายไปขวา หรือเรียกว่า ป่วนไหล่ โดยระวังขึ้นตัวหุ่นไม่ให้หน้าหุ่นคว่ำหรือหงายไป

3.3 ท่ากระทบตัว คือ การเชิดเหมือนจังหวะ "ยัด - ยุบ" ในท่ารำของโขนละคร

3.4 ท่าโยกตัว คือ การเชิดในจังหวะ "ด้อม ด้อมมา ด้อม ด้อม ...ด้อม ด้อม มาด้อม ด้อม

4. การฝึกทักษะการเชิดหุ่นกระบอก หมายถึง การฝึกปฏิบัติเชิดหุ่นกระบอกได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และคล่องแคล่ว โดยวัดจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดความรู้ ความจำ และความเข้าใจในเนื้อหา ตอนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก

6. แบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก หมายถึง แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อประเมินพฤติกรรมการฝึกปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอกของนักเรียน

7. ประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ หมายถึง ผลการประเมินจากการเรียน เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก โดยใช้รายการวิดิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามเกณฑ์ 85/85 (เสาวณีย์ สิกขามันติต. 2528 : 284)

85 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากทำกิจกรรมระหว่างเรียนด้วย รายการวิดิทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 85

85 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียนด้วย รายการวิดิทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 85

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนารายการวิธีทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอก ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาค้นคว้าออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและการพัฒนาทางการศึกษา
 - 1.1 การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา
 - 1.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยและการพัฒนาทางการศึกษา
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีทัศน์
 - 2.1 คุณค่าและความสำคัญของวิธีทัศน์เพื่อการศึกษา
 - 2.2 รูปแบบของการผลิตรายการวิธีทัศน์เพื่อการศึกษา
 - 2.3 การดำเนินการผลิตรายการวิธีทัศน์
 - 2.4 งานวิจัยเกี่ยวกับวิธีทัศน์เพื่อการศึกษา
3. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการขีดหุ่นกระบอก
 - 3.1 ประวัติความเป็นมาของหุ่นกระบอก
 - 3.2 องค์ประกอบของการเล่นหุ่นกระบอก
 - 3.3 การขีดหุ่นกระบอก
 - 3.4 หลักสูตรการสอนการขีดหุ่นกระบอก
 - 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหุ่นกระบอก

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและการพัฒนาทางการศึกษา

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและการพัฒนาทางการศึกษา

การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา (Educational Research and Development = R&D) เป็นการพัฒนาศึกษาโดยอาศัยพื้นฐานการวิจัย (Research Based Education Development) เป็นกลยุทธ์หรือวิธีการที่สำคัญวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือ พัฒนาการศึกษาระดับชั้นและระดับอุดมศึกษา เป้าหมายหลักคือใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนา และตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษา (Education Product) อันหมายถึง วัสดุ ครุภัณฑ์ทางการศึกษา ได้แก่ หนังสือ แบบเรียน फिल्म สไลด์ เทปบันทึกเสียง วิธีทัศน์ คอมพิวเตอร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ ฯลฯ บอร์กและกอลล์ (Borg & Gall, 1989 : 771-798)

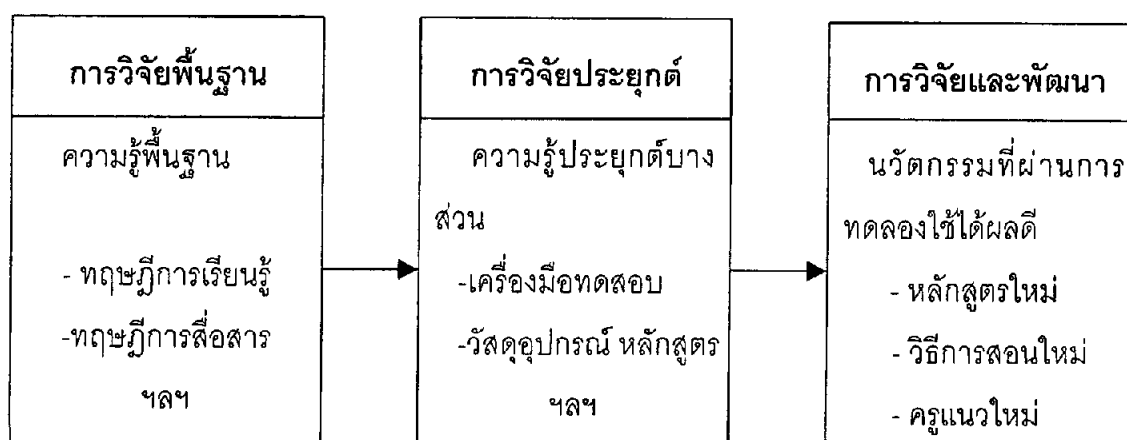
การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษากับการวิจัยทางการศึกษา

การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาแตกต่างจากการวิจัยทางการศึกษา 2 ประการ คือ

1. เป้าประสงค์ (Goal) การวิจัยทางการศึกษามุ่งหาความรู้ใหม่โดยการวิจัยพื้นฐานหรือมุ่งหาคำตอบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานโดยการวิจัยประยุกต์ แต่การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษามุ่งพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพผลผลิตทางการศึกษา เช่น การวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิผลของวิธีสอนหรืออุปกรณ์การสอน ผู้วิจัยอาจพัฒนาสื่อหรือผลผลิตทางการศึกษาลำหรับการสอนแต่ละแบบ แต่ผลผลิตเหล่านี้ใช้ได้สำหรับการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยแต่ละครั้งเท่านั้นไม่ได้พัฒนาไปสู่การใช้สำหรับโรงเรียนทั่วไป

2. การนำไปใช้ การวิจัยทางการศึกษามีช่องว่างระหว่างผลการวิจัยกับการนำไปใช้จริงอย่างกว้างขวาง กล่าวคือ ผลการวิจัยทางการศึกษาจำนวนมากอยู่ในตู้ไม่ได้รับการพิจารณานำไปใช้ นักการศึกษาและนักการวิจัยจึงหาทางลดช่องว่างดังกล่าวโดยวิธีที่เรียกว่า "การวิจัยและพัฒนา"

อย่างไรก็ตาม การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาไม่ใช่สิ่งทดแทนการวิจัยการศึกษาแต่เป็นเทคนิควิธีที่จะเพิ่มศักยภาพของการวิจัยการศึกษาให้มีผลต่อการจัดการศึกษาคือ เป็นตัวเชื่อมเพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่ผลผลิตทางการศึกษาที่ใช้ประโยชน์ได้จริงในโรงเรียนทั่วไป ดังนั้น การใช้กลยุทธ์การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา จึงเป็นการใช้ผลจากการวิจัยทางการศึกษา (ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยพื้นฐานหรือการวิจัยประยุกต์) ให้เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น สามารถสรุปความสัมพันธ์และความแตกต่างได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยการศึกษากับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

การดำเนินการวิจัยและพัฒนา

ขั้นตอนสำคัญของการดำเนินการวิจัยและพัฒนา มี 10 ขั้นตอน บอร์กและกอลล์ (Borg & Gall, 1989 : 784-785) ดังนี้

1. ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า ผลผลิตทางการศึกษาที่จะวิจัยและพัฒนาคืออะไร โดยกำหนดลักษณะทั่วไป รายละเอียดของการใช้และวัตถุประสงค์ของการใช้ เกณฑ์ในการกำหนดผลผลิตทางการศึกษาที่จะวิจัยและพัฒนาอาจมี 4 ข้อ คือ

1.1 ตรงกับความต้องการที่จำเป็นหรือไม่

1.2 ความก้าวหน้าในทางวิชาการมีพอเพียง ในการที่จะพัฒนาผลผลิตที่กำหนดหรือไม่

1.3 บุคลากรที่มีอยู่มีทักษะความรู้และประสบการณ์ ที่จำเป็นต่อการวิจัยและพัฒนาหรือไม่

2. รวบรวมข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัย การสังเกตภาคสนามซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาและทฤษฎีการวิจัยที่มีอยู่ไม่สามารถให้คำตอบได้ ก่อนที่จะเริ่มทำการวิจัยและพัฒนาต่อไป

3. วางแผนการวิจัยและพัฒนาประกอบด้วย

3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้ผลผลิต

3.2 ประเมินการค่าใช้จ่าย กำลังคน และระยะเวลาที่ต้องใช้ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้

3.3 พิจารณาผลสืบเนื่องจากการผลิต

4. พัฒนารูปแบบขั้นต้นของผลผลิตเป็นการออกแบบและจัดทำผลผลิตทางการศึกษาตามที่วางไว้ เช่น ถ้าเป็นโครงการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น ก็จะต้องออกแบบหลักสูตร เตรียมวัสดุ หลักสูตร คู่มือผู้ฝึกอบรม เอกสารในการฝึกอบรม และเครื่องมือการประเมินผล

5. ทดลองหรือทดสอบผลผลิตครั้งที่ 1 โดยการนำผลผลิตที่ออกแบบและจัดเตรียมไว้ในขั้นที่ 4 ไปทดลองใช้เพื่อทดสอบคุณภาพขั้นต้นของผลผลิตในโรงเรียน, จำนวน 1-3 โรงเรียน ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเล็ก 6-12 คน ประเมินผลโดยใช้แบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ และทำการรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์

6. ปรับปรุงผลผลิตครั้งที่ 1 โดยการนำข้อมูลและผลการทดลองใช้ในขั้นที่ 5 มาปรับปรุงแก้ไข

7. ทดลองหรือทดสอบผลผลิตครั้งที่ 2 เป็นขั้นนำผลผลิตไปทดสอบคุณภาพผลผลิตตามวัตถุประสงค์ กับโรงเรียน 5-15 โรงเรียน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 30-100 คน ประเมินผลเชิงปริมาณในลักษณะ Pre-test กับ Post-test นำผลไปเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการใช้ผลผลิต อาจมีกลุ่ม ควบคุม กลุ่มทดลองถ้าจำเป็น

8. ปรับปรุงผลผลิตครั้งที่ 2 โดยการนำข้อมูลและผลการทดลองไปใช้ ในขั้นที่ 7 มาปรับปรุงแก้ไข

9. ทดลองหรือทดสอบผลผลิตครั้งที่ 3 เป็นขั้นนำผลที่ปรับปรุงไปทดลองใช้ เพื่อทดสอบคุณภาพการใช้งานของผลผลิตโดยใช้ตามลำพังในโรงเรียน 10-30 โรงเรียน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 40-200 คน ประเมินผลโดยการใช้แบบสอบถาม การสังเกต และการสัมภาษณ์ และทำการรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์

10. ปรับปรุงผลผลิตครั้งที่ 3 โดยการนำข้อมูลจากการทดลองขั้นที่ 9 มาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพื่อผลิตและเผยแพร่ต่อไป

เมื่อดำเนินการเรียบร้อยแล้วก็จะเสนอรายงานเกี่ยวกับผลการวิจัยและพัฒนาผลผลิตในที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการหรือวิชาชีพส่งไปลงเผยแพร่ใน วารสารทางวิชาการ และติดต่อกับหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อจัดทำผลผลิตทางการศึกษาเผยแพร่ไปใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ หรือติดต่อบริษัทเพื่อผลิตจำหน่ายต่อไป

โดยสรุปแล้วการวิจัยและพัฒนาเป็นรูปแบบการวิจัยที่จะทำให้การวิจัยการศึกษาทั้งการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ได้นำไปใช้ในการปรับปรุงหรือพัฒนาการศึกษามากยิ่งขึ้น เพราะการวิจัยและพัฒนาเน้นการพัฒนาผลผลิตทางการศึกษาที่ใช้ในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง

1.2 งานวิจัยเกี่ยวข้องกับการวิจัยและการพัฒนาทางการศึกษา

การวิจัยและพัฒนาที่พบมากที่สุดในปัจจุบันจะเป็นการวิจัยและพัฒนาสื่อให้ได้ประสิทธิภาพเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้ได้แนวทางการศึกษาใหม่ ๆ มีผู้ทำการวิจัยและพัฒนาไว้หลายท่าน ดังนี้

ธวัชชัย เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2531) ได้ทำการสร้างชุดการสอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงชั้นปีที่ 1 สาขาการท่องเที่ยว สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ ผลปรากฏว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 96.31/82.80 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

นอกจากนี้ ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้น ช่วยให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นและมีประสิทธิภาพเชื่อถือได้

ไพโรจน์ วรรณมล (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการพัฒนาวีดิทัศน์การสอน เรื่อง การฝึกภาพและการใช้ภาพทางการศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า รายการวีดิทัศน์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 91.06/93.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 90/90 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการเรียนจากรายการวีดิทัศน์การสอน เรื่อง การฝึกภาพและการใช้ภาพทางการศึกษา มีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นจริง

ฤทธิ์ชัย อ่อนมิ่ง (2538 : 31) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสอนทักษะทางการแพทย์ โดยใช้สื่อการสอนประเภทวีดิทัศน์ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะ เรื่อง การตัดสายระบาย (Shot drain) ระหว่างการสอนสาธิตโดยใช้วีดิทัศน์กับการสอนสาธิตโดยอาจารย์ตามปกติ พบว่า ลักษณะการแจกแจงความถี่ของระดับคะแนนของนิสิตทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน และค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการสอนวิชาการแพทย์ที่ไม่ซับซ้อน สามารถนำวีดิทัศน์มาใช้แทนการสอนสาธิตโดยครูผู้สอนตามปกติได้

เมธี เจริญสุข (2538 : 56) ได้ศึกษาและพัฒนาเพื่อเปรียบเทียบรายการวีดิทัศน์ที่ผลิตขึ้นโดยใช้กล้องถ่ายวีดิทัศน์เพียงตัวเดียวถ่ายภาพอย่างต่อเนื่องกับการสอนตามปกติ พบว่าคุณภาพของรายการวีดิทัศน์อยู่ระดับปานกลางและการเรียนจากรายการวีดิทัศน์ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อาศิรา สามห้วย (2538 : 48) ได้ศึกษาเพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวีดิทัศน์ประกอบการสอนจริยธรรม เรื่อง มารยาทไทย พบว่ารายการวีดิทัศน์ประกอบการสอนกิจกรรมการไหว้ นักเรียนสามารถทำได้ร้อยละ 97.67 กิจกรรมการกราบ นักเรียนสามารถทำได้ร้อยละ 87.83 กิจกรรมการรับของส่งของ นักเรียนสามารถทำได้ร้อยละ 89.48 ดังนั้น สรุปได้ว่ารายการวีดิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

สุธัญญา ภูรัตนพิชญ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนารายการวีดิทัศน์การสอน ชุดการล้างฟิล์มและอัดขยายภาพขาว-ดำ ผลการวิจัยปรากฏว่า ชุดการล้างฟิล์มขาว-ดำ มีประสิทธิภาพ 86.11/82 และชุดการอัดขยายภาพขาว-ดำ มีประสิทธิภาพ 82.92/82.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนการหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*อนันตญา ประสงค์พร (2540 : 48) ได้ทำการพัฒนารายการวีดิทัศน์การสอน เรื่อง พืชและการผสมพันธุ์ของพืชดอก ผลการศึกษาพบว่า รายการวีดิทัศน์การสอน เรื่อง พืชและการผสมพันธุ์ของพืชดอกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ดังนี้

1. รายการวีดิทัศน์การสอน เรื่อง พืช มีประสิทธิภาพ 95/93
2. รายการวีดิทัศน์การสอน เรื่อง การผสมพันธุ์พืชดอก มีประสิทธิภาพ 92/91

เจนจบ สุขแสงประสิทธิ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการพัฒนารายการวีดิทัศน์ประกอบการฝึกอบรม เรื่อง "กิจกรรมการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร" ผลการวิจัยพบว่า รายการวีดิทัศน์ที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 81.13/86.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

*ภูษิต อานมณี (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการพัฒนารายการวีดิทัศน์ เรื่อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการทดสอบและหาประสิทธิภาพของรายการวีดิทัศน์ด้วยเกณฑ์ที่กำหนด คือ 90/90 และการหาผลการเรียนรู้โดยการเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. รายการวีดิทัศน์มีประสิทธิภาพเป็น 95.85/91.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด
2. ผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า รายการวีดิทัศน์สามารถบันทึกเนื้อหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของหลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้าได้ และช่วยให้ผู้เรียนรับรู้ได้ทั้งภาพและเสียง สามารถสร้างความสนใจทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนมากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจเนื้อหาบทเรียนก็สามารถทบทวนใหม่ได้ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับกรอบแบบและพัฒนาระบบการผลิตรายการวีดิทัศน์เพื่อการศึกษาที่ดีด้วย ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารายการวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอกขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนการขีดหุ่นกระบอก ให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวีดิทัศน์

สื่อวีดิทัศน์เป็นสื่อการสอนที่นับวันจะมีบทบาทและมีอิทธิพลสำคัญต่อวงการศึกษา ช่วยในการเผยแพร่วัฒนธรรม ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งด้านการเรียนการสอน ช่วยให้สาธารณชนได้รับความรู้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจความหมายของ "วีดิทัศน์" ตรงกัน จึงได้มีผู้ให้ความหมายเอาไว้ ดังนี้

คำว่า "วีดิทัศน์" เป็นคำที่ราชบัณฑิตยสถาน (2532 : 3) บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในเชิงวิชาการ มาจากคำว่า Video ซึ่งหมายถึง เครื่องที่แสดงภาพเพื่อความเพลิดเพลิน

วีดิทัศน์ หมายถึง ภาพที่มองเห็นในระบบโทรทัศน์ (กรมวิชาการ. 2527 : 158)

วีดิทัศน์ หมายถึง การจัดเก็บภาพและการแสดงภาพบนจอโทรทัศน์ (Heinich, Molenda and Russell. 1993 : 450)

วีดิทัศน์ หมายถึง กระบวนการนำเสนอภาพและเสียง ในรูปแบบบันทึกและการทำซ้ำ โดยใช้แถบวีดิทัศน์ (Hanson. 1987 : 12)

วีดิทัศน์ หมายถึง กระบวนการบันทึก หรือเก็บสัญญาณภาพและเสียงไว้ในสื่อกลางที่เป็นวัสดุทางแม่เหล็กไฟฟ้า และรวมไปถึงการถ่ายทอดสัญญาณภาพและเสียงโดยผ่านอุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ไปสู่ผู้รับด้วย (บุญเที่ยง จัษฎเจริญ. 2534 : 179)

ส่วนคำว่า "แถบวีดิทัศน์" หรือ เทปโทรทัศน์ มาจากคำว่า Videotape ซึ่งหมายถึง แถบที่บันทึกภาพและเสียงในระบบโทรทัศน์ (สุรัชย์ ดิกขานันติต และเสาวณีย์ ดิกขานันติต. 2535 : 138)

แถบวีดิทัศน์ หมายถึง แถบแม่เหล็กที่ใช้กับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำเสนอภาพและเสียง เป็นส่วนที่ใช้บันทึกโปรแกรมโทรทัศน์สำหรับนำออกอากาศในภายหลัง (Webster. 1980 : 2307)

แถบวีดิทัศน์ หมายถึง แถบแม่เหล็กที่ใช้สำหรับบันทึกเสียงและภาพเคลื่อนไหวแล้วนำกลับมาเล่นได้ โดยใช้กับเครื่องเล่นแถบวีดิทัศน์ (Rowntree. 1981 : 341)

แถบวีดิทัศน์ หมายถึง วัสดุที่นำมาใช้บันทึกภาพและเสียงไว้พร้อมกันในแถบเทปในรูปของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าและยังสามารถบันทึกและลบใหม่ได้เช่นเดียวกับเทปบันทึกเสียง (กิดานันท์ มลิทอง. 2536 : 20)

จากความหมายดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า บทเรียนวีดิทัศน์ หมายถึง บทเรียนที่บันทึกลงบนแถบบันทึกภาพที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอน เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียน อยากเรียนรู้ และสนใจบทเรียนมากขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

2.1 คุณค่าและความสำคัญของวีดิทัศน์เพื่อการศึกษา

ในบรรดาสื่อการเรียนการสอน วีดิทัศน์นับเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ได้รับคามนิยมสูง คุณค่าและความสำคัญของวีดิทัศน์สรุปได้ดังนี้ (กิดานันท์ มลิทอง. 2536 : 131 ; ชม ภูมิภาค. 2526 : 238 ; นิพนธ์ สุขปรีดี. 2528 : 159 ; วาสนา ขาวหา. 2533 : 116) ดังนี้

1. เป็นสื่อที่สามารถนำสื่อการสอนหลายชนิด เช่น สไลด์ ภาพยนต์ ฟิล์มสตริป เทปบันทึกเสียง ฯลฯ มาใช้ร่วมกันกับการสอนทางโทรทัศน์ได้อย่างสะดวก เรียกว่า เป็นการใช้อย่างประสมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์

2. เป็นอุปกรณ์การสอนที่สำคัญใช้ได้กับผู้เรียนทุกระดับชั้น
 3. สามารถใช้สอนกับผู้เรียนที่เป็นจำนวนมากในเวลาเดียวกัน
 4. ใช้ในการสาธิตให้เห็นภาพและเสียงได้อย่างชัดเจนในบทเรียนที่มีการแสดงเป็นตัวอย่างทางวิชาการที่มีการปฏิบัติจริงเช่น การทดลองในเชิงวิทยาศาสตร์
 5. สามารถเอาชนะข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะทาง เวลา สถานที่ เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
 6. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนโดยเชิญผู้ชำนาญการหรือผู้ที่มีความรู้พิเศษต่าง ๆ ในแต่ละสาขาวิชาเป็นผู้สอนทางวีดิทัศน์
 7. ช่วยให้ครูประจำชั้นสามารถปรับปรุงเทคนิคในการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพ
 8. สามารถสื่อสารได้รวดเร็ว ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีและชวนให้เกิดการปฏิบัติ
 9. สามารถใช้สอนหลักการ ความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์และกฎเกณฑ์ได้ผลดี
- นอกจากนี้ สุรชัย สิกขาบัณฑิต (2528) ยังได้กล่าวถึงคุณค่าของรายการวีดิทัศน์ไว้ดังนี้

1. ช่วยยกระดับพื้นฐานการศึกษาแก่มวลชน
2. ช่วยแพร่กระจายความรู้ไปสู่มวลชน
3. ทำให้มวลชนมีความรู้ทันสมัย ทันวิทยาการ
4. ช่วยให้ครูสามารถติดต่อนักเรียนได้
5. ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ
6. ผู้ปกครองสามารถติดตามและช่วยเหลือดูแลการศึกษาของนักเรียนได้ใกล้ชิด

จากคุณค่าของรายการวีดิทัศน์ดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า รายการวีดิทัศน์เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีความสำคัญ สามารถนำมาใช้กับการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้ทำการพัฒนารายการวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ก ขึ้น

2.2 รูปแบบของการผลิตรายการวีดิทัศน์เพื่อการศึกษา

วีดิทัศน์เป็นวัสดุที่ใช้ควบคู่กับเครื่องเล่นและเครื่องรับโทรทัศน์ ได้รับความนิยมนิยมเป็นอย่างมากมีการปรับปรุงและวิวัฒนาการด้านราคาและรูปแบบให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ ในวงการศึกษาและการบันเทิง ดังนั้นรายการโทรทัศน์ส่วนมากจึงมีลักษณะคล้าย ๆ กัน เช่น เสนอ ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิงและวิชาการ ฯลฯ แต่ละรายการจะเน้นเนื้อหา มากน้อยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของทางรายการ

เกศินี โชติกเสถียร (2528 : 131) ได้อธิบายถึงรูปแบบการผลิตรายการวิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา โดยจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. รูปแบบรายการวิทยุทัศน์ที่ผลิตขึ้นเพื่อการสอน (Teaching Format) เป็นกลุ่มรายการที่ใช้เพื่อการสอนตามหลักสูตร รูปแบบรายการมีบทบาทในเชิงการสอนมากกว่าการจูงใจการผลิตรายการวิทยุทัศน์ในลักษณะนี้จะง่ายกว่าแบบอื่น ๆ

2. รูปแบบรายการวิทยุทัศน์เพื่อการเรียน (Learning Format) เป็นกลุ่มรายการวิทยุทัศน์ที่มุ่งใช้เพื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรแบบกลุ่มแรกก็ได้ หรืออาจใช้เพื่อการศึกษาทั่วไปก็ได้ แต่เป็นรายการที่ต้องใช้แรงจูงใจแก่ผู้ชมมากขึ้น ต้องให้ผู้ชมสนใจอยากติดตามโดยผู้ชมไม่มีความรู้ดีกว่ารายการที่ผลิตขึ้นมาสอนตน แต่กลับรู้สึกว่าเป็นรายการดีมีประโยชน์น่าเรียนน่ารู้และเต็มใจชมโดยตลอด การผลิตรายการวิทยุทัศน์ในรูปแบบนี้ต้องการความประณีตและใช้เทคนิควิธีการที่มีประสิทธิภาพสูง

3. รูปแบบรายการเพื่อการเผยแพร่ข่าวสาร (Information Format) เป็นกลุ่มรายการที่มุ่งใช้เป็นสื่อเสนอเทศแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อสนองความอยากรู้ เพื่อความทันต่อเหตุการณ์และสามารถปรับตัวเองเข้ากับความจริงก้าวหน้าของสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม รายการวิทยุทัศน์รูปแบบนี้ต้องสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ชมให้มากที่สุด การผลิตรายการต้องอาศัยความประณีตและใช้เทคนิควิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2523 : 731-736) ได้อธิบายถึง รูปแบบของรายการวิทยุทัศน์ว่า รูปแบบ (Format) หมายถึง วิธีการและลีลาการนำเสนอเนื้อหาสาระและสิ่งที่มีอยู่ในรายการวิทยุทัศน์ สามารถจำแนกรูปแบบได้หลายวิธีตามประเภทของรายการวิทยุทัศน์ โดยเสนอรูปแบบที่ใช้กันมาก 12 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบพูดคนเดียว (Monologue) เป็นรายการที่ผู้พูดปรากฏตัวพูดคุยกับผู้ชมเพียงคนเดียว ส่วนมากจะมีภาพประกอบ เพื่อไม่ให้เห็นหน้าผู้พูดอยู่ตลอดเวลา

2. รูปแบบสนทนา (Dialogue) เป็นรายการที่มีคนมาพูดคุยกันสองคน ทั้งสองคนมีผู้ถามและคู่สนทนาแสดงความคิดเห็นประเด็นที่นำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสนทนาจะมีคน 2-3 คน ก็ได้

3. รูปแบบอภิปราย (Discussion) เป็นรายการที่ผู้ดำเนินการอภิปรายคนหนึ่ง เป็นการตั้งประเด็นคำถามให้ผู้ร่วมอภิปรายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แต่ไม่ควรเกิน 4 คน ผู้อภิปรายแต่ละคนจะแสดงความคิดเห็นของตนต่อประเด็นต่าง ๆ

4. รูปแบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นรายการที่มีผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ คือ มีวิทยากรมาสนทนากันโดยผู้ดำเนินการสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าให้ฟัง

5. รูปแบบเกมหรือตอบปัญหา (Quiz Program) เป็นรายการที่จัดให้มีการแข่งขันระหว่างคน หรือกลุ่มที่มาร่วมรายการ ด้วยการเล่นเกมหรือตอบปัญหา

6. รูปแบบสารคดี (Documentary) เป็นรายการที่เสนอเนื้อหาด้วยภาพและเสียง บรรยายตลอดรายการ โดยไม่มีพิธีกร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

6.1 สารคดีเต็มรูปแบบ เป็นการดำเนินเรื่องด้วยภาพเนื้อหาตลอดรายการ

6.2 กึ่งสารคดีกึ่งพูดคนเดียว (Semi Documentary) เป็นรายการที่มีผู้ดำเนินรายการทำหน้าที่เดินเรื่องพูดคุยกับผู้ชมและให้เสียงบรรยายตลอดรายการ นอกนั้นเป็นภาพแสดงเรื่องราวหรือกระบวนการตามธรรมชาติ

7. รูปแบบละคร (Drama) เป็นรายการที่เสนอเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยการจำลองสถานการณ์เป็นละคร มีการกำหนดผู้แสดงจัดสร้างฉาก การแต่งตัวและแต่งหน้าให้สมจริงสมจังและใช้เทคนิคการละคร เพื่อเสนอเรื่องราวให้เหมือนจริงมากที่สุด ในด้านการศึกษา ละครโทรทัศน์อาจจำลองสถานการณ์ชีวิตของคนในสังคม เพื่อสอนความรู้ในเชิงจิตศึกษา สังคมวิทยา การเมือง การปกครอง

8. รูปแบบสารคดีละคร (Document Drama) เป็นรายการที่ผสมผสานรูปแบบสารคดี เข้ากับรูปแบบละคร หรือการนำละครมาประกอบรายการที่เป็นเนื้อหาบางส่วน มิใช่เสนอเป็นละครทั้งรายการ เพื่อให้การศึกษาความรู้และแนวคิด

9. รูปแบบสาธิตและทดลอง (Demonstration) เป็นรายการที่เสนอขั้นตอน วิธีการทำ เพื่อให้ผู้ชมได้แนวทางที่จะนำไปใช้ทำจริง

10. รูปแบบเพลงและดนตรี (Song and Music) มี 3 ลักษณะ

10.1 มีดนตรีนำร้องมาแสดงสด

10.2 ให้นักร้องมาร้องควบคู่ไปกับเสียงดนตรีที่บันทึกไว้แล้ว

10.3 ให้นักร้องและนักดนตรีมาแสดง แต่ใช้เสียงที่บันทึกมาแล้ว

11. รูปแบบการถ่ายทอดสด (Live Program) เป็นรายการที่ถ่ายทอดรายการที่เกิดขึ้นจริงในขณะนั้น

12. รูปแบบนิตยสาร (Magazine Program) เป็นรายการที่เสนอรายการหลายประเด็น หลายรส และหลายรูปแบบในรายการเดียวกัน

สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต (2528 : 29) ได้แบ่งรูปแบบการนำเสนอในรายการวิทยุทัศน์ ออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

1. แบบบรรยาย (Lecture Format) การนำเสนอรายการแบบนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับการบรรยายของครูหน้าชั้นเรียน ถ้าผู้บรรยายไม่มีเทคนิคที่ดีในการบรรยาย ก็จะทำให้รายการนั้นไม่น่าสนใจ ซึ่งผู้ชมจะเห็นแต่หน้าของผู้บรรยาย

2. แบบอภิปราย (Panel Discussion Format) การนำเสนอแบบอภิปรายเป็นวิธีการนำเสนอที่มีลักษณะคล้ายกับวิธีการแบบบรรยายจะแตกต่างกันตรงที่มีผู้บรรยายหลายคน บรรยายเป็นช่วงสั้น ๆ ตามประเด็นคำถามที่ผู้อภิปรายตั้งขึ้น และอาจมีการโต้ตอบกันบ้าง สนทนากันบ้าง เป็นการแลกเปลี่ยนบรรยากาศ

3. แบบสัมภาษณ์ (Interview Format) เป็นรูปแบบรายการที่ผู้ผลิตจะต้องวางแผนในการสัมภาษณ์ มีการตั้งคำถามให้ตรงเป้าหมาย และเลือกเรื่องที่น่าสนใจรวมทั้งภาพ ซึ่งจะทำให้รายการน่าสนใจยิ่งขึ้น ผู้สัมภาษณ์ที่ดีจะต้องมีความสามารถในการตั้งคำถาม ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบให้ตรงเป้าหมาย ค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการประเภทนี้ไม่สูงนัก สามารถใช้ได้กับเนื้อหาแทบทุกประเภท แต่รายการประเภทนี้ผลิตรายการกว่ารายการ 2 แบบ ที่กล่าวมาแล้ว

4. แบบบรรยายภาพ (Off-Camera Narration Format) เป็นรายการที่น่าสนใจกว่าแบบที่กล่าวมาแล้ว ใช้เวลาในการถ่ายทำมาก เสียค่าใช้จ่ายสูง มีลักษณะเป็นการบรรยายภาพโดยไม่ปรากฏตัวผู้บรรยายได้ยินแต่เสียงเท่านั้น ภาพและเสียงที่บรรยายต้องสัมพันธ์กัน ส่วนใหญ่แล้ว จะใช้เทคนิคในการตัดต่อและผสมภาพให้เสร็จเรียบร้อยเสียก่อนแล้วจึงบรรยายภาพภายหลัง นิยมใช้ในการแสดงการสาธิต การโฆษณาสินค้า เพราะเป็นวิธีที่แสดงเนื้อหาของภาพไปสู่กลุ่มเป้าหมาย

5. แบบนาฏการหรือแบบแสดงบทบาท (Dramatization or Role Play Format) การนำเสนอแบบนี้ เป็นแบบที่ดึงดูดความสนใจได้ดีที่สุด อาจจะใช้วิธีการผูกเรื่อง แสดงสถานการณ์จำลองเป็นตอนสั้น ๆ รายการประเภทนี้ถ่ายทำยากที่สุด ต้องมีการวางแผน เขียนบท จัดเวที จัดฉากให้ดูเป็นจริงมากที่สุด อีกทั้งตัวผู้แสดงก็ต้องเลือกให้เหมาะสมกับบทบาท ถ้าเป็นผู้แสดงสมัครเล่นก็ต้องมีการฝึกซ้อมหลายครั้ง ถ้าใช้นักแสดงอาชีพจะประหยัดเวลาในการถ่ายทำได้มาก แต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง

รูปแบบรายการวิทยุทัศน์ จะประกอบด้วยเทคนิควิธีการนำเสนอที่มีความหลากหลาย ช่วยให้ง่ายต่อการเข้าใจเนื้อหาและดึงดูดความสนใจของผู้ชม ซึ่งในแต่ละรูปแบบจะมีจุดเด่นแตกต่างกันไป

2.3 การดำเนินการผลิตรายการวิดีโอ

พินิต วัฒน (2524 : 9-19) ได้กล่าวถึง การผลิตรายการวิดีโอการสอนเอาไว้ว่า การผลิตบทเรียนโทรทัศน์ตามหลักสูตรนั้น จะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างฝ่ายผลิตหรือฝ่ายเทคนิคกับฝ่ายหลักสูตรหรือฝ่ายวิชาการ ในขั้นตอนการวางแผนการซึ่งทางฝ่ายหลักสูตรจะต้องวิเคราะห์และกำหนด ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนให้ชัดเจนว่า เมื่อจบบทเรียนแล้วนักเรียนจะได้อะไร หรือทำอะไรได้ตามเป้าหมาย
2. กำหนดเนื้อหาของบทเรียนว่าครอบคลุมสิ่งใดและจะสนองจุดมุ่งหมายของบทเรียนเพียงใดและจะเรียบเรียงเนื้อหาวิชา ในลักษณะอย่างไร จึงพร้อมที่จะถ่ายทอดออกมาเป็นภาพและเสียงหรือรายการบนจอโทรทัศน์ได้
3. วิเคราะห์นักเรียนในกลุ่มและวัยที่จะเป็นผู้รับบทเรียนทางโทรทัศน์ เช่น วัย ความสามารถ ความรู้พิเศษ ความสนใจ พื้นฐานทางวัฒนธรรม และอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการผลิตบทเรียนให้เหมาะสม
4. การเลือกครูจะต้องทำอย่างพิถีพิถัน โดยปกติเรามักเลือกครูที่สอนเก่ง แต่ต้องระวังในเรื่องนี้ เพราะครูที่สอนตามปกติเก่ง แต่เมื่อออกหน้ากล้องจะทำอะไรไม่ได้หรือไม่ดีเหมือนอยู่ในชั้นปกติ ครูจะต้องร่วมมือและยอมรับการที่จะต้องฝึกอะไรบางอย่างเพื่อให้เข้ากับเทคนิคการเสนอเรื่องราวตามวิธีการของโทรทัศน์ ครูจะต้องมีคุณสมบัติเป็นที่ยอมรับของคนอื่น คือ จะต้องเหมาะสมกับลักษณะวิชาที่สอนด้วย ดังนั้น การเลือกและกำหนดครูที่จะสอนบทเรียนทางโทรทัศน์ จึงนับว่าเป็นสิ่งจำเป็น

ในการวางแผนผลิตบทเรียนทางโทรทัศน์เมื่อได้กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา ศึกษาผู้เรียน และคัดเลือกครูแล้ว จะต้องดำเนินการด้วยวิธีการ ดังนี้

1. กำหนดวิธีสอนและลำดับขั้นตอน
2. ผลิตและจัดอุปกรณ์การสอนสำหรับบทเรียน
3. จัดเอกสารและตำราประกอบบทเรียนรวมทั้งคู่มือครูและนักเรียน

ตลอดเวลาของการเตรียมการนี้จะต้องประสานงานกับฝ่ายผลิตรายการเพื่อให้เกิดความเข้าใจขั้นตอนต่าง ๆ ตรงกัน ต้องเขียนบทโทรทัศน์ (Script) และทดสอบความเข้าใจให้ตรงกันเพื่อเตรียมลงมือถ่ายทำและเพื่อให้ได้รายการโทรทัศน์ที่ดีมีคุณภาพ ควรจะต้องมีการซ้อมสอนเสียก่อนเมื่อมั่นใจจึงค่อยบันทึกรายการ หลังจากบันทึกรายการแล้วนำมาตรวจสอบแก้ไขในส่วนที่

บทพร้อม บทเรียนนี้เมื่อนานไปอาจล้าหลังเช่นเดียวกับตำรา จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัย อยู่เสมอ

วิจิตร ภักดีรัตน์ (2523 : 432 - 433) กล่าวว่า การผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการ ศึกษาที่ดีนั้น จะต้องคำนึงถึง

1. ผู้ผลิตจะต้องศึกษาและเข้าใจขอบเขตเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี
2. ผู้ผลิตจะต้องเข้าใจพื้นฐานของผู้เรียนให้มากที่สุด เช่น ความรู้เบื้องต้น เพศ วัย ประสบการณ์ และความสนใจ
3. ต้องมีการวางแผนในการผลิตรายการโดยทั่วไปให้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการให้ ความรู้แก่ผู้เรียนอย่างดีที่สุด ให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย
4. มีความเข้าใจในเรื่องการผลิตรายการโดยทั่วไป เช่น เข้าใจเทคนิคการถ่ายภาพ การเขียนบท ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการผลิต
5. ภาพและเสียงที่แพร่ออกป็นั้นต้องมีความหมายในตัวเอง

2.3.1 การดำเนินการผลิตรายการวิทยุทัศน์

การผลิตรายการวิทยุทัศน์ขึ้นเรื่องหนึ่งนั้น มีขั้นตอนการผลิตหลายขั้นตอนด้วยกัน ซึ่ง ไพโรจน์ ตีรณธนากุล และนิพนธ์ ศุภศรี (2528 : 76-78) กล่าวว่า การผลิตรายการนั้นหากผู้ผลิต ปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ก็จะทำให้การผลิตรายการดำเนินการไปอย่างราบรื่น และสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน (Objectives) ต้องรู้จุดประสงค์ของเรื่อง ที่ต้องการ รู้ประเภทผู้ชม และวิธีการใช้สอนในห้องเรียน
2. รวบรวมข้อมูลและเอกสาร (Collection of Materials and Research) ที่จำเป็น สำหรับการจัดทำรายการ ตรวจสอบ ความถูกต้อง รวมทั้งคุณภาพและปริมาณ ซึ่งขั้นนี้มีความ สำคัญมาก
3. คัดเลือกข้อมูลข่าวสาร(Search Of Materials) เอาเฉพาะที่เหมาะสมจะใช้ ในการทำรายการเท่านั้น
4. เขียนบทรายการ (Scenic Writing) เป็นขั้นที่เรียบเรียงและจัดเนื้อหาซึ่งควรมีการ ทำแต่เนิ่น ๆ

5. การเตรียมบันทึกเทปโทรทัศน์ (Preparation for Video Recording) จัดทำตารางในการบันทึกและจัดเจ้าหน้าที่ประจำแต่ละงาน และต้องแน่ใจว่าเจ้าหน้าที่แต่ละคนทราบงานในหน้าที่ดี

6. งานศิลป์ (Artwork) เป็นงานด้านการเตรียมหัวเรื่อง แผ่นภาพพลิก จาก อุปกรณ์อื่น

7. เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสาธิตทดลอง (Equipment and Material for Demonstration) ซึ่งก่อนการบันทึกเทปต้องแน่ใจว่า สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ในการสาธิตมีพร้อม

8. การบันทึกภาพ (Video Recording) ก่อนการบันทึกภาพควรตรวจสอบเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เรียบร้อย แล้วจึงบันทึกภาพตามเนื้อหา

9. การตัดต่อ (Editing) หลังจากบันทึกเทปแล้วนำมาเรียบเรียงตัดต่อเพื่อให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เหมาะสม ตามที่กำหนด การสนทนา เพลง เสียงประกอบ

10. การบันทึกเสียง (Sound Recording) เป็นขั้นที่เสียงต่าง ๆ จะถูกบันทึกเข้าไปในเทปโทรทัศน์ตามบทนั้น ๆ เช่น คำบรรยาย การสนทนา เพลง เสียงประกอบ

11. ฉายทดลอง (Preview) เป็นการฉายให้ผู้ร่วมงานฝ่ายต่าง ๆ ได้ชมพร้อมกันเพื่อเป็นการตรวจสอบและวิจารณ์ดูว่ามีส่วนใดควรต้องปรับปรุง และถ้าต้องการตรวจสอบความสมบูรณ์ของเทปโทรทัศน์ดังกล่าวเราควรนำไปฉายทดลองให้กับกลุ่มเป้าหมายโดยการสุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบก็ได้

12. การนำไปใช้ (Utilization of Program) เมื่อมีการทดลองว่าวีดีโอเทปดังกล่าวสามารถใช้ได้ ก็จะไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาจเป็นการฉายในห้องเรียน หรือศึกษาเป็นรายบุคคลก็ได้

13. การประเมินผล (Evaluation) เมื่อฉายวีดีโอเทปดังกล่าวแล้ว ควรมีการประเมินรายการ จะทำให้ทราบว่ากลุ่มเป้าหมายนั้นมีความเข้าใจในเนื้อเรื่องหรือไม่ อย่างไร และมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการถ่ายทำ การแสดง การสาธิต การดำเนินเนื้อหา การตัดต่อ ศิลปกรรมดนตรีและเสียงประกอบ ซึ่งผลจากการประเมินนี้ผู้ผลิตสามารถนำไปใช้ปรับปรุงรายการวีดีโอเทปและอาจใช้เป็นแนวทางในการผลิตเทปโทรทัศน์เรื่องอื่น ๆ ต่อไป

สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต (2528 : 26-48) ได้กล่าวถึง การวางแผนการดำเนินงานในกระบวนการโทรทัศน์ว่ามีความสำคัญมาก เพราะการวางแผนที่ดีย่อมส่งผลถึงรายการที่จะผลิตออกมาด้วย ขั้นตอนของการวางแผนการผลิต มีดังนี้

1. ศึกษากลุ่มเป้าหมายและเป้าหมายจากเนื้อหาในหลักสูตรนั้น ๆ แล้วนำเนื้อหา มาวิเคราะห์ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) และจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเพื่อให้สามารถวัดได้ และควรกำหนดวิธีการนำไปใช้ด้วยว่าจะนำไปใช้ในการสอนลักษณะใด เช่น นำบทเรียน, อธิบายเนื้อหาในบทเรียน, สรุปบทเรียน, เป็นต้น

2. รวบรวมทรัพยากรและศึกษาข้อขัดข้องในการผลิต ซึ่งทั้งสองประการนี้จะต้องทำควบคู่กันไป โดยจะต้องศึกษาว่า มีแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้กระบวนการผลิตอะไรบ้าง และมีเพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่มีจะหาได้จากแหล่งใด ถ้าไม่ได้จะอย่างไร เช่น เครื่องมือ, วัสดุ, บุคลากร, งบประมาณ, ปัญหาสิทธิกฎหมาย, เป็นต้น

3. การเขียนหัวข้อ เนื้อหาและเลือกแบบการนำเสนอ ผู้ผลิตรายการจะต้องนำเนื้อหา จากตำราเรียนมาเขียนเป็นแบบการนำเสนอที่เหมาะสมกับลักษณะสื่อโทรทัศน์ รูปแบบการนำเสนอทางโทรทัศน์ที่เป็นที่นิยม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์, แบบอภิปราย, แบบบรรยาย, แบบนาฏการ, และแบบบรรยายภาพ(โดยไม่ให้เห็นตัวผู้บรรยาย)

ในการเตรียมการผลิตรายการ ผู้ผลิตรายการจะต้องเตรียมสิ่งต่าง ๆ ให้พร้อม ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. เขียนบท (Script) เป็นการวางโครงสร้างของรายการ ควรเขียนเพื่อให้สนองจุดมุ่งหมายของการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย

2. การเตรียมบุคลากร ในขั้นนี้ผู้ผลิตรายการจะต้องติดต่อกับบุคคลผู้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้แก่ ผู้เขียนบท ผู้กำกับรายการ ฝ่ายเทคนิคและผู้แสดง เพื่อนัดแนะซักซ้อมความเข้าใจให้เป็น ที่เข้าใจตรงกัน

3. การเตรียมงานศิลปะที่จำเป็นจะต้องใช้ในการผลิตรายการ ซึ่งการเตรียมศิลปะ จะต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำของผู้ผลิตรายการและผู้กำกับเพื่อให้งานศิลปะสนองจุดมุ่งหมายของ รายการอีกทั้งมีความเหมาะสมกับการสื่อความหมายทางโทรทัศน์

4. การเตรียมฉากและอุปกรณ์ประกอบ มีความจำเป็นสำหรับการทำรายการใน สตูดิโอมาก เพราะต้องเตรียมทุกสิ่งทุกอย่างให้พร้อม ถ้าเป็นฉากที่ต้องการแสดงให้ดูเป็นจริงผู้จัด จะต้องพิถีพิถันมาก

5. การเตรียมสิ่งอื่น ๆ เช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกายผู้แสดง ดนตรี เสียงประกอบ และ ไมโครโฟน

6. การซ้อม เป็นขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งจะต้องซักซ้อมทั้งฝ่ายเทคนิคและผู้แสดง

การดำเนินการเป็นขั้นตอนสำคัญในการผลิตรายการโทรทัศน์ ซึ่งถ้าได้ปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วอย่างเคร่งครัด ความผิดพลาดของการผลิตรายการโทรทัศน์ที่จะมีขึ้นในขั้นนี้ก็น้อย ซึ่งจะส่งผลให้รายการที่ได้จะมีคุณภาพตามไปด้วย ความสำเร็จของการดำเนินรายการ ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กำกับรายการและคณะผู้ร่วมงานทุกคน ในขั้นนี้จะเริ่มถ่ายทำตามบทที่ได้เขียนไว้ จากนั้นจึงนำมาตัดต่อเพื่อเรียบเรียงภาพให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วจึงบันทึกเสียงบรรยาย เสียงดนตรี และเสียงประกอบต่าง ๆ ดังนั้น ในการผลิตรายการโทรทัศน์การตอนนั้นจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและมีการเตรียมการเป็นอย่างดี การดำเนินการผลิตจึงจะเรียบร้อยสมบูรณ์ พร้อมทั้งได้ผลงานที่มีคุณภาพด้วย

2.3.2 การเขียนบทเพื่อการถ่ายทำวีดิทัศน์

การเขียนบทเป็นการเขียนเพื่อการสื่อความหมายด้วยภาพและเสียง บทเพื่อการถ่ายทำรายการวีดิทัศน์จึงมีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นแนวทางให้ผู้ร่วมงานการผลิตได้รับทราบและเข้าใจตรงกันว่าจะทำงานได้อย่างไร ผู้เขียนบทจำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจต่อการใช้ภาษาในการเขียนบท นอกเหนือจากเนื้อหาสาระของเรื่องนั้น

อาศิรา สามห้วย (2538 : 18 - 19) ได้กล่าวถึง การเขียนบทเพื่อการถ่ายทำวีดิทัศน์ว่า มีขั้นตอนที่ผู้เขียนควรยึด เพื่อเป็นหลักปฏิบัติได้ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ชมเป้าหมาย (Target Audience) ผู้เขียนต้องกำหนดลงไปให้แน่นอนว่า กลุ่มผู้ชมเป็นกลุ่มเป้าหมายใด ซึ่งต้องเป็นกลุ่มเป้าหมายเดียวเท่านั้น
 2. วัตถุประสงค์ของรายการ (Program Objective) ควรมีวัตถุประสงค์เดียว
 3. ความยาวของรายการควรกำหนดแน่นอน
 4. ค้นหาและรวบรวมข้อมูล (Information Gathering) สำหรับประกอบการคิดและจัดสรรเนื้อหาของรายการ
 5. ลำดับเนื้อหา (Editing Running Order) โดยคำนึงถึง
 - 5.1 วิธีการนำเสนอ (Presentation Technique) ซึ่งอาจจะเป็นการสาริต บรรยาย
 - 5.2 การเสนอภาพที่ต้องการให้ปรากฏในจอโทรทัศน์ เพื่อการถ่ายทอดเนื้อหา
 6. การลำดับภาพ (Picture Running Order) การทำแผนที่ภาพที่จะนำเสนอ
 7. สถานที่การถ่ายทำควรกำหนดให้ชัดเจนว่าเป็นการถ่ายทำใน หรือ นอกสถานที่
- สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต (2528 : 38) ได้ให้คำแนะนำในการเขียนบทเพื่อให้สนองจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ไว้ดังต่อไปนี้

1. ควรเขียนบทให้เป็นแบบง่าย ๆ อย่าเขียนให้ซับซ้อนเกินไป ข้อความ รูปภาพหรือสัญลักษณ์ที่ใช้ควรให้การสื่อความหมายที่ชัดเจน

2. ผู้เขียนบทต้องระลึกถึงจุดมุ่งหมายของรายการตลอดเวลา

3. คำบรรยายควรเขียนแบบคำสนทนา ไม่ใช่แบบการเขียนนวนิยาย

4. ภาพเนื้อหาที่ปรากฏควรนานพอที่จะให้ผู้ชมสามารถศึกษาเนื้อหาได้อย่างเข้าใจ และถ้าเป็นภาพหรือข้อความที่ให้ผู้ชมคิดจะต้องให้เวลาที่ผู้ชมคิดได้

5. ภาพและคำบรรยายต้องสัมพันธ์กัน

6. ภาษาที่ใช้ในการบรรยายควรเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้ชม

7. ถ้าไม่ถนัดในการเขียนภาพประกอบบท ในส่วนของภาพอาจใช้ภาพการ์ตูนลายเส้นง่าย ๆ หรือบรรยายภาพแทน

สรุป หลักการสำคัญในการเขียนบทเพื่อถ่ายทำวิดีโอ จำเป็นที่จะต้องเขียนให้ภาพสามารถบรรยายความหมายได้ ส่วนเสียงนั้นเพื่ออธิบายความหมายของภาพได้ชัดเจนขึ้น

สำหรับรูปแบบการเขียนบทโทรทัศน์ สุรัช สิกขาบัณฑิต (2528 : 39 - 44) ได้กล่าวเอาไว้ว่า การเขียนบทโทรทัศน์ แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. บทแบบสมบูรณ์ (Fully-Scripted Show) เป็นบทอย่างละเอียด บอกคำพูดทุกคำที่พูดในการแสดงตามที่แบ่งไว้ในส่วนของภาพและส่วนของเสียง

2. บทแบบย่อ (Semi- Scripted Show) เป็นบทที่แตกต่างจากบทแบบสมบูรณ์ตรงที่ข้อความที่พูด จะบอกไว้อย่างหลวม ๆ ผู้แสดงไม่จำเป็นต้องพูดตามบททุกอย่าง

3. บทลำดับรายการ (Show Format) เป็นการเขียนแบบง่าย ๆ จะมีเพียงหัวข้อรายการตามลำดับเวลาโดยจะบอกระยะเวลาของข้อต้นั้นและจำนวนเวลาที่ใช้

4. บทข้อมูลรายการ (Fact Sheet) เป็นบทที่มีลักษณะเป็นการบอกรายการสิ่งที่จะถ่ายและบอกคำบรรยายคร่าว ๆ เป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้น

บทโทรทัศน์เป็นส่วนประกอบสำคัญในการผลิตรายการ รายการบางประเภทไม่สามารถเขียนบทล่วงหน้าได้ เช่น รายการถ่ายทอดสด รายการข่าว ผู้ถ่ายทำจะต้องทราบลำดับเหตุการณ์อย่างคร่าว ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการถ่ายทำ รายการบางประเภทจะเตรียมบทเป็นแบบบทลำดับรายการ การถ่ายตามลำดับจะเป็นแนวทางในการถ่าย แต่ถ้าเป็นรายการที่ทราบรายละเอียดที่พอจะเขียนบทได้ก็จะเขียนเป็นบทแบบย่อ ส่วนรายการที่มีรายละเอียดเนื้อหาสมบูรณ์และจะต้องดำเนินเรื่องตามเนื้อหา ก็จะเขียนเป็นบทแบบสมบูรณ์

2.3.3 การหาประสิทธิภาพรายการวิดิทัศน์

ในการพัฒนารายการวิดิทัศน์ ก่อนนำไปใช้ควรได้มีการทดลองแก้ไขปรับปรุงให้ได้มาตรฐานเสียก่อน เพื่อให้ได้ทราบว่ารายการวิดิทัศน์นั้นมีคุณภาพเพียงใด มีสิ่งใดที่ยังบกพร่องอยู่ จะต้องมีการนำรายการวิดิทัศน์ไปทดลองใช้กับตัวอย่างกลุ่มที่จะใช้จริง

เสาวณีย์ ศึกษบัณฑิต (2528 : 284-286) ได้กล่าวเอาไว้ว่า เกณฑ์ที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพนั้น มีหลายอย่างด้วยกัน แต่ที่นิยมมาก คือ The 90/90 standard

90 ตัวแรก เป็นคะแนนที่ได้จากการตอบคำถามในทุกกรอบของบทเรียนถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 90

90 ตัวหลัง เป็นคะแนนที่ได้จากการทำข้อสอบหลังการเรียนรู้บทเรียนถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 90

การหาประสิทธิภาพจะใช้สูตร

$$E_1 \text{ (Efficiency)} = \frac{\left[\frac{\sum X}{N} \right]}{A} \times 100$$

$$E_2 \text{ (Efficiency)} = \frac{\left[\frac{\sum F}{N} \right]}{B} \times 100$$

E ₁	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการที่จัดไว้ในบทเรียน คิดเป็นร้อยละจากการตอบคำถามในทุกกรอบ (แบบฝึกหัด) ของบทเรียนได้ถูกต้อง
E ₂	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ คิดเป็นร้อยละจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนบทเรียนนั้นได้ถูกต้อง
ΣX	แทน	คะแนนรวมของผู้เรียนจากแบบฝึกหัด
ΣF	แทน	คะแนนรวมของการทดสอบหลังเรียน
N	แทน	จำนวนผู้เรียน
A	แทน	คะแนนเต็มของแบบฝึกหัด
B	แทน	คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน

การหาประสิทธิภาพโดยใช้เกณฑ์มาตรฐาน 90/90 อย่างเดียวนั้นมีจุดอ่อนอยู่ เพราะ 90 ตัวหลังนั้น หมายถึง คะแนนที่ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 90 โดยไม่คำนึงถึงว่าผู้เรียนที่ทำได้นั้นมีความรู้เดิมอยู่เท่าใดมาก่อน เพื่อจะแก้จุดอ่อนนี้ จึงหาประสิทธิภาพโดยใช้

เกณฑ์มาตรฐานของ Meguigans ซึ่งคำนึงถึงคะแนนการทดสอบก่อนการเรียนบทเรียนนั้น (Pre-test) ด้วย ดังนี้

$$\text{Meguigans ratio} = \frac{M_2 - M_1}{P - M_1}$$

โดยกำหนดให้	M_1	แทน	ผลของคะแนนเฉลี่ยจากการสอบก่อนการเรียน (Pre-test)
	M_2	แทน	ผลของคะแนนเฉลี่ยจากการสอบหลังการเรียน (Post-test)
	P	แทน	คะแนนเต็มของข้อสอบ

ช่วงของอัตราส่วนนี้ จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0-1 ถ้าค่าเฉลี่ยได้เกินกว่า 0.5 ขึ้นไป ถือว่า บทเรียนนั้นมีประสิทธิภาพถึงเกณฑ์มาตรฐาน

ตัวอย่างเช่น	สมหญิง	ทำคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนได้ 80 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 และทำคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนได้ 100 คะแนน
	สมชาย	ทำคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนได้ 15 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 และทำคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนได้ 80 คะแนน

ถ้าเรานำคะแนนของสมหญิงกับสมชาย มาหาประสิทธิภาพโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานของ Meguigans จะได้ค่าดังนี้

สมหญิง	=	$\frac{100-80}{100-80}$	=	$\frac{20}{20}$	=	1	หรือเท่ากับ 100%
สมชาย	=	$\frac{80-15}{100-15}$	=	$\frac{65}{85}$	=	0.76	หรือเท่ากับ 76%

ถ้าเรานำคะแนนของสมหญิงกับสมชาย มาพิจารณา จะได้ว่า สมหญิงได้ 100 % ของความรู้ที่ยังขาดอยู่ก่อนเรียนและหลังบทเรียนแล้ว สมหญิงมีความรู้เพิ่มขึ้นจากสิ่งที่ยังไม่รู้ 100% ส่วนสมชายนั้นมีความรู้เพิ่มขึ้นจากสิ่งที่ยังไม่รู้ หลังจากบทเรียนแล้วเพียง 76% ซึ่งทำให้การหาประสิทธิภาพของบทเรียนที่ได้จากการใช้คะแนนของสมชายนั้น ได้น้อยกว่าจากการใช้คะแนนของสมหญิง จะเห็นได้ว่าเป็นการไม่ถูกต้องเพราะโดยความเป็นจริงแล้วสมชายสามารถทำคะแนนเพิ่มขึ้นหลังจากการเรียนบทเรียนมากกว่าสมหญิงเสียอีก

เพื่อที่จะแก้ไขข้อบกพร่องนี้ จึงต้องมีตัวแก้ (Correction) มาเพิ่มเติมสูตรมาตรฐานของ Meguigans ซึ่งจะได้สูตรใหม่ ดังนี้

$$\text{สูตรใหม่ที่ถูกต้อง} = \frac{M_2 - M_1}{P - M_1} + \frac{M_2 - M_1}{P}$$

$$\frac{M_2 - M_1}{P - M_1} \quad \text{คือ} \quad \text{เปอร์เซ็นต์สิ่งที่ยังขาดของสิ่งที่ยังไม่รู้}$$

$$\frac{M_2 - M_1}{P} \quad \text{คือ} \quad \text{เปอร์เซ็นต์ที่ได้เพิ่มขึ้นหลังจากการเรียนบทเรียน}$$

ค่าของอัตราส่วนที่ได้จากสูตรใหม่นี้ จะมีช่วงอยู่ระหว่าง 0-2 ถ้าค่าที่หาออกมาได้มีค่ามากกว่า 1 ถือว่าบทเรียนนั้นได้เกณฑ์มาตรฐาน

2.4 งานวิจัยเกี่ยวข้องกับวิดิทัศน์เพื่อการศึกษา

งานวิจัยเกี่ยวกับรายการวิดิทัศน์ทั้งในและต่างประเทศ ได้มีการทำวิจัยกันอย่างกว้างขวาง ทั้งในรูปแบบของการวิจัยเพื่อพัฒนา และงานวิจัยที่เกี่ยวกับระบบทางการศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้รับล้วนเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทั้งสิ้น

สุทธิรา แก้วมณี (2536 : 56) ได้ทำการศึกษาประสิทธิภาพเทปวิดิทัศน์การสอนวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานาฏศิลป์ เรื่อง "รำวงมาตรฐาน" ของนักเรียนที่สอนโดยใช้เทปวิดิทัศน์กับการสอนแบบปกติแตกต่างกัน (ที่ระดับ .01)

2. ความสนใจในการเรียนวิชานาฏศิลป์ เรื่อง "รำวงมาตรฐาน" ของนักเรียนที่สอนโดยใช้เทปวีดิทัศน์กับการสอนแบบปกติแตกต่างกัน (ที่ระดับ .01)

กัญวณี สถาปเงิน (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้บทเรียนโปรแกรมและบทเรียนโปรแกรมเทปโทรทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ลินในน้ำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. บทเรียนโปรแกรมและบทเรียนโปรแกรมเทปโทรทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ลินในน้ำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 89.04/85.50 และ 91.03/89.40 ตามลำดับ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนโปรแกรมและบทเรียนโปรแกรมเทปโทรทัศน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนโปรแกรมและกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนโปรแกรมเทปโทรทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนโปรแกรมเทปโทรทัศน์และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุริยนต์ สุทัศน์ ณ อยุธยา (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้และความคงทนในการเรียนรู้ในการเรียนจากรายการวีดิทัศน์ที่ใช้สิ่งช่วยจัดมโนทัศน์ชนิดจักษุสัมผัสก่อนการสอนและหลังการสอนของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า ผลการเรียนรู้และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ ที่เรียนจากรายการวีดิทัศน์ที่ใช้สิ่งช่วยจัดมโนทัศน์ชนิดโสตจักษุสัมผัสก่อนและหลังการสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จรี ก้อนนิล (2540 : บทคัดย่อ) ผลการใช้วีดิทัศน์แบบโปรแกรม เรื่อง "การประกันชีวิต" สำหรับฝึกอบรมพนักงานสอบบัตรตัวแทน ผลการศึกษาพบว่า ผลการทดสอบประสิทธิภาพของรายการวีดิทัศน์แบบโปรแกรมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 90/90 ส่วนการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ พบว่า ตัวแทนขายใหม่ที่เรียนด้วยรายการวีดิทัศน์แบบโปรแกรมมีผลการเรียนรู้สูงกว่าตัวแทนขายใหม่ที่เรียนด้วยการฝึกอบรมตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

/เพทยา บุญประคอง (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างบทเรียนเทปโทรทัศน์ประกอบการสอนวิชาดนตรี เรื่อง การฝึกปฏิบัติเป่าขลุ่ยไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานการ

ประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า บทเรียนเทปโทรทัศน์ประกอบการสอนวิชาดนตรี เรื่อง การฝึกปฏิบัติเป่าสลุ่ยไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (80/80) กล่าวคือ มีประสิทธิภาพ 88.33/84.45

อัมพร น้อยสุวรรณ (2540 : 48) ได้ศึกษาผลการใช้วีดิทัศน์แบบโปรแกรมกิจกรรมนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า รายการวีดิทัศน์แบบโปรแกรมกิจกรรมนาฏศิลป์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 และผลการเรียนรู้กิจกรรมนาฏศิลป์ของนักเรียนที่เรียนจากรายการวีดิทัศน์แบบโปรแกรมสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อุทิศ ลิ้มสุวรรณ (2540 : 53-54) ได้ทำการพัฒนารายการวีดิทัศน์ศึกษาด้วยตนเองแบบอนุमान ในการเรียนกลุ่มวิชาทักษะคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า รายการวีดิทัศน์ที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 85.428/85.222 และเมื่อนำมาใช้ทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่เรียนกับรายการวีดิทัศน์ศึกษาด่วนตนเองแบบอนุमान วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก การลบ การคูณ การหาร สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนตามรายการปกติที่มีครูเป็นผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมปราชญ์ สมณะ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้ด้านทักษะปฏิบัติของนิสิตวิชาเอกเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เรียนโดยใช้บทเรียนวีดิทัศน์แบบโปรแกรมและบทเรียนวีดิทัศน์แบบสาริต ผลการศึกษาพบว่า

1. นิสิตที่เรียนด้วยบทเรียนวีดิทัศน์แบบโปรแกรมและบทเรียนวีดิทัศน์แบบสาริต มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นิสิตที่เรียนด้วยบทเรียนวีดิทัศน์แบบโปรแกรม และบทเรียนวีดิทัศน์แบบสาริต มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. นิสิตที่เรียนด้วยบทเรียนวีดิทัศน์แบบโปรแกรม และบทเรียนวีดิทัศน์แบบสาริต มีผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะปฏิบัติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นิสิตที่เรียนด้วยบทเรียนวีดิทัศน์แบบโปรแกรมและบทเรียนวีดิทัศน์แบบสาริต เรื่อง อุปกรณ์ที่สำคัญในการผลิตรายการวีดิทัศน์เบื้องต้น, การจัดแสงและการตัดต่อวีดิทัศน์มีผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะปฏิบัติ (ผลงาน) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนิสิตที่เรียนเรื่อง คำสั่งกล้องและภาษาภาพ, กระบวนการผลิตรายการวีดิทัศน์ มีผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะปฏิบัติ (ผลงาน) แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมปราชญ์ สมณะ (2541 : บทคัดย่อ) เจนจบ สุขแสงประสิทธิ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนารายการวิทยุทัศน์ประกอบการอบรม เรื่อง กิจกรรมการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่า รายการวิทยุทัศน์ที่พัฒนามีประสิทธิภาพ 81.13/86.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ล้งวาลย์ พวงย้อย (2541 : 50-51) ได้ทำการศึกษาผลการใช้รายการวิทยุทัศน์การสอนชุดสินในน้ำ วิชาวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า รายการวิทยุทัศน์การสอน เรื่อง ปิโตรเลียมและแหล่งแร่ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 93.92/92.73 ซึ่งสูงกว่าที่กำหนด และนักเรียนที่เรียนจากรายการวิทยุทัศน์การสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมเกียรติ วรรณเฉลิม (2542 : 40) ได้ศึกษาผลการใช้รายการวิทยุทัศน์เพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์ในเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลจากการวิจัยพบว่า รายการวิทยุทัศน์เพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์ในเบื้องต้น มีประสิทธิภาพ 91/96 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 90/90 และนักเรียนที่เรียนจากรายการวิทยุทัศน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บังอร สุวรรณศรี (2542 : 51) ได้ศึกษาการสร้างเทปวิทยุทัศน์ประกอบการสอนวิชาดนตรี เรื่อง การฝึกปฏิบัติฆ้องวงใหญ่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของบทเรียนเทปวิทยุทัศน์ จากกลุ่มทดลอง พบว่า ค่าประสิทธิภาพของบทเรียนเทปวิทยุทัศน์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกบทเรียน คือ บทเรียนที่ 1 เรื่อง ลักษณะของฆ้องวงใหญ่ การนั่ง และการจับไม้ตี ฆ้องวงใหญ่ เรื่องที่ 2 การไล่เสียงตามโน้ตฆ้องวงใหญ่ เพลงแขกบรเทศ 2 ชั้น มีประสิทธิภาพ 87.5 /93.5 สรุปได้ว่านักเรียนที่เรียนด้วยเทปวิทยุทัศน์ ได้ผลการประเมินตามเกณฑ์ 80/80

มหาวิทยาลัยเพอร์ดู (Purdue University, 1967 : 146-150) ได้ทำการวิจัยเพื่อพิจารณาจุดแข็งคือนักศึกษาที่มีต่อการสอน โดยใช้โทรทัศน์วงจรปิดในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และวิชาการปกครอง โดยสอนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตชั้นต่าง ๆ จำนวน 21-51 คน ผลการวิจัยโดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งสอนเรื่องแบคทีเรียทั่วไป พบว่า ผู้เรียนวิชานี้รู้สึกว่าเขาเรียนรู้ได้มาก วิชาน่าสนใจ และช่วยให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งมีประโยชน์มากในการสาธิต และช่วยให้ผู้เรียนเรียนด้วยความตั้งใจมากยิ่งขึ้น

เบอร์ค (Burke, 1971 : XII) ได้ทำการทดลองและสังเกตการณ์การเรียนการสอนโดยใช้โทรทัศน์ พบว่า คุณภาพการเรียนการสอนโดยใช้โทรทัศน์ดีกว่าการสอนปกติ

ฮิลเลียร์ด (Hilliard. 1978 : 4-6) ชื่อเรื่อง การแพร่ภาพออกอากาศทางโทรทัศน์ : โทรทัศน์เพื่อการเรียนการสอน (Television Broadcasting : AV Instructional) พบว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลสำคัญเป็นอย่างมาก เป็นการให้การศึกษาก่อให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยให้การขยายตัวทางวัฒนธรรม และเป็นโรงเรียนที่ไม่มีขีดจำกัด เป็นอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนรวมทั้งยังมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์ก่อให้เกิดการขยายตัวทางด้านธุรกิจและอุตสาหกรรมโทรทัศน์

กุสตาฟสัน (Gustavsson. 1982 : 59-62) ได้ทดลองสอนโดยใช้โทรทัศน์ในโรงเรียนอาชีวศึกษาในประเทศสวีเดน (Sodertalje Vocational School) ผลการทดลองปรากฏผลว่า

1. โทรทัศน์เป็นนิมิตใหม่ของการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้
2. นักเรียนสนใจ และประหยัดเวลาในการสอน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนถึง 25-30 %
3. สามารถแสดงเทคนิคต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน
4. ประสิทธิภาพการสอนของครูเพิ่มขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวีดิทัศน์ จะเห็นได้ว่า การนำวีดิทัศน์ การสอนมาใช้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น และมีความสนใจต่อบทเรียนมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นสื่อที่ให้ประโยชน์ได้หลายรูปแบบ สามารถเข้าถึงคนหมู่มากได้พร้อม ๆ กัน เสนอเนื้อหาสาระ ความรู้ ความคิดและประสบการณ์ต่าง ๆ โดยผู้ชมไม่ต้องมีความรู้ทางภาษาสูงนักและยังสามารถนำอุปกรณ์และครูที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน บันทึกลงเทปวีดิทัศน์ ซึ่งสามารถช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูและอุปกรณ์การสอน ดังนั้น วีดิทัศน์จึงเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและมีความสนใจต่อบทเรียนมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็วกว่าการสอนปกติ และผลการวิจัยยังพบว่า รายการวีดิทัศน์ยังส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนสูงขึ้นด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนการสอนเรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอกลง เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนทักษะการขีดหุ่นกระบอกลงให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการขีดหุ่นกระบอกลง

3.1 ประวัติความเป็นมาของหุ่นกระบอกลง

ศักดิ์ดา บัณฑิตเพ็ชร (2522 : 9-14) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของหุ่นกระบอกลงเอาไว้ดังนี้

"การแสดงหุ่นนี้มีการแสดงกันเกือบทุกชาติ เช่น ชาวจีน ชาว มอญ ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส แต่ว่าวิธีการประกอบเครื่องกลไกให้ตัวหุ่นกระดิกไปมาและลักษณะหุ่นแต่ละตัวแตกต่างกันไปตามความนิยมของแต่ละชาติ..."

ข้อความดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความเป็นมาของหุ่นกระบอกของชาติต่าง ๆ และเมื่อศึกษาถึงกำเนิดของหุ่นกระบอก ปรากฏหลักฐานให้สันนิษฐานได้ว่า มีการเล่นหุ่นชนิดต่าง ๆ ทั้งในซีกโลกตะวันออกและตะวันตก เกิดขึ้นในระยะเวลาพร้อม ๆ กัน อย่างไรก็ตาม เรื่องหลักฐานการเล่นหุ่นนั้น ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับการสันนิษฐานจุดเริ่มแรกของศิลปวัฒนธรรมสาขาอื่น ๆ กล่าวคือ ในระยะก่อนที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและในยุคก่อนประวัติศาสตร์นั้น เป็นเรื่องที่ยากแก่การสันนิษฐาน และยากแก่การที่จะกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนว่าเกิดขึ้นเมื่อใด และในระยะเริ่มแรกนั้นมีลักษณะอย่างไร ด้วยเหตุที่ไม่มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรระบุไว้แน่ชัดว่า ได้มีการเล่นหุ่นขึ้นในทางตะวันออกก่อน แล้วจึงแพร่หลายไปสู่ประเทศทางตะวันตก จึงได้เกิดมีนิทาน นิยาย และตำนานที่เล่าถ่ายทอดต่อ ๆ กันว่า การเล่นหุ่นนั้นเริ่มในประเทศจีนก่อน แล้วนำมาติดอนุมานว่าการเล่นหุ่นนั้นเริ่มในประเทศจีน แล้วจึงแพร่หลายสู่ประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนรวมทั้งประเทศอินเดียด้วย หลังจากนั้นประเทศต่าง ๆ ในยุโรป จึงได้รับการถ่ายทอดศิลปะการเล่นหุ่นไปอีกชั้นหนึ่ง การสันนิษฐานประการหลังนี้ไม่มีหลักฐานยืนยันชัดเจนอาศัยแต่เพียงเรื่องเล่าที่ถ่ายทอดด้วยปาก และพิจารณาเปรียบเทียบกับศิลปวัฒนธรรมอย่างอื่น ๆ ที่โลกได้รับจากอิทธิพลอารยธรรมของจีน

การเล่นหุ่นในทางตะวันออก มีหลักฐานที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรที่เก่าแก่ที่สุดเท่าที่มีการค้นพบ คือ มีการละเล่นชนิดนี้นานประมาณ 300 - 400 ปีที่ผ่านมา และเป็นช่วงระยะเวลาเดียวกันกับหลักฐานที่ปรากฏในประเทศทางตะวันตก ในประเทศญี่ปุ่นการเล่นหุ่นเกิดขึ้นไล่เลี่ยกับการแสดงละครโน (No Drama) และการแสดงคาบูกิ (Kabuki) มีการค้นพบตัวหุ่นในโรงละครเหล่านี้ในคริสต์ศตวรรษที่ 17

ส่วนในประเทศจีน อาจศึกษาค้นคว้าและสันนิษฐานเรื่องการเล่นหุ่นย้อนขึ้นไปได้นานถึงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 10 แต่ทว่าหลักฐานแน่ชัดเท่าที่ค้นพบในขณะนี้ มีเพียงแค่ที่ปรากฏหลังคริสต์ศตวรรษที่ 16 เท่านั้น การเล่นหุ่นของจีนโดยทั่วไปเรียกว่า "เวหย่ง (Wayang)" เฉพาะหุ่นที่ประดิษฐ์เป็นสามมิติคือ มีลักษณะเหมือนจริงนั้น มีชื่อเรียกว่า "เวหย่งโกะเลก (Wayang Goleg)" ทั้งนี้ เนื่องจากในประเทศจีนมีการเล่นหนังทำนองหนังใหญ่และหนังตะลุงด้วยเช่นกัน แต่ตัวหนังนั้นเป็นภาพ 2 มิติ จึงมีชื่อเรียกในภาษาจีนที่แตกต่างกันออกไปว่า "เวหย่ง กุ๊ลิ (Wayang

Kulit)" สันนิษฐานว่าแต่เดิมคงมีการเล่นหนังก่อน หลังจากนั้นจึงมีการคิดสร้างหุ่นขึ้นเป็นตุ๊กตาเล่นแทนคน แต่ใช้วิธีขีดแบบตัวหนัง และใช้แสดงเป็นเรื่องราวต่าง ๆ

ส่วนในประเทศอินเดีย ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ก็มีการเล่นหนังและมีการเล่นหุ่นแล้วเช่นเดียวกัน

ดังเช่นที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าการเล่นหุ่นในประเทศไทยเกิดขึ้นเมื่อใดแน่นอน และได้รับอิทธิพลมาจากทางใดแน่ ในเรื่องนี้มีผู้สันนิษฐานแยกความเห็นออกเป็น 2 ทางคือ ฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่าน่าจะได้แบบอย่างการเล่นหุ่นมาจากประเทศจีน โดยถือว่าประเทศจีนเป็นต้นกำเนิดศิลปะการละเล่นนี้ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเล่นหุ่นกระบอกของไทยนั้น มีหลักฐานบอกให้ทราบแน่ชัดว่า เราได้แบบอย่างมาจากการแสดงหุ่นไหหลำแน่นอน แต่นำมาดัดแปลงประยุกต์ให้เหมาะสมกับความนิยมของคนไทย แต่หุ่นชนิดอื่น ๆ เช่น หุ่นหลวง และหุ่นในสมัยอยุธยาไม่น่าทราบที่มาแน่ชัดว่าจะได้แบบอย่างมาจากจีนหรือไม่ หุ่นกระบอกที่ได้แบบอย่างมาจากหุ่นไหหลำเพียงจะได้รับการประยุกต์ประดิษฐ์ขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

นอกจากนี้ อีกฝ่ายหนึ่งสันนิษฐานว่า ชาวไทยน่าจะได้แบบอย่างการเล่นหุ่นมาจากชาวเขมรโดยรับเข้ามาพร้อม ๆ กับการเล่นหนัง อิทธิพลของการเล่นหนังและการเล่นหุ่นจากชาวเขมรแพร่หลายเข้ามาทางภาคใต้ของประเทศไทยก่อน แล้วจึงเข้ามามีอิทธิพลในภาคกลาง การเล่นหนังแบบชาวเขมรก็กลายเป็นการเล่นหนังใหญ่และการเล่นหนังตะลุง ส่วนการเล่นหุ่นแบบชาวเขมรก็กลายเป็นการเล่นหุ่นของชาวอยุธยา แต่มิใช่หุ่นกระบอก การละเล่นอีกอย่างหนึ่งที่สันนิษฐานว่าน่าจะเข้ามาพร้อม ๆ กันนี้ แต่เข้ามาก่อนในระยะเวลาไล่เลี่ยกันคือ การเล่นโขน ตัวเค้าเดิมของการละเล่นดังกล่าวมานี้ ก่อนที่จะเกิดขึ้นในประเทศไทยและประเทศอินเดียเป็นปฐมภูมิ

ส่วนการเล่นหุ่นในประเทศทางตะวันตก ตามหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบ ปรากฏว่าแหล่งกำเนิดของการเล่นหุ่น อยู่ที่ดินแดนแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเป็นถิ่นสำคัญ จากหลักฐานทางโบราณคดีและทางคติชาวบ้านตลอดจนเอกสารที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ชี้ให้เห็นว่าผู้คนในดินแดนนี้นิยมการเล่นหุ่น โดยเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาเดียวกันกับที่ค้นพบในประเทศจีน อนึ่งยังมีการค้นพบซากหุ่นในหลุมฝังศพของชาวอียิปต์ด้วย ต่อมาในยุคที่กรีกและโรมันเรืองอำนาจ ได้มีข้อเขียนของนักปราชญ์คนสำคัญในยุคนั้นกล่าวถึงการเล่นหุ่นไว้ด้วยเช่นกันแต่ไม่มีรายละเอียดพอให้สันนิษฐานได้แน่ชัดว่าหุ่นที่เล่นกันนั้นมีลักษณะและวิธีการแสดงอย่างไร จะขอกล่าวถึงความเป็นมาของการเล่นหุ่นในประเทศทางตะวันตกไว้ในที่นี้แต่เพียงสังเขป เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของการเล่นหุ่นระหว่างชาติต่าง ๆ เป็นแนวคิดไว้เท่านั้น

ฉะนั้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันความนิยมหุ่นกระบอกแบบที่เรียกว่า "คุณเถาะ" ยังคงมีอยู่ ผู้ที่ช่วยให้การแสดงหุ่นกระบอกมีชีวิตยืนยาวมาได้นับเป็นบุคคลสำคัญยิ่งผู้หนึ่ง ที่จะละเว้นไม่กล่าวถึงไว้ในที่นี้หาได้ไม่ คือ นายเปี้ยก ประเสริฐกุล ผู้ดำรงรักษาการเล่นนี้ไว้สืบต่อมา ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนายเปี้ยกจะหาชีวิตไม่แล้ว แต่ทายาทของนายเปี้ยกก็ได้พยายามมดุงจรรโลงศิลปะการแสดงนี้ไว้ด้วยความวิริยะ อุตทน และด้วยความภาคภูมิใจ

นายเปี้ยกเริ่มมีความสนใจในหุ่นกระบอกตั้งแต่เมื่ออายุได้ 12 ปี ซึ่งนับว่ายังอยู่ในวัยเยาว์ความสนใจมีมากเพิ่มขึ้นจนกระทั่งได้เข้าฝากตัวเริ่มหัดฝึกฝนทักษะศิลปะการแสดงเจ็ดหุ่นกระบอก โดยเข้าร่วมในคณะของ ม.ร.ว. เถาะ พยัคฆินเสนา เจ้าของคณะหุ่นกระบอกของไทยคณะแรกนั่นเอง จากชีวประวัติอันน่าภาคภูมิใจของนายเปี้ยก ประเสริฐกุล ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกเนื่องในงานสถาปนาสิบสองปีของท่าน มีเหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่ถือว่ามีความสำคัญต่อนายเปี้ยกอย่างยิ่ง คือ การที่ได้มีโอกาสร่วมแสดงหุ่นกระบอกถวายหน้าพระที่นั่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ พระราชวังบางปะอิน เข้าใจว่าคงเป็นครั้งเดียวกันกับที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ นำไปถวายและเป็นครั้งที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงปรารภถึงในลายพระหัตถ์ที่ยกมากล่าวไว้แล้วนั่นเอง

นายเปี้ยกเป็นผู้ที่ใฝ่ใจและเกิดความซาบซึ้งในศิลปะการแสดงหุ่นกระบอกเป็นอย่างยิ่ง มีความมุ่งมั่นที่จะจรรโลงการเล่นชนิดนี้ ประกอบกับเป็นผู้มองเห็นการณ์ไกล และมีความวิริยะพากเพียร จึงคิดสร้างหุ่นกระบอกของตนเองขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2442 ในขณะนั้นท่านมีอายุเพียง 22 ปี ผู้ที่ช่วยนายเปี้ยกให้ดำเนินกิจการหุ่นกระบอกมาได้ คือ นางมิ่ง ศรีภริยาของท่าน นายเปี้ยกได้แยกคณะหุ่นกระบอกจากคณะหุ่นคุณเถาะ มาตั้งเป็นคณะของตนเองเรียกชื่อว่า "หุ่นกระบอกคณะนายเปี้ยก ประเสริฐกุล" ภายหลังจากได้ฟันฝ่าอุปสรรคด้วยความลำบากเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 5 ปี คณะหุ่นกระบอกนายเปี้ยก ประเสริฐกุล จึงเป็นที่นิยมจนกระทั่งชื่อหุ่นกระบอกคณะนี้ติดปากติดใจชาวไทยเรื่อยมาจนปัจจุบัน นับเป็นความสำเร็จที่น่าชื่นชมยิ่ง

ต่อมาในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง นายเปี้ยกได้คิดประดิษฐ์หุ่นขึ้นอีกชนิดหนึ่งตามแบบฉบับของตัวละคร เรียกว่า "ละครเล็ก" หุ่นนี้มีขนาดเล็กกว่าหุ่นกระบอก และเมื่อนำออกแสดงก็ได้รับความนิยมเช่นกัน

ทายาทของนายเปี้ยก ประเสริฐกุล คือ นางชื่น (ชูศรี) สกุลแก้ว ได้ดำเนินกิจการแสดงหุ่นกระบอกต่อมา แต่เนื่องจากภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไปมีผลกระทบกระเทือนต่อการแสดงหุ่นกระบอก การแสดงมหรสพแบบนี้ไม่ได้รับความนิยมจากประชาชนมากดังเช่นแต่ก่อน นอกจากนี้ตัวหุ่นบางส่วนก็ชำรุดผุพังไปด้วยความเก่าแก่ และเจ้าของไม่สามารถ

ซ่อมแซมเองได้ และกอบกับมีผู้สนใจใคร่ดำรงรักษาสสมบัติศิลปะเก่าแก่ของชาตินี้ไว้ ทายาทของนายเปี้ยกผู้ซึ่งตัดสินใจขายหุ่นกระบอกจำนวนหนึ่งให้กับนายจักรพันธ์ โปษยกฤต ซึ่งต่อมาหุ่นกระบอกเหล่านี้ได้รับการซ่อมแซมปรับปรุงจนวิจิตรงดงามตระการตายิ่งขึ้นกว่าเดิม เท่ากับเป็นการชุบชีวิตหุ่นเหล่านี้ให้กลับฟื้นมีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง และได้นำออกแสดงเพื่อการกุศลหลายครั้ง ทุกครั้งที่นำออกแสดงก็ได้รับความนิยมเป็นที่ชื่นชมจากผู้ที่ได้ทัศนาเป็นอันมาก

นอกจากนี้ยังมีสถานศึกษาบางแห่งสนใจศิลปะแสดงหุ่นกระบอกมากจนได้คิดประยุกต์สร้างขึ้นใหม่เพื่อใช้ประกอบการศึกษา และเพื่อเผยแพร่การแสดงนี้ให้เยาวชนของชาติได้รู้จักมิให้เสื่อมสูญไป เช่น แผนกวิชาศิลปะการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

เป็นระยะเวลานานถึงประมาณเกือบ 100 ปี นับตั้งแต่ได้เกิดการละเล่นหุ่นกระบอกขึ้นในประเทศไทย ศิลปะการแสดงนี้ได้มีวิวัฒนาการคลี่คลายไปเป็นอันมากถึงแม้ในปัจจุบันความนิยมในการชมหุ่นกระบอกจะไม่มากเหมือนแต่ก่อน เนื่องจากมีมหรสพอื่น ๆ เข้ามาอยู่ในความนิยมแทนที่ แต่เป็นที่น่ายินดีว่าการแสดงหุ่นกระบอกยังไม่ถึงขนาดเสื่อมสูญไปโดยสิ้นเชิงเสียทีเดียวยังคงมีผู้สนใจใคร่ชมอยู่เสมอ สถาบันการสื่อสารมวลชนโดยเฉพาะทางโทรทัศน์ ก็มีส่วนสำคัญในการช่วยเผยแพร่ โดยจัดรายการแสดงหุ่นกระบอกทางโทรทัศน์เสมอ ความร่วมมือร่วมใจรักษามรดกของชาติเช่นนี้ควรได้รับการส่งเสริมยิ่ง ๆ ขึ้นไป

คณะหุ่นกระบอกในอดีตที่เลิกแสดง

สน สีมাত্রัง และคณะ (2540 : 18-19) ได้กล่าวเอาไว้ว่า คณะหุ่นกระบอกที่มีชื่อเสียงในอดีต และในปัจจุบันเลิกแสดงไปแล้ว มี 6 คณะ ด้วยกัน คือ

1. คณะหุ่นกระบอกของพระองค์เจ้าสุทนต์นิภาธร พระโอรสในกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ
2. คณะหุ่นกระบอกของนายวิง (ไม่ทราบปีเกิดและปีมรณะ) ซึ่งแต่งงานกับนางต่วน ผู้เป็นพี่สาวแท้ ๆ ของนายเปี้ยกประเสริฐกุล ปัจจุบันไม่มีหลักฐานว่าหุ่นกระบอกชุดนี้อยู่ที่ไหน
3. คณะหุ่นกระบอกของพระยาสุนทรเทพระบำ (เปลี่ยน สุนทรนัฏ) ปลัดกรมมหรสพในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหุ่นกระบอกชุดนี้ ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร
4. คณะหุ่นกระบอกของจางวางต่อ ณ ป้อมเพชร คุณทองคำผู้เป็นภรรยาเป็นผู้ควบคุมดูแล ปัจจุบันหุ่นกระบอกชุดนี้ตกทอดเป็นมรดกคุณเดิมศรี (ณ ป้อมเพชร) วีระไวทยะ ผู้เป็นหลานจางวางต่อ

5. คณะหุ่นกระบอกของจางวางทั่ว พาทยโกศล หุ่นกระบอกชุดนี้เก็บไว้ที่บ้าน พาทยโกศล

6. คณะหุ่นกระบอกของนายวงษ์ รวมสุข จังหวัดสมุทรสงคราม ศิษย์แม่ครูเคลือบ ศิลปินหุ่นกระบอกคณะ ม.ร.ว. เถาะ พัทธมเสนา หุ่นกระบอกชุดนี้ยังอยู่กับบุตรในครอบครัว

คณะหุ่นกระบอกที่ยังเปิดแสดงอยู่ในปัจจุบัน

สน สีสมาตราง และคณะ (2540 : 18-19) ได้กล่าวถึง คณะหุ่นกระบอกที่ยังเปิดแสดงอยู่ในปัจจุบันว่า มี 4 คณะ ด้วยกัน คือ

1. คณะหุ่นกระบอกของนายเปี้ยก ประเสริฐกุล ปัจจุบันนางชูศรี (ขึ้น) สกุลแก้ว บุตรสาวรับมรดกตกทอดดำเนินการแสดง ต่อมาได้รับการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หุ่นกระบอก) ปี พ.ศ. 2529 ปัจจุบัน อายุ 90 ปี (พ.ศ. 2540)

2. คณะหุ่นกระบอกของนายบุญรอด ประกอบนิล ศิษย์ของคุณป้าหว้า ประเสริฐกุล บุตรสาวของนายเปี้ยก ประเสริฐกุล กรุงเทพมหานคร

3. คณะหุ่นกระบอกของแม่ชะเวง อ่อนละม้าย จังหวัดนครสวรรค์ หลานของครูหนึ่ง

4. คณะหุ่นกระบอกของนายจักรพันธ์ โปษยกฤต (เกิด พ.ศ. 2486) ก่อตั้งคณะหุ่นกระบอกในปี พ.ศ. 2518 กรุงเทพมหานคร

3.2 องค์ประกอบของการเล่นหุ่นกระบอกไทย

องค์ประกอบสำคัญของการเล่นหุ่นกระบอก (ศักดิ์ ปั่นแห่งเพ็ชร. 2522 : 22-24) มีดังนี้

1. โรงหุ่นกระบอก
2. ฉาก
3. ดนตรี

โรงหุ่นกระบอก โรงหุ่นกระบอกปลูกสร้างขึ้นเป็นลักษณะรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้างยาวประมาณ 5 เมตร ยกพื้นขึ้นให้สูงพอเหมาะสำหรับสายตาของผู้ที่จะยืนดูได้ถนัด ส่วนมากมักจะมีผ้ากันทึบ ไม่ให้คนภายนอกเข้าได้ ส่วนด้านหน้าตั้งเสาเรียงกันสี่เสา โดยกำหนดให้มีเสาคู่กันอยู่ด้านข้าง เสาที่ตั้งคู่กันนี้ห่างกัน 1 เมตร ฉะนั้นจะมีที่ว่างตรงกลาง 3 เมตร ระหว่างเสาคู่ 2 ข้าง ด้านหน้าโรงหุ่นกระบอกนั้น ซึ่งจากพื้นเล็กข้างละฉากกว้าง 1 เมตร เท่ากับความกว้างของเสาที่ตั้งไว้คู่กัน มีความยาวเท่ากับความสูงของโรงหุ่นฉากพื้นเล็กที่ซึ่งสองข้างนี้ ซึ่งไว้โดยให้คลุมเสมอ

ริมพื้นโรงด้านหน้า จากนั้นมักเขียนเป็นรูปกำแพงเมืองมีป้อมปราการและสุ่มทุมพุ่มไม้พองาม ส่วนด้านหน้าเล็ก จากริมโรงเข้าไปประมาณ 1 ศอก กันจ่อซึ่งเขียนรูปอย่างฉากละครนอกและละครในตามขอบหลังคาเบื้องบนของโรงหุ่นกระบอกติดผ้าระบายปักไหมทองเป็นลวดลายอย่างจีนและตรงกึ่งกลางผ้าระบายข้างบนนี้เอง ก็มักติดชื่อคณะหุ่นกระบอกที่แสดงนั้นด้วย ผ้าระบายนี้มีความยาวเท่ากับความยาวของโรงหุ่น และมีความกว้างประมาณ 1 ฟุตครึ่ง ตามริมโรงห่างจากจอออกมาในระดับพื้นโรงกันด้วยแผงกระจกติดภาพต่าง ๆ สำหรับบังไม่ให้คนดูเห็นมือคนเชิดหุ่นที่ลอดได้จอออกมา ศิลปินผู้มีส่วนร่วมในการแสดงหุ่นกระบอกทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้เชิดหุ่น นักดนตรี ตันเสียงลูกคู่ ขับร้อง จะรวมอยู่ในโรงหุ่นกระบอกบริเวณที่มีฝาและจอกันนั้นทั้งสิ้น

แต่เดิมนั้นเจ้าของคณะหุ่นกระบอกมักจะมีโรงหุ่นเป็นของตนเองทั้งสิ้น ในสมัยที่คนยังนิยมนิยมมหรสพชนิดนี้ โรงหุ่นกระบอกอาจสร้างด้วยไม้ไผ่หรือเสาไม้กระดานก็ได้ ส่วนมากไม่นิยมไม้ไผ่ เพราะถือเป็นของชั่วคราวไม่คงทนถาวรแข็งแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสาและพื้นของโรงหุ่นกระบอกต้องรับน้ำหนักของคนจำนวนมาก ถ้าไม่แข็งแรงก็อาจเป็นอันตรายได้

ฉาก ฉากที่ใช้ประกอบตกแต่งโรงหุ่นกระบอกอาจแยกออกได้เป็นสามส่วนด้วยกัน ส่วนแรกคือ ฉากที่ชิงไว้เสมอด้านหน้าโรงทั้งสองข้าง โดยชิงตลอดตั้งแต่ชายหลังคาจนจรดพื้นโรงนั้นมักเขียนเป็นรูปป้อมปราการมีกำแพงเมืองอยู่เบื้องล่าง มีสุ่มทุมพุ่มไม้ในภาพแต่พองามที่ฉากส่วนนี้มักมีผ้าตัวนหรือแพรทอยกดอก ทำเป็นม่านสองไขไว้ทั้งสองข้าง โดยแขวนม่านนี้ทับด้านนอกของฉากอีกทีหนึ่ง

ฉากอีกส่วนหนึ่ง คือ ฉากที่เขียนบนจอซึ่งชิงโดยให้อยู่ลึกลงจากริมโรงเข้าไปประมาณ 1 ศอก โดยกันจ่อมีรูปอย่างฉากละคร ฉากนี้เป็นฉากใหญ่ในยุคที่การละเล่นหุ่นกระบอกเฟื่องฟู นายเปี้ยก ประเสริฐกุล เคยใช้วิธีเปลี่ยนฉากตามท้องเรื่อง ดังเช่น การแสดงละครสมัยใหม่ในเวลานั้น คือ ละครดึกดำบรรพ์ ฉากที่เปลี่ยนตามท้องเรื่องมีฉาก 3 ฉากด้วยกัน คือ ฉากปราสาทราชมนเฑียร ฉากเป่าเซาลำเนาไม้และฉากท้องทะเลมหาสมุทร แต่โดยทั่วไปแล้วพื้นจอจะเขียนให้เป็นรูปอย่างใดก็ได้แล้วแต่ความนิยมของยุคสมัยแล้วแต่จะเห็นงามเท่าที่นิยมกัน ในปัจจุบันมักเขียนเป็นรูปปราสาทราชวัง มีประตูเข้าออกสองข้าง ประตูเข้าออกก็มีขนาดพอเหมาะกะกับตัวหุ่นกระบอกที่ประตูม่านสองไข แต่ไม่รวบขยายเพียงแต่แหวกกลางไว้เฉย ๆ เพื่อบังมิให้คนดูเห็นข้างในโรงเบื้องล่างของจอนี้ยกให้สูงขึ้นมาจากพื้นประมาณ 1 ศอก เพื่อเว้นว่างไว้สำหรับผู้เชิดนั่งยืนมือออกไปเชิดหุ่นได้สะดวก ส่วนที่เป็นชายของจอนี้ทำด้วยผ้าขาวที่มีเนื้อบางคล้ายผ้ากรองน้ำสูงราว

1 คอก มีประโยชน์เพื่อให้คนเข็ดมอกลงออกไปเห็นตัวหุ่น ที่ตนกำลังยื่นแขนออกไปเข็ดปรากฏ อยู่หน้าจอได้ แต่ผู้ชมจะมองไม่เห็นผู้เข็ดหรือถ้าจะเห็นก็เพียงแต่กลาง ๆ เท่านั้น

สิ่งที่จะนับเข้าเป็นฉากอีกประเภทหนึ่ง คือ แผงกระจกติดภาพต่าง ๆ ที่ใช้กันด้านล่าง ของโรงหุ่นกระบอกระดับพื้นโรง สำหรับบังไม่ให้คนดูเห็นมือคนเข็ดหุ่นที่ลอดได้จอออกมาและบัง ชายด้านล่างสุดของจอส่วนหนึ่งซึ่งทำด้วยผ้าขาวบางนั้นไว้ แผงกระจกเหล่านี้มักติดภาพตัวละคร สำคัญในวรรณคดีเรื่องเอกของไทยเช่น พระลักษมณ์พระราม ทศกัณฐ์ หนุมานตอนหาวเป็นดาว เป็นเดือน หรือรูปสัตว์ในวรรณคดี เช่น พญาครุฑ กิณรี กิณนร ไกสรราชสีห์ เป็นต้น หรือมีฉะนั้นก็ใช้ วิธีวาดภาพบนแผ่นกระจก ดังเช่น การวาดภาพบนแผ่นกระจกสำหรับประดิษฐ์เป็นแผงติดโรงหุ่น ด้านล่างของคณะนายเปี้ยก ประเสริฐกุล เป็นต้น ภาพวาดบนแผ่นกระจกนี้ใช้วิธีวาดด้านหลัง กระจก ภาพที่นิยมวาดคือ ภาพป่าหิมพานต์ และวิมานต่าง ๆ เป็นจินตนาการจากวรรณคดี เรื่อง ไตรภูมิพระร่วง ทั้งนี้เนื่องจากป่าหิมพานต์เป็นที่รวมของตัวละครในเทพนิยายหลายเรื่อง และเป็น สิ่งที่ชาวไทยทั่วไปรู้จักดีอย่างซาบซึ้ง รูปภาพเหล่านี้คงเป็นประโยชน์สำหรับดึงดูดใจคนให้เข้ามา ยืนชมก่อนที่จะมีการแสดงหุ่นกระบอกเป็นการฆ่าเวลา ระหว่างนั่งรอชมการแสดงนั่นเอง

เครื่องดนตรีและทำนองเพลง เครื่องดนตรีสำหรับประกอบการแสดงหุ่นกระบอกจะเป็นเครื่องห้า เครื่องคู่ หรือเครื่องใหญ่ได้ทั้งนั้น แต่ว่าในวงปี่พาทย์นี้จะต้องมีซออู้ กลองตอก แตรว และม้าล่อ เป็นเครื่องดนตรีสำคัญประกอบด้วย ในตอนดำเนินเรื่องอาจใช้เพลงร่ายนอกหรือร่ายใน ก็ได้ แต่ที่นิยมกันมากสำหรับการแสดงหุ่นกระบอกโดยเฉพาะจนถึงถือว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง ของการแสดงหุ่นกระบอก คือ การใช้ทำนองเพลง “สังขาร” ซึ่งเป็นทำนองเพลงของโบราณมา ดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะกับการแสดงหุ่นกระบอก โดยให้มีซออู้เคล้าไปกับการขับร้องเป็นการ ดำเนินเรื่องเช่นเดียวกันกับแบบหุ่นจีน ซึ่งได้รับความนิยมใช้เป็นแบบอย่างการแสดงจนแพร่หลาย มาตราบนานเท่าทุกวันนี้

3.3 การเข็ดหุ่นกระบอก

การหัดเข็ดหุ่น

จักรพันธ์ โปษยกฤต (2529 : 84-85) ได้กล่าวถึง การหัดเข็ดหุ่นกระบอกเอาไว้ว่า ผู้หัดเข็ดจะถือเอาวันพฤหัสบดี อันเป็นวันครูเป็นวันเริ่ม โดยนำดอกไม้ธูปเทียน ชันโลหะ ผ้าขาว และเงิน 6 บาท (หรือมากกว่านั้นตามสภาวะเศรษฐกิจ) มาไหว้ครูเพื่อขอวิชา ในบางสำนักครูจะ จุดธูปเทียนแจกรูป กล่าวคำบูชาครูต่าง ๆ นำโดยพวกศิษย์กล่าวตาม แล้วจึงส่งหุ่นตัวพระหรือ ตัวนาง อันถือเป็นตัวครูเช่นกันให้ศิษย์ “จับ” พอเป็นพิธี เป็นอันยอมรับว่าเป็นศิษย์หุ่นครูหุ่นกัน

ส่วนมากผู้มาหัดเชิดหุ่น มักไม่ได้หัดเชิดกับตัวเอง คือ ตัวพระตัวนางที่สวมขวานหรือ รัตเกล้าทันที แต่จะหัดเชิดกับหุ่นที่เป็นตัวกากหรือตัวประกอบไพร่พลธรรมดา ๆ โดยมีแต่ตัวหุ่น เลียบกับไหล่หุ่นและมีไม้กระบอกที่จับเฉย ๆ ยังไม่มีเสื้อผ้าหรือมือหุ่นแต่อย่างใด โดยจะฝึกหัด ตามลำดับดังนี้

1. กล่อมตัว เป็นพื้นฐานของการเชิดหุ่นเช่นเดียวกับการหัดเขียน ก.ไก่ เป็นการหัด กล่อมไหล่หุ่นจากซ้ายไปขวา และจากขวาไปซ้าย (โดยหัดกับกระจก) จนทำได้นุ่มนวลดี หน้าหุ่นที่ตั้งอยู่บนไหล่จะไม่คว่ำไปหรือหงายไป แต่จะชันหน้าเหมือนตัวละครกำลังกล่อมไหล่

2. เชิดย้อนมือ คือ แทะมือจากขวาไปซ้ายและจากซ้ายไปขวา หรือเรียกว่า ป่วนไหล่ โดยระวังขึ้นตัวหุ่นไม่ให้หน้าหุ่นคว่ำหรือหงายไป การเชิดย้อนมือนี้เชิดในจังหวะ "ต๊ิบ - เท่ง ต๊ิบ - เท่ง"

3. กระทบตัว เหมือนจังหวะ "ยัด - ยุบ" ในท่ารำของโขนละคร

4. โยกตัว ในจังหวะ "ด้อม ด้อมมา ด้อมด้อม ...ตุ้ม ตุ้ม มา ตุ้ม ตุ้ม

5. เพลงเร็ว หรือเรียกว่า "รำเพลง" ในจังหวะ "ต๊ิบ ทิง ทิง...ต๊ิบ ทิง ทิง"

การหัดเหล่านี้ แต่ก่อนหัดโดยใช้ตะโพนกำกับจังหวะ ต่อมาเพื่อความสะดวกใช้ปาก ร้องทำจังหวะเอาเอง ไม่ต้องใช้ตะโพน ที่สำคัญกว่าอื่นก็เห็นจะเป็นการบังคับ ไม้กระบอกอันเป็น แกนกลางของของลำตัวหุ่น ให้ยกเยื้องไปได้ตั้งใจ เมื่อบังคับไม้กระบอกและหน้าหุ่นให้ "ไม่ตาย" แล้ว การบังคับตะเกียบมือหุ่นจะเป็นเรื่องรองลงไป

ในการเชิดหุ่น มือซ้ายของผู้เชิดจะถือกระบอกไม้ไผ่ อันเป็นลำตัวหุ่น และจะถือ ตะเกียบมือหุ่นซ้ายขวาไว้ในมือขวาของผู้เชิด เมื่อมีการใช้บทบาทบางครั้ง ผู้เชิดจะเอานิ้วก้อยซ้าย หนีบตะเกียบซ้ายของหุ่นเอาไว้ เพื่อให้มือขวาทำบทบาทได้เต็มที่

การตั้งวงรำของหุ่นกระบอกไม่ว่า พระ นาง หรือยักษ์ มือขวาของตัวหุ่นจะตั้งวงสูงกว่า มือซ้ายเสมอ และแขน (คือผ้าที่เป็นเสื้อหุ่น) จะต้องตึงอยู่เสมอ ไม่มีการทำผ้าหย่อนอยู่เป็นอันขาด นอกจากท่ากลับมือบางท่า

พื้นฐานการหัดเชิดเหล่านี้ หลังจากหัดจนสามารถบังคับไม้ได้ตั้งใจแล้ว ท่าที่กลเม็ด ต่าง ๆ ตลอดจนการใช้บทบาทก็ตาม อันเป็นท่าที่เฉพาะของหุ่นเท่านั้น

ท่ากวัก (ม้วนมือ) ด้วยมือขวาที่ถืออาวุธ ท่าเฉพาะตัวพระตัวยักษ์

ท่าจับหลัง

ท่าฉายมือ - แทะมือ - กลับมือ - ฟาดมือ - บดมือ

ท่าตีลังกา - ตบแมลงวัน ของลิง

ทำรำข้าวปี

ทำเสมอ

และทำกิริยาต่าง ๆ เช่น ทำยิ้ม ทำอาย ทำค้อน ทำโกรธ ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังมีทำอื่น ๆ อีกมาก เช่น “ทำออกกราว” ของหุ่นตัวพระ ตัวยักษ์ และทำ “ออกฉาก - เข้าฉาก” ของหุ่นตัวเอก ๆ ที่ศิษย์จะต้องคอย “ครูพักลักจำ” ให้ดี เพราะท่าที่บางอย่างของหุ่นสอนกันไม่ได้ นอกจากจะทำให้ดู ตามความชำนาญของครูแต่ละคนเท่านั้น

สมัยก่อนคนที่เชิดหุ่นเป็นอย่างดี ๆ มักไม่ให้วิชากับใครง่าย ๆ โดยเฉพาะคนอื่นที่ไม่ใช่ลูกหลานในวงศ์วานว่ณเครือ หากจะให้ก็จะต้องสาบานตัวมีสัญญาสาปแช่งต่าง ๆ ด้วยเกรงว่าศิษย์จะคิดล้างครู หรือเล่นประชันอกตัญญู เป็นการแข่งอาชีพตัดหน้าด้วยประการต่าง ๆ เมื่อเห็นว่าศิษย์รักวิชานี้จริง ๆ ยอมสาบานตามกฎหมายที่ที่ตั้งขึ้นมาแล้วจึงจะยอมให้วิชา และถึงแม้ว่าครูจะให้วิชาแก่ศิษย์จนหมดสิ้นแล้ว ก็ไม่ได้หมายความว่าศิษย์จะสืบทอดหรือถ่ายทอดความสามารถนั้น ๆ ไปได้ เพราะ “ความรู้” เป็นสิ่งที่ให้กันได้ แต่ “ความสามารถ” เป็นสิ่งที่ประจักษ์กันไม่ได้ เป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล “ความสามารถ” ทางศิลปะแทบทุกแขนงแม้ใช้ศิลปะการเชิดหุ่น จึงมักตายไปตามตัวศิลปิน

วิธีเชิดหุ่นของแต่ละสำนัก

จักรพันธ์ โปษยกฤต (2529 : 84-85) ได้กล่าวถึง วิธีเชิดหุ่นกระบอกละสำนักเอาไว้ว่า การเชิดหุ่นกระบอกละสำนัก แม้จะคล้าย ๆ กัน แต่ก็ต่างสกุลกันไปตาม “ทาง” ของแต่ละสำนัก และแต่ละบุคคล แม้จะอยู่ในสำนักเดียวกัน เช่น

หุ่นคณะนายวิง ผู้เป็นญาติผู้พี่ของนายเปี้ยก (แต่งงานกับพี่สาวของนายเปี้ยก ชื่อ นางถ้วน) หุ่นคณะนายวิงเชิดด้วยมือขวา คือ ใช้มือขวาจับไม้กระบอกลำตัวหุ่น และใช้มือซ้ายจับตะเกียบในขณะที่การเชิดหุ่นทั่ว ๆ ไปใช้มือซ้ายจับไม้กระบอก และมือขวาจับตะเกียบ

หุ่นแม่บุญช่วย เปรมบุญ แห่งจังหวัดนครสวรรค์ ผู้เป็นหลานของนายเหงใช้ตะเกียบซ้ายของมือหุ่น พาดบนข้อมือซ้ายของผู้เชิด แทนที่จะใช้นิ้วก้อยซ้ายของผู้เชิดหนีบเอาไว้ เช่น การเชิดของคณะอื่น ๆ เมื่อจะใช้บทมือซ้ายของหุ่น จึงจะผลัดตะเกียบซ้ายลงจากข้อมือคนเชิด

คุณครูชื่น ลกุลแก้ว บุตรีนายเปี้ยก ประเสริฐกุล มักจะให้ผู้เริ่มหัดหุ่นหาถ้วยมาวางไว้ที่พื้นตรงกับตัวหุ่นที่ผู้เชิดจับอยู่ เพื่อระวังไม่ให้หุ่นโยกเยกออกไปนอก三尺ถ้วย ส่วนมากการเชิดหุ่นมักจะนั่งเชิดกับพื้น ขัดสมาธิหรือพับเพียบก็ได้แล้วแต่ความถนัด การแสดงหุ่นกระบอกละสำนักแต่ไหนแต่ไรไม่มีการยืนเชิด กระทั่งปัจจุบันมีการเปลี่ยนเป็นการยืนเชิดบ้างเพื่อความสะดวก การบังคับ

ด้วยถ้อยนี้ถือว่าหุ่นต้องยืนรำหรือนั่งรำอยู่บนเตียงอย่างละครไม่ได้วิ่งรำไปมา หากผู้ขีดไม่บังคับ การประคองตัวหุ่นเสียแต่แรกแล้ว หุ่นก็จะโยกไปทางโน้นทีทางนี้ทีเหมือนคนเมา ยิ่งท่าทางของหุ่น ตัวพระตัวนาง ตัวยักษ์ ดูเหมือนจะไม่มีมีการโยกตัวเลย นอกจากท่าของตัวภาษา เช่น พม่า มอญ

คุณครูวงษ์ รวมสุข แห่งหุ่นคณะชูเชิดชำนาญศิลป์ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร เชิดหุ่นตัวหุ่นมาให้ได้ลืงากลับไปกลับมาได้ด้วยมือขวา แล้วจึงใช้มือซ้ายมารับไม้กระบอกไปอีก ทางอย่างชำนาญ การกระทบตัวของสกุลนี้กระทบ 2 จังหวะ โดยกระทุ้งติด ๆ กัน 2 ครั้ง และบทบาทของนางผีเสื้อสมุทรของคณะชูเชิด ก็เชิดทักหน้าทักหลังตามจังหวะดนตรีอย่างถึงพริกถึงขิง ในขณะที่นางผีเสื้อของคุณครูขึ้นเชิดให้ส่งภาคภูมิไปอีกแบบหนึ่ง การกระทบตัวของคุณครูขึ้น กระทบ 1 จังหวะ และมีท่า "รำร้าย" เมื่อหุ่นออกรำซ้ำปีใหม่วัยครู ที่แตกต่างกันไปแต่ละทางตามแต่ละคณะ

"ท่าเชื่อง" จากท่าหนึ่งไปอีกท่าหนึ่งของหุ่น ก็เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องระวังไม่ให้เกิดอาการกระตุก หรือไม่ให้มือหุ่นลงจากวงรำที่ตั้งอยู่ การเชิดหุ่นตัวนางจะต้องพิถีพิถันในท่าให้ละเอียดละม้ายอยู่เสมอ ซึ่งที่ท่าเหล่านั้นนอกจากจะเกิดจากการกล่อมไหลของหุ่นแล้ว การบังคับตะเกียบและ "หนีบ" ตะเกียบให้ได้ทันท่วงทีกับท่ารำของตัวหุ่น ก็จะทำให้การเชิดเป็นไปอย่างเนิบเนียนที่สุด

หุ่นบางคณะให้หุ่นทำบทตามคำกลอนทุกคำ ทำให้หุ่นดูลุลกลนไปหมด และทำให้หุ่นรำ "ไม่หมดมือ" ด้วยจะต้องรีบไม่ทำท่าต่อ ๆ ไปตามคำร้องทุก ๆ คำ

อย่างไรก็ดีหุ่นกระบอกก็คือหุ่น ไม่ใช่โขนละครที่แสดงด้วยคนจริง ๆ ศิลปะการเชิดหุ่นกระบอก ก็คือ การทำท่าที่เหล่านั้นให้ง่ายเข้า เน้นอารมณ์และบทบาทการร้ายรำอันเป็นท่าที่และลักษณะโดยเฉพาะของหุ่น รสชาติที่ได้รับจากการดูหุ่นกระบอก คือ ดูท่าที่ที่หุ่นทำได้ "คล้าย" ละคร ด้วยกลเม็ดการเชิดอันแยบคาย ไม่ใช่พยายามทำหุ่นให้ "เหมือน" ละครทุกอิริยาบถ

แต่ก่อนผู้ที่เป็นละครแล้วอย่างดี เช่น หม่อมบัว หม่อมผัน ในพระองค์ สุทศน์ฯ หรือแม่มิ่ง มารดาของคุณครูขึ้น สกุลแก้ว ซึ่งเคยเป็นละครของพระองค์เจ็ดโคม ต่างก็นำท่าร้ายรำของละครมาพลิกแพลงให้เป็นท่าของหุ่น และก็มีความสามารถในด้านของการเชิดหุ่นเป็นอย่างดีด้วย

แต่หากผู้ไม่เข้าใจถึงความแตกต่างทางศิลปะของการละเล่นเหล่านี้ คือ โขน ละคร หุ่น และพยายามยึดยึดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของโขน ละคร ให้หุ่นกระบอกแล้ว ผลที่ออกมาก็คือ หุ่นที่ถูกเชิดด้วยกฎเกณฑ์เหล่านี้จะเป็นหุ่นที่น่าสงสาร ด้วยคนเชิดมัวแต่ยึดมั่นพะวงอยู่ในกฎเกณฑ์ดังกล่าว ดังนั้น ผู้ที่รำละครได้ดีที่สุด ก็อาจจะเชิดหุ่นออกมาได้น่าเกลียดที่สุดเช่นกัน

องค์ประกอบที่ช่วยให้การขีดหุ่นดูงาม

จักรพันธ์ โปษยกฤต. (2529 : 87) ได้กล่าวไว้ว่า ความงามและสัดส่วนของตัวหุ่นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดเท่า ๆ กับการขีดเช่นเดียวกัน ความงามของศีรษะหุ่นเกิดจากฝีมืออันสูงของช่างเครื่องแต่งตัวและเสื้อหุ่นที่ปักเย็บอย่างวิจิตร และสัดส่วนของแขนและมือหุ่นที่พอเหมาะพอเจาะจะทำให้การขีดสะดวกและดูงดงาม แต่ถ้าหุ่นขี้นวไม่งามเสียแต่แรกแล้วถึงจะขีดให้คล่องแคล่วเพียงใดก็จะมีทางออกมาได้ดี ศีรษะหุ่นที่หนักมาก ๆ ทำให้ขีดได้อย่างลำบาก เนื่องจากต้องรับน้ำหนักตัวหุ่นอยู่นาน ๆ แขนเสื้อหุ่นที่สั้นหรือยาวไปทำให้หุ่นร้ายรำทำบทไม่สะดวก มือหุ่นที่น้ำหนักมากและเทอะทะจะทำให้การตั้งวงรำไม่สวยได้ และหากคนขีดเผลอนิดเดียวทำตะเกียบหลุดจากการบังคับ มือหุ่นอันเทอะทะและหนักก็จะสับลู่ลงไปตามน้ำหนักมือหุ่น ทำให้หุ่นกลายเป็นตุ๊กตาที่อ้อ ๆ ตัวหนึ่งเท่านั้น

สัดส่วนของกระบอกไม้ไผ่แกนลำตัวหุ่นไม่ควรจะยาวมากไป ในขณะเดียวกันตะเกียบมือหุ่นก็ไม่ควรจะสั้นเกินไป หุ่นบางคณะทำตะเกียบสั้นมาก คนขีดจะควานหาตะเกียบไม่พบด้วยตะเกียบลอยติดกับมือหุ่นอยู่ในถุงเสื้อและหากไม้กระบอกลำตัวยาวอยู่ด้วยแล้ว มือซ้ายและมือขวาของคนขีดก็จะเกะกะกัน ทำให้การบังคับร้ายรำทำบทของหุ่นได้ยากและไม่สะดวก

3.4 หลักสูตรการสอนการขีดหุ่นกระบอก

ความสำคัญของการเรียนการสอนการขีดหุ่นกระบอก

จัดการเรียนการสอนกิจกรรมการขีดหุ่นกระบอกในโรงเรียนนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติให้คงอยู่สืบไปแล้วยังเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออก ด้วยความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก และช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาต่าง ๆ กล่าวคือ

1. พัฒนาด้านบุคลิกภาพ คือ การให้เด็กได้มีการแสดงออกด้วยความสนุกสนานอย่างสม่ำเสมอและมีความเชื่อมั่นในการแสดงออกนั้น ย่อมนำมาซึ่งบุคลิกภาพของผู้นำและเป็นผู้มีความร่าเริงแจ่มใส กิจกรรมการขีดหุ่นกระบอกช่วยให้นักเรียนได้แสดงออกทางด้านการแสดง และด้านนักเรียนฝึกปฏิบัติได้อย่างถูกต้องก็จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถแสดงออกต่อหน้าสาธารณชนได้อย่างไม่เคอะเขิน

2. พัฒนาด้านอารมณ์ คือ การเรียนรู้กิจกรรมการขีดหุ่นกระบอกและฝึกปฏิบัติอย่างถูกต้อง สม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กเป็นคนร่าเริง เปิดเผย มีสมาธิ สามารถควบคุมอารมณ์และความรู้สึกได้เป็นอย่างดี

3. พัฒนาด้านสังคม คือ การที่เด็กได้มีโอกาสได้แสดงออกร่วมกันกับผู้อื่น ย่อมฝึกให้เด็กได้รู้ว่าเมื่อไรตนได้เป็นผู้นำกลุ่ม เมื่อไรต้องเป็นผู้ตาม และควรทำตัวอย่างไรให้เข้ากับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี การเรียนการสอนกิจกรรมการขีดหุ่นกระบอกจะช่วยให้เด็กรู้จักการยอมรับความสามารถของผู้อื่น และพร้อมที่จะแสดงความสามารถของตนออกมา

4. พัฒนาด้านเจตคติ คือ ถ้านักเรียนได้เรียนรู้กิจกรรมการขีดหุ่นกระบอกที่ถูกต้องตามแบบแผนจะสามารถพัฒนาเจตคติ เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของเด็กได้เป็นอย่างดี

จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน

การเรียนการสอนการขีดหุ่นกระบอก เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนกิจกรรมตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ซึ่งมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ. 2532 : 4)

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและสังคม
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
6. มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง
7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชนสามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

แนวการสอนกิจกรรมการเชิดหุ่นกระบอก

การสอนกิจกรรมการเชิดหุ่นกระบอก ควรจัดให้มีการเรียนการสอนในลักษณะกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้เด็กได้เรียนร่วมกัน ช่วยเหลือกัน ช่วยกันคิดหาข้อบกพร่องและแนวทางปรับปรุงแก้ไข อันเป็นการฝึกการปฏิบัติตนในสังคมย่อย ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนานิสัยในลักษณะต่าง ๆ การฝึกปฏิบัตินั้นควรเริ่มจากการสาธิตและให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตาม โดยฝึกให้เด็กได้สังเกตท่าทาง จังหวะ ความสัมพันธ์และความสอดคล้อง ผสมผสานกลมกลืน และความพร้อมเพรียง เพื่อให้เด็กได้เห็นความถูกต้องในเบื้องต้นเสียก่อนแล้วจึงค่อยฝึกปฏิบัติในทำอื่น ๆ ต่อไป

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชิดหุ่นกระบอก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหุ่นกระบอก ได้มีผู้ทำการวิจัยเอาไว้ ดังนี้

ศักดิ์ดา บัณเณียงเพชร (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิวัฒนาการหุ่นกระบอกไทย สืบค้นบ้านในภูมิภาคตะวันตก ผลการศึกษาพบว่า ศิลปะการเชิดหุ่นเพื่อเล่นแสดงเป็นการมหรสพอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นมรดกของชาติต่าง ๆ ที่เจริญยิ่งแล้วด้วยวัฒนธรรมในทั่วภูมิภาคของโลกมาช้านานนับพันปี จากหลักฐานที่ปรากฏชนชาติไทยมีการเล่นหุ่นเป็นเครื่องบันเทิงมาตั้งแต่สมัยที่พระนครศรีอยุธยาเป็นราชธานี หุ่นที่นิยมเล่นกันในยุคนั้น คือ หุ่นหลวง ซึ่งได้รับความนิยมควบคุมมา กับสิ่งบันเทิงอื่น ๆ ที่สำคัญได้แก่ โขนและละคร ซึ่งเจริญพัฒนาสืบเนื่องมาจากกระทั่งสิ้นยุคอยุธยา เข้าสู่กรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี ครั้นเวลาล่วงมาจนถึงแผ่นดินพระเจ้าหลวงสมเด็จพะปิยมหาราช รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ก็ได้เกิดมีความนิยมหุ่นกระบอกขึ้นมาหลายคณะ ยุคนี้คือยุคทองของการแสดงหุ่นกระบอกโดยแท้ เช่นเดียวกับศิลปะการแสดงแขนงอื่น ๆ ในยุคนั้นที่เริ่มเกิดมีขึ้นภายใต้ความอุปถัมภ์ของเจ้านาย โดยเกิดขึ้นในวังของเจ้านายเป็นส่วนมาก ดังนั้น เจ้าของคณะหุ่นกระบอกในยุคแรกเริ่มจึงเป็นพระราชวงศ์หรือผู้มียศตำแหน่งอันสูงในทางราชการ แล้วจึงค่อยแผ่กระจายมาอยู่ภายในความดูแลของผู้คนในฐานะสามัญชนในที่สุดหุ่นกระบอกได้กลายเป็นเครื่องบันเทิงนันทนาการบันเทิงประกอบอยู่ทั้งในงานพระราชพิธีและงานมหรสพทั่วไป อย่างไรก็ตามเมื่อมีความบันเทิงอย่างใหม่ที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเจริญทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่หลั่งไหลสู่ประเทศไทยจากประเทศต่าง ๆ ทางตะวันตกความนิยมหุ่นกระบอกที่เคยมีก็จืดจางลง ดังเช่นในปัจจุบัน

ส่วนวิวัฒนาการของหุ่นกระบอกในฐานะสืบค้นบ้านของไทยในภูมิภาคตะวันตก เท่าที่มีหลักฐานให้ศึกษาได้จะเห็นว่าเป็นอิทธิพลของคณะหุ่นกระบอกที่เกิดขึ้นภายหลังที่หม่อมราชวงศ์ถนัด ได้นำศิลปะการแสดงชนิดนี้มาเผยแพร่ในกรุงเทพมหานคร ต่อจากนั้นก็เกิดมีเจ้านายหลายพระองค์ รวมทั้งพระองค์เจ้าสุทนต์นิกายธรร ได้ทรงดำริสร้างคณะหุ่นกระบอกขึ้นเพื่อ

แสดงความบันเทิงภายในวัง และต่อมาก็ได้นำออกรับงานแสดงทั่วไป คณะหุ่นกระบอกของพระองค์เจ้าสุทนต์นิภาธรได้เข้ามาเล่นแสดงเป็นเครื่องมหรสพในจังหวัดต่าง ๆ หลายจังหวัดบริเวณภาคกลางของประเทศไทย รวมทั้ง ณ จังหวัดสมุทรสงคราม

ด้วยความงดงามวิจิตรการตาของตัวหุ่นกระบอกและลีลาอ่อนหวานแซมซ้อยทางกระบวนการเชิด จึงก่อให้เกิดแรงประทับใจแล้วบันดาลใจให้ชาวบ้านคนหนึ่งในเขตท้องถิ่นแม่กลองนี้ คือ นายพลอย ช่วยสมบูรณ์และภรรยาชื่อ สาหร่าย มีความปรารถนาใครจะมีคณะหุ่นกระบอกของตนเอง ประกอบกับขณะนั้นเป็นโอกาสดีของสองสามีภรรยา เนื่องจากแม่ครูเคลือบ นักเชิดหุ่นกระบอกฝีมือเอก ซึ่งเดิมสังกัดอยู่ในคณะหุ่นกระบอกของหม่อมราชวงศ์เกาะได้มาพบกับคุณตาพลอยและคุณยายสาหร่าย ช่วงระยะเวลานี้อาจนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มของคณะหุ่นกระบอกต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันตก ต่อมาคุณยายสาหร่ายและแม่ครูเคลือบได้ถ่ายทอดวิชาการเชิดหุ่นกระบอกให้แก่อนุศิษย์อีกท่านหนึ่ง คือ นายวงศ์ รวมสุข ผู้เป็นเจ้าของคณะหุ่นกระบอกชุดเชิดชำนาญศิลป์ แห่งอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ปัจจุบันคณะหุ่นกระบอกแม่สาหร่ายคงไม่มีโอกาสได้นำมาเล่นแสดงแก่มหาชนได้ชมอีกต่อไป จะเหลือก็เพียงแต่หุ่นกระบอกคณะชุดเชิดชำนาญศิลป์ เท่านั้นที่ยังคงสามารถออกรับงานได้เพื่อความบันเทิงของสังคม

วันทนี ม่วงบุญ (2529 : 124) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ลักษณะประติมานวิทยาของหุ่นไทย (หุ่นเล็ก) ของกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ โดยได้ตรวจพิสูจน์และกำหนดลักษณะของหุ่นแต่ละตัวในพระที่นั่งทักษิณานิคมุขตามขั้นตอนของการศึกษาทางประติมานวิทยาแล้วพบว่าหุ่นตัวหนึ่งทำเป็นรูปลิง ลักษณะอายุน้อย ปากเป็นแพะ ไร้จุก หน้าและกายสีเขียว นั่งบนแท่นทอง ซึ่งเป็นลักษณะขององค์ต นอกจากนี้ยังมีลักษณะเดียวกันนี้แต่อยู่ในท่ายืนอีกหนึ่งตัว ทำให้สรุปได้ว่า หุ่นชุดนี้เล่นตามบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ เพราะเรื่องกำเนิดองค์ตและชีวิตองค์ตตอนเด็กจะปรากฏในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ เท่านั้น

พินทอง ทองแถม, ม.ล. (2529 : 69) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาวรรณคดีมรดก เรื่อง พระอภัยมณี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้หุ่นกระบอกกับการสอนแบบอภิปราย ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาวรรณคดีมรดก เรื่อง พระอภัยมณี ของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มที่ใช้หุ่นกระบอกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่สอนแบบอภิปราย

อนันท์ นาคคง (2529 : 64) ได้ทำการศึกษา เรื่อง เพลงสังขารและเพลงหุ่นที่ในการแสดงหุ่นกระบอก โดยได้ศึกษาที่มาของเพลงทั้งสอง โครงสร้างและรูปแบบของทำนองเพลงและ

การขับร้อง ตลอดจนโอกาสและวิธีการนำไปใช้ประกอบการแสดงหุ่นกระบอก ผลการศึกษาพบว่า เพลงสังขาร เป็นเพลงที่มีความเก่าแก่มากมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ทำนองเพลงสังขารที่พบในการแสดงหุ่นกระบอกในปัจจุบัน มีโครงสร้างของกลุ่มเสียงที่ผูกจำนวนขึ้นโดยมีฉันทลักษณ์ที่แน่นอน ทำนองดนตรีกับทำนองร้องมีความคล้ายคลึงกัน และศิลปินหุ่นกระบอกได้นำเพลงที่มีชื่อดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินเนื้อเรื่องของตัวละครที่ไม่ค่อยสำคัญและต้องดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนุกสนาน ส่วนเพลงหุ่นนั้นพบว่า เป็นเพลงที่ได้รับการพัฒนาวิธีการบรรเลง กลุ่มเสียงที่ใช้ และการสร้างสรรคส์สำนวนทำนองขึ้นมาใหม่ในระยะหลัง พ.ศ. 2436 โดยการยืมเอาส่วนของเพลงสังขารมาปรับปรุงทั้งทำนองดนตรีและทำนองร้อง จากการศึกษาพบว่า ทั้งสองฝ่ายคือดนตรีและร้องนั้นเป็นไปคนละแนวกัน แต่ก็ยังอาศัยพื้นฐานของกลุ่มเสียงที่เป็นโครงสร้างหลักของเพลง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหุ่นกระบอกจะเห็นได้ว่าหุ่นกระบอกเป็นมรดกที่มีคุณค่าและเป็นมรดกสืบทอดมาช้านาน ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์สู่ชนรุ่นหลังสืบไป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบว่ารายการวิถีทัศน์สามารถนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนการสาธิตการฝึกทักษะการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพัฒนารายการวิถีทัศน์ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก ขึ้น เพื่อหาประสิทธิภาพให้ได้ตามเกณฑ์ 85/85 ซึ่งจะช่วยให้ได้สื่อสำหรับสอนทักษะการเชิดหุ่นกระบอกที่มีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางในการพัฒนารายการวิถีทัศน์สำหรับใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการพัฒนาและหาประสิทธิภาพรายการวิดีโอ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอก โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การดำเนินการทดลอง
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสายน้ำผึ้ง กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 540 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสายน้ำผึ้ง กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมาย ซึ่งพิจารณาคัดเลือกจากนักเรียนที่มีพื้นฐานด้านดนตรีไทยหรือนาฏศิลป์ จำนวน 45 คน ซึ่งแบ่งออกได้ ดังนี้

1.2.1	การทดลองครั้งที่ 1	จำนวน	3 คน
1.2.2	การทดลองครั้งที่ 2	จำนวน	12 คน
1.2.3	การทดลองครั้งที่ 3	จำนวน	30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. รายการวิดีโอ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอก
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. แบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก
4. แบบประเมินรายการวิทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญ

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์

4. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

4.1 การดำเนินการสร้างรายการวิทัศน์

การสร้างรายการวิทัศน์สำหรับสอนทักษะการเชิดหุ่นกระบอก โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างโดยการนำเสนอเนื้อหา การบรรยายประกอบการสาธิตการฝึกปฏิบัติ การทดสอบและประเมินผลโดยให้ผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในรายการวิทัศน์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาการเชิดหุ่นกระบอกจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาขั้นตอนการสอนทักษะการเชิดหุ่นกระบอก โดยศึกษาจากเอกสารตำราต่าง ๆ และจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เชี่ยวชาญด้านการเชิดหุ่นกระบอก
3. วิเคราะห์เนื้อหา เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก เพื่อกำหนดความคิดรวบยอดและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก
 - ตอนที่ 2 การเชิดหุ่นกระบอก ท่ากล่อมตัว
 - ตอนที่ 3 การเชิดหุ่นกระบอก ท่าเชิดย่นมือ
 - ตอนที่ 4 การเชิดหุ่นกระบอก ท่ากระทบตัว
 - ตอนที่ 5 การเชิดหุ่นกระบอก ท่าโยกตัว
4. นำเนื้อหาที่ได้วิเคราะห์แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 3 คน ตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
5. นำเนื้อหาที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว มาเขียนเป็นบทวิทัศน์
6. นำบทวิทัศน์ให้อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการวิทัศน์ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของรายการวิทัศน์ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาแนะนำแก้ไขในเรื่องของท่วงท่า วิธีการจับหุ่นกระบอก ลำดับขั้นตอนการฝึกปฏิบัติ และจำนวนครั้งในการฝึกปฏิบัติ ส่วน

ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการวิดีโอแนะนำให้แก้ไขในเรื่องของการแบ่ง Shot มุมกล้อง ขนาดของภาพ และการเปลี่ยนภาพ

7. นำบทวิดีโอที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาดำเนินการถ่ายทำเป็นรายการวิดีโอ

8. นำรายการวิดีโอที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการวิดีโอ จำนวน 3 คน ตรวจสอบแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข โดยผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะดังกล่าว ได้แก่ การเพิ่ม Caption การปรับขนาดของภาพและเพิ่มภาพให้สอดคล้องกับเสียงบรรยาย ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้ง่ายและทำให้รายการวิดีโอมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4.2 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อวัดความรู้ตอนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ทำการวิเคราะห์เนื้อหา จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของการเรียน เพื่อสร้างแบบทดสอบให้มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ การเขียนข้อสอบการวิเคราะห์ข้อสอบจากหนังสือการวัดผลการประเมินผลการศึกษา (อนันต์ ศรีโสภะ. 2525 : 101-124) และเทคนิคการเขียนข้อสอบ (ชวาล แพรัตกุล. 2520 : 11-256)

3. สร้างแบบทดสอบแบบเลือกตอบ(Multiple choices) ชนิด 4 ตัวเลือก ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และเนื้อหาตอนที่ 1 เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก จำนวน 20 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผลและ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปทดลองกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่เรียนวิชานี้มาแล้วจำนวน 40 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย และหาค่าอำนาจจำแนก

5. คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) 0.20 ขึ้นไป พบว่าแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความยากง่าย (p) 0.38-0.78 และค่าอำนาจจำแนก (r) 0.20-0.80 เพื่อนำไปใช้ทดลองจริง จำนวน 12 ข้อ

6. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบที่คัดเลือกได้จากข้อ 5 โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.63

4.3 การสร้างแบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก

แบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับวัดผลการฝึกปฏิบัติตอนที่ 2 การเชิดหุ่นกระบอกท่ากล่อมตัว ตอนที่ 3 การเชิดหุ่นกระบอกท่าเชิดย่นมือ ตอนที่ 4 การเชิดหุ่นกระบอกท่ากระทบตัว และตอนที่ 5 การเชิดหุ่นกระบอกท่าโยกตัว ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ทำการวิเคราะห์เนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการเรียน เพื่อสร้างแบบทดสอบให้มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

2. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือวัดผลชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) (นิภา ศรีไพโรจน์. 2527 : 102-105)

3. สร้างแบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอกแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ให้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ดีมาก	ให้	5	คะแนน
ดี	ให้	4	คะแนน
พอใช้	ให้	3	คะแนน
เกือบพอใช้	ให้	2	คะแนน
ต้องปรับปรุง	ให้	1	คะแนน

4. นำแบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก และเกณฑ์การให้คะแนน (Rubric Score) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทำการตรวจสอบ และนำมาปรับปรุงแก้ไข ในเรื่องของพฤติกรรมกรรมการฝึกปฏิบัติ และเกณฑ์การให้คะแนน

5. นำแบบประเมินภาคปฏิบัติที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนจำนวน 12 คน โดยผู้ประเมิน จำนวน 2 คน จะต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการฝึกปฏิบัติทั้งหมด ตลอดจนวิธีการให้คะแนนแต่ละพฤติกรรมจนเข้าใจถูกต้องตรงกัน

6. วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของการประเมินโดยหาความสอดคล้องของผู้ประเมินจำนวน 2 คน โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2534 : 321-327) ได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

ตอนที่ 2	การเชิดหุ่นกระบอก ท่ากล่อมตัว	ค่าความเชื่อมั่น	0.75
ตอนที่ 3	การเชิดหุ่นกระบอก ท่าเชิดย่นมือ	ค่าความเชื่อมั่น	0.84
ตอนที่ 4	การเชิดหุ่นกระบอก ท่ากระทบตัว	ค่าความเชื่อมั่น	0.74
ตอนที่ 5	การเชิดหุ่นกระบอก ท่าโยกตัว	ค่าความเชื่อมั่น	0.74

4.4 การสร้างแบบประเมินรายการวิดิทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญ

แบบประเมินรายการวิดิทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สำหรับผู้เชี่ยวชาญใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินรายการวิดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

- 1. ทำการวิเคราะห์เนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการเรียน เพื่อสร้างแบบประเมินรายการวิดิทัศน์ให้มีความสอดคล้อง และครอบคลุมคุณสมบัติที่ต้องการประเมิน
- 2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินรายการวิดิทัศน์จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ
- 3. สร้างแบบประเมินรายการวิดิทัศน์แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ให้มีความสอดคล้องและครอบคลุมคุณสมบัติที่ต้องการประเมิน โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ดีมาก	ให้	5	คะแนน
ดี	ให้	4	คะแนน
พอใช้	ให้	3	คะแนน
เกือบพอใช้	ให้	2	คะแนน
ต้องปรับปรุง	ให้	1	คะแนน

- 4. นำแบบประเมินรายการวิดิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้อาจารย์ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการ จำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยปรับเพิ่มรายการประเมินให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับคุณลักษณะที่ต้องการประเมิน
- 5. นำแบบประเมินรายการวิดิทัศน์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการ จำนวน 3 คน

การดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้เป็นการทดลองเพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้การทดลองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงได้ดำเนินการทดลอง ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

การทดลองครั้งที่ 1 เป็นการทดลองหาประสิทธิภาพ โดยนำรายการวิดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปทดลองเป็นรายบุคคลกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน โดยสังเกตและรวบรวมปัญหา ข้อบกพร่องต่าง ๆ เกี่ยวกับความเหมาะสมของลำดับเนื้อหา การใช้เวลา การใช้ภาษา การจัดกิจกรรมและแบบฝึกปฏิบัติ พบว่า ภาพบางภาพยังแสดง

รายละเอียดไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกับคำบรรยาย เวลาในการฝึกปฏิบัติน้อยเกินไป จึงได้นำมาปรับปรุงแก้ไขโดยเพิ่มรายละเอียดของภาพและเพิ่มเวลาในการฝึกปฏิบัติ

การทดลองครั้งที่ 2 เป็นการทดลองหาแนวโน้มของประสิทธิภาพ โดยนำรายการวิดีโอ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ก ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วในครั้งที่ 1 ไปทดลองกับนักเรียน จำนวน 12 คน นำผลคะแนนที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์หาแนวโน้มประสิทธิภาพ

การทดลองครั้งที่ 3 เป็นการทดลองหาประสิทธิภาพโดยนำรายการวิดีโอ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ก ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากการทดลองครั้งที่ 2 ไปทดลองกับนักเรียน จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เตรียมเครื่องรับโทรทัศน์สีขนาด 20 นิ้ว พร้อมเครื่องเล่นวิดีโอ จำนวน 1 ชุด และหุ่นกระบอ กสำหรับให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ

2. ชี้แจงจุดมุ่งหมาย ขั้นตอน และวิธีการศึกษาจากรายการวิดีโอ

3. ให้ผู้เรียนศึกษาบทเรียนจากรายการวิดีโอทีละตอนตามลำดับ จนครบทั้ง 5 ตอน ดังนี้

- สัปดาห์ที่ 1 ให้นักเรียนศึกษาเนื้อหา ตอนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอ กจากรายการวิดีโอ เมื่อจบบทเรียนให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดและทำแบบทดสอบหลังเรียน

- สัปดาห์ที่ 2 ให้นักเรียนศึกษาเนื้อหา ตอนที่ 2 ทักษะการขีดหุ่นกระบอ กท่ากล่อมตัว จากรายการวิดีโอและฝึกปฏิบัติทักษะการขีดหุ่นตามลำดับขั้นตอน เมื่อจบบทเรียนให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ จากนั้นให้นักเรียนทดสอบภาคปฏิบัติ โดยผู้ประเมิน จำนวน 2 คน จะเป็นผู้ให้คะแนนระหว่างฝึกปฏิบัติและจากการทดสอบภาคปฏิบัติ

- สัปดาห์ที่ 3 ให้นักเรียนศึกษาเนื้อหา ตอนที่ 3 ทักษะการขีดหุ่นกระบอ กท่าเขี่ยอ่อนมือ จากรายการวิดีโอและฝึกปฏิบัติทักษะการขีดหุ่นตามลำดับขั้นตอน เมื่อจบบทเรียนให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ จากนั้นให้นักเรียนทดสอบภาคปฏิบัติ โดยผู้ประเมินจำนวน 2 คน จะเป็นผู้ให้คะแนนระหว่างฝึกปฏิบัติและจากการทดสอบภาคปฏิบัติ

- สัปดาห์ที่ 4 ให้นักเรียนศึกษาเนื้อหา ตอนที่ 4 ทักษะการขีดหุ่นกระบอ กท่ากระทบตัว จากรายการวิดีโอและฝึกปฏิบัติทักษะการขีดหุ่นตามลำดับขั้นตอน เมื่อจบบทเรียนให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ จากนั้นให้นักเรียนทดสอบภาค

ปฏิบัติ โดยผู้ประเมินจำนวน 2 คน จะเป็นผู้ให้คะแนนระหว่างฝึกปฏิบัติและจากการทดสอบภาคปฏิบัติ

- สัปดาห์ที่ 5 ให้นักเรียนศึกษาเนื้อหา ตอนที่ 5 ทักษะการขีดหุ่นกระบอกลำโพงตัว จากรายการวิดีโอทัศน์และฝึกปฏิบัติทักษะการขีดหุ่นตามลำดับขั้นตอน เมื่อจบบทเรียน ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ จากนั้นให้นักเรียนทดสอบภาคปฏิบัติ โดยผู้ประเมินจำนวน 2 คน จะเป็นผู้ให้คะแนนระหว่างฝึกปฏิบัติและจากการทดสอบภาคปฏิบัติ

3.3 นำผลคะแนนที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด 85/85

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าร้อยละ

1.2 ค่าเฉลี่ย(Mean) ของคะแนน ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 ค่าความเชื่อมั่นของการสังเกตการฝึกปฏิบัติการขีดหุ่นกระบอกลำโพงของผู้ประเมินจำนวน 2 คน โดยคำนวณหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (บุศรี วงศ์รัตน์. 2534 : 321-327)

2.2 หาประสิทธิภาพของรายการวิดีโอทัศน์แบบโปรแกรมตามเกณฑ์ 85/85 (เสาวณีย์ ลิกขานันท์. 2528 : 284)

$$E_1 \text{ (Efficiency)} = \frac{\left[\frac{\sum x}{N} \right]}{A} \times 100$$

$$E_2 \text{ (Efficiency)} = \frac{\left[\frac{\sum F}{N} \right]}{B} \times 100$$

E_1	แทน	คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน ด้วยรายการวิดีโอ คัดเป็นร้อยละ 85
E_2	แทน	คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียนด้วย รายการวิดีโอ คัดเป็นร้อยละ 85
ΣX	แทน	คะแนนรวมของผู้เรียนจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน
ΣF	แทน	คะแนนรวมของการทดสอบหลังเรียน
N	แทน	จำนวนผู้เรียน
A	แทน	คะแนนเต็มของแบบฝึกหัด
B	แทน	คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน

บทที่ 4

ผลการศึกษาค้นคว้า

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
E	แทน	คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนคิดเป็นร้อยละ
E_1	แทน	คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน ด้วยรายการวิดีโอ คิดเป็นร้อยละ 85
E_2	แทน	คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียนด้วยรายการ วิดีโอ คิดเป็นร้อยละ 85

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสำคัญ ดังนี้

1. การประเมินคุณภาพรายการวิดีโอ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา
2. การประเมินคุณภาพรายการวิดีโอ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการ
3. การหาประสิทธิภาพรายการวิดีโอ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการพัฒนาและหาประสิทธิภาพรายการวิดีโอ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอกให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์กำหนด 85/85 โดยมีผลการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ได้รายการวิดีโอ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก ที่บันทึกลงเทปวิดีโอ ระบบ VHS แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก	ความยาว	11	นาที
ตอนที่ 2	การเชิดหุ่นกระบอก ท่ากล่อมตัว	ความยาว	8	นาที

ตอนที่ 3	การขีดหุ่นกระบอ กทำเข็ดย่นมือ	ความยาว	9	นาที
ตอนที่ 4	การขีดหุ่นกระบอ กทำกระทบตัว	ความยาว	9	นาที
ตอนที่ 5	การขีดหุ่นกระบอ กทำโยกตัว	ความยาว	9	นาที

2. การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวิดีโอ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ก มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 การประเมินคุณภาพของรายการวิดีโอ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการประเมินคุณภาพของรายการวิดีโอ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ กโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง	4.79	0.44	ดีมาก
- ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.67	0.58	ดีมาก
- ความเหมาะสมของเนื้อหากับระดับผู้เรียน	4.67	0.58	ดีมาก
- ความเหมาะสมของการจัดลำดับเนื้อหา	4.67	0.58	ดีมาก
- ความสอดคล้องของเนื้อหาแต่ละตอน	5.00	0.00	ดีมาก
- ความชัดเจนในการอธิบายเนื้อหา	5.00	0.00	ดีมาก
- ความเหมาะสมของการดำเนินเรื่อง	4.67	0.58	ดีมาก
- ความเหมาะสมของระยะเวลาการนำเสนอ	4.67	0.58	ดีมาก
- ความถูกต้องของเนื้อหา	5.00	0.00	ดีมาก
2. ภาพและภาษา	4.67	0.58	ดีมาก
- ความถูกต้องของการใช้ภาษา	4.67	0.58	ดีมาก
- ความเหมาะสมของการใช้ภาษา	4.67	0.58	ดีมาก
- ความเหมาะสมของภาพสื่อความหมาย	4.67	0.58	ดีมาก
- ความสอดคล้องระหว่างภาพกับคำบรรยาย	4.67	0.58	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.73	0.44	ดีมาก

จากตาราง 1 พบว่า คุณภาพของรายการวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอกจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 3 คน เห็นว่า รายการวีดิทัศน์มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ทั้งในด้านคุณภาพของเนื้อหา, การดำเนินเรื่อง, คุณภาพของภาพ, ภาษา และเมื่อพิจารณาตามรายการพบว่า รายการการมี คุณภาพอยู่ในระดับดีมากเช่นกัน

2.2 การประเมินคุณภาพของรายการวีดิทัศน์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการจำนวน 3 คน ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการประเมินคุณภาพของรายการวิดีโอ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอกโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการ จำนวน 3 คน

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. คุณภาพของภาพและตัวอักษร	4.12	0.21	ดี
- ความชัดเจนของภาพ	4.00	0.00	ดี
- ความเหมาะสมของภาพสื่อความหมาย	4.33	0.58	ดี
- ความเหมาะสมของการลำดับภาพ	4.00	0.00	ดี
- ความเหมาะสมของขนาดภาพ	4.00	0.00	ดี
- ความเหมาะสมของมุกกลิ้ง	4.00	0.00	ดี
- ความเหมาะสมของตำแหน่งการถ่ายภาพ	4.00	0.00	ดี
- ความเหมาะสมของเทคนิคการเปลี่ยนภาพ	4.00	0.00	ดี
- ความเหมาะสมของรูปแบบ และสี ตัวอักษร	4.00	0.00	ดี
- ความเหมาะสมของขนาด ตัวอักษร	4.33	0.58	ดี
- ความเหมาะสมของภาพกราฟิก	4.33	0.58	ดี
- ความสัมพันธ์ระหว่างภาพและเสียง	4.33	0.58	ดี
2. คุณภาพของเสียง	4.22	0.39	ดี
- ความเหมาะสมของเสียงบรรยาย	4.33	0.58	ดี
- ความชัดเจนของเสียงบรรยาย	4.33	0.58	ดี
- ความเหมาะสมของเสียงดนตรีและเสียงประกอบ	4.00	0.00	ดี
- ระดับของเสียงดนตรีและเสียงประกอบ	4.33	0.58	ดี
- ระดับของเสียงดนตรีและเสียงบรรยาย	4.33	0.58	ดี
3. ความสามารถในการสื่อความหมายโดยรวม	4.00	0.00	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	4.16	0.30	ดี

จากตาราง 2 พบว่า คุณภาพของรายการวิดีโอ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอกตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการ จำนวน 3 คน เห็นว่า รายการวิดีโออนี้มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี ทั้งในด้านคุณภาพของภาพและตัวอักษร, คุณภาพของเสียง และความสามารถในการสื่อความหมายโดยรวม

2.3 การหาประสิทธิภาพรายการวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ก มีผลการทดลอง ดังนี้

การทดลองครั้งที่ 1 เป็นการทดลองหาประสิทธิภาพ โดยนำรายการวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ กที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปทดลองเป็นรายบุคคลกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน โดยสังเกตและรวบรวมปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ เกี่ยวกับความเหมาะสมของลำดับเนื้อหา การใช้เวลา การใช้ภาษา การจัดกิจกรรมและแบบฝึกปฏิบัติ พบว่า ภาพบางภาพยังแสดงรายละเอียดไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกับคำบรรยาย เวลาในการฝึกปฏิบัติสั้นเกินไป จึงได้นำมาปรับปรุงแก้ไขโดยเพิ่มรายละเอียดของภาพและเพิ่มเวลาในการฝึกปฏิบัติ

การทดลองครั้งที่ 2 เป็นการทดลองหาแนวโน้มของประสิทธิภาพ โดยนำรายการวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ก ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วในครั้งที่ 1 ไปทดลองกับนักเรียน จำนวน 12 คน ซึ่งได้ผลดังปรากฏในตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 แนวโน้มประสิทธิภาพของรายการวิธีทัศน เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอกจากการทดลองครั้งที่ 2

รายการวิธีทัศน	คะแนนเต็ม	ค่าสถิติ			ประสิทธิภาพ E ₁ /E ₂
		$\bar{x}$	S.D.	E	
ตอนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก					
- แบบฝึกหัดระหว่างเรียน	20	17.58	1.16	91.67	91.67/87.92
- แบบทดสอบ	12	11.00	0.95	87.92	
ตอนที่ 2 การขีดหุ่นกระบอก ทำกลุ่มตัว					
- การฝึกปฏิบัติระหว่างเรียน	30	25.79	0.69	85.97	85.97/89.17
- การทดสอบภาคปฏิบัติ	30	26.75	0.86	89.17	
ตอนที่ 3 การขีดหุ่นกระบอก ทำเขี่ยมือ					
- การฝึกปฏิบัติระหว่างเรียน	30	26.21	1.18	87.36	87.36/90.14
- การทดสอบภาคปฏิบัติ	30	27.04	0.93	90.14	
ตอนที่ 4 การขีดหุ่นกระบอก ทำกระทบตัว					
- การฝึกปฏิบัติระหว่างเรียน	30	25.63	0.88	85.42	85.42/88.47
- การทดสอบภาคปฏิบัติ	30	26.54	0.85	88.47	
ตอนที่ 5 การขีดหุ่นกระบอก ทำโยกตัว					
- การฝึกปฏิบัติระหว่างเรียน	30	26.00	0.88	86.67	86.67/90.69
- การทดสอบภาคปฏิบัติ	30	27.21	0.94	90.69	
ประสิทธิภาพโดยรวม					87.42/89.28

จากตาราง 3 พบว่า รายการวิธีทัศน เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอก ที่วิเคราะห์จากผลการฝึกหัดระหว่างเรียนและการทดสอบหลังเรียนของกลุ่มทดลองโดยรวมมีแนวโน้ม

ประสิทธิภาพ 87.42/89.28 และเมื่อพิจารณาเป็นรายตอนพบว่า ตอนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ หุ่นกระบอก มีแนวโน้มประสิทธิภาพ 87.92/91.67 ตอนที่ 2 การเชิดหุ่นกระบอกท่ากล่อมตัว มีแนวโน้มประสิทธิภาพ 85.97/89.17 ตอนที่ 3 การเชิดหุ่นกระบอกท่าเชิดย้อนมือ มีแนวโน้มประสิทธิภาพ 87.36/90.14 ตอนที่ 4 การเชิดหุ่นกระบอกท่ากระทบตัว มีแนวโน้มประสิทธิภาพ 85.42/88.47 และ ตอนที่ 5 การเชิดหุ่นกระบอกท่าโยกตัวมีแนวโน้มประสิทธิภาพ 86.67/90.69 ซึ่งมีแนวโน้มประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 85/85

การทดลองครั้งที่ 3 เป็นการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพ โดยนำรายการวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากครั้งที่ 2 ไปทดลองกับนักเรียน จำนวน 30 คน ซึ่งได้ผลดังปรากฏในตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 ประสิทธิภาพของรายการวัดทัศน เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอก จากการทดลองครั้งที่ 3

รายการวัดทัศน	คะแนนเต็ม	ค่าสถิติ			ประสิทธิภาพ E ₁ /E ₂
		$\bar{x}$	S.D.	E	
ตอนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก					
- แบบฝึกหัดระหว่างเรียน	20	18.03	0.66	90.17	90.17/88.61
- แบบทดสอบ	12	10.63	0.96	88.61	
ตอนที่ 2 การขีดหุ่นกระบอก ทำกลุ่มตัว					
- การฝึกปฏิบัติระหว่างเรียน	30	25.70	1.11	85.67	85.67/87.89
- การทดสอบภาคปฏิบัติ	30	26.37	0.92	87.89	
ตอนที่ 3 การขีดหุ่นกระบอก ทำเขี่ยอนมือ					
- การฝึกปฏิบัติระหว่างเรียน	30	26.03	1.33	86.78	86.78/90.72
- การทดสอบภาคปฏิบัติ	30	27.22	1.37	90.72	
ตอนที่ 4 การขีดหุ่นกระบอก ทำกระทบตัว					
- การฝึกปฏิบัติระหว่างเรียน	30	26.33	0.84	87.78	87.78/90.22
- การทดสอบภาคปฏิบัติ	30	27.07	0.85	90.22	
ตอนที่ 5 การขีดหุ่นกระบอก ทำโยกตัว					
- การฝึกปฏิบัติระหว่างเรียน	30	26.23	1.21	87.44	87.44/90.22
- การทดสอบภาคปฏิบัติ	30	27.07	1.24	90.22	
ประสิทธิภาพโดยรวม					87.57/89.53

จากตาราง 4 พบว่ารายการวัดทัศน เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอก ที่วิเคราะห์จากผลการฝึกหัดระหว่างเรียนและการทดสอบหลังเรียนของกลุ่มทดลองโดยมีประสิทธิภาพ

87.57/89.53 และเมื่อพิจารณาเป็นรายตอนพบว่า ตอนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก มีประสิทธิภาพ 90.17/88.61 ตอนที่ 2 การเชิดหุ่นกระบอกท่ากล่อมตัว มีประสิทธิภาพ 85.67/87.89 ตอนที่ 3 การเชิดหุ่นกระบอกท่าเชิดย้อนมือ มีประสิทธิภาพ 86.78/90.72 ตอนที่ 4 การเชิดหุ่นกระบอกท่ากระทบตัว มีประสิทธิภาพ 87.78/90.22 และ ตอนที่ 5 การเชิดหุ่นกระบอก ท่าโยกตัว มีประสิทธิภาพ 87.44/90.22 ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 85/85

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาและหาประสิทธิภาพรายการวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของรายการวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ได้รายการวีดิทัศน์ สำหรับสอนทักษะการขีดหุ่นกระบอที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับครู นักเรียน และผู้สนใจ นำไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน
2. เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนารายการวีดิทัศน์สำหรับใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากร

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสายน้ำผึ้ง กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 540 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสายน้ำผึ้ง กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมาย (ชิดชนก เชิงเชาว์, 2539 : 223) ซึ่งพิจารณาคัดเลือกจากนักเรียนที่มีพื้นฐานด้านดนตรีไทยหรือนาฏศิลป์ จำนวน 45 คน แบ่งออกได้ ดังนี้

- 2.1 การทดลองครั้งที่ 1 จำนวน 3 คน
- 2.2 การทดลองครั้งที่ 2 จำนวน 12 คน
- 2.3 การทดลองครั้งที่ 3 จำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 3.1 รายการวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ
- 3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3.3 แบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการขีดหุ่นกระบอ
- 3.4 แบบประเมินรายการวีดิทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญ

4. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ เนื้อหา เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอ
- ตอนที่ 2 ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ท่ากล่อมตัว
- ตอนที่ 3 ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ท่าเขี่ยอนมือ
- ตอนที่ 4 ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ท่ากระทบตัว
- ตอนที่ 5 ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ท่าโยกตัว

การดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้เป็นการทดลองเพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรายการวีดิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้การทดลองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงได้ดำเนินการทดลอง ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

การทดลองครั้งที่ 1 เป็นการทดลองโดยนำรายการวีดิทัศน์เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปทดลองเป็นรายบุคคลกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน โดยสังเกตและรวบรวมปัญหา ข้อบกพร่องต่าง ๆ เกี่ยวกับความเหมาะสมของลำดับเนื้อหา การใช้เวลา การใช้ภาษา การจัดกิจกรรมและแบบฝึกปฏิบัติ พบว่า ภาพบางภาพยังแสดงรายละเอียดไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกับคำบรรยาย เวลาในการฝึกปฏิบัติสั้นเกินไป จึงได้นำมาปรับปรุงแก้ไข โดยเพิ่มรายละเอียดของภาพและเพิ่มเวลาในการฝึกปฏิบัติ

การทดลองครั้งที่ 2 เป็นการทดลองหาแนวโน้มของประสิทธิภาพ โดยนำรายการ วิดีทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ก ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วในครั้งที่ 1 ไปทดลองกับนักเรียน จำนวน 12 คน นำผลคะแนนที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์หาแนวโน้มประสิทธิภาพ

การทดลองครั้งที่ 3 เป็นการทดลองหาประสิทธิภาพ โดยนำรายการวิดีโอทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ก ไปทดลองกับนักเรียน จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง กับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เตรียมเครื่องรับโทรทัศน์สีขนาด 20 นิ้ว พร้อมเครื่องเล่นวิดีโอทัศน์ จำนวน 1 ชุด และหุ่นกระบอ กสำหรับให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ
2. ชี้แจงจุดมุ่งหมาย ขั้นตอน และวิธีการศึกษาจากรายการวิดีโอทัศน์
3. ให้ผู้เรียนศึกษาบทเรียนจากรายการวิดีโอทัศน์ที่ละตอนตามลำดับ จนครบทั้ง 5 ตอน โดยตอนที่ 1 ผู้เรียนจะต้องทำแบบฝึกหัด และทำแบบทดสอบหลังจบบทเรียน ส่วนตอนที่ 2 - ตอนที่ 5 ผู้เรียนจะต้องฝึกปฏิบัติทักษะการขีดหุ่นตามลำดับขั้นตอน เมื่อจบบทเรียนให้นักเรียน ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ จากนั้นให้นักเรียนทดสอบภาคปฏิบัติ โดยผู้ประเมิน จำนวน 2 คน จะเป็นผู้ให้คะแนนระหว่างฝึกปฏิบัติและจากการทดสอบภาคปฏิบัติ
4. นำผลคะแนนที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพเพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด 85/85

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับดังนี้

1. หาคุณภาพรายการวิดีโอทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ก โดยหาค่าเฉลี่ยของ ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา
2. หาคุณภาพรายการวิดีโอทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ก โดยหาค่าเฉลี่ยของ ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการ
3. หาประสิทธิภาพรายการวิดีโอทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ก ตามเกณฑ์ 85/85

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนดังกล่าว ได้ผลสรุป ดังนี้

1. ได้รายการวิดีโอทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ก ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอ ก	ความยาว	11 นาที
ตอนที่ 2	ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ก ท่ากล่อมตัว	ความยาว	8 นาที

ตอนที่ 3 ทักษะการขีดหุ่นกระบอ กทำเขี่ยอ่อนมือ ความยาว 9 นาที

ตอนที่ 4 ทักษะการขีดหุ่นกระบอ กทำกระทบตัว ความยาว 9 นาที

ตอนที่ 5 ทักษะการขีดหุ่นกระบอ กทำโยกตัว ความยาว 9 นาที

2. ประสิทธิภาพของรายการวัดทัศน เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี

ดังนี้

2.1 คุณภาพของรายการวัดทัศนด้านเนื้อหาอยู่ในระดับดีมาก

2.2 คุณภาพของรายการวัดทัศนด้านการผลิตรายการอยู่ในระดับดี

2.3 ประสิทธิภาพโดยรวมของรายการวัดทัศน เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอที่

วิเคราะห์จากผลการฝึกหัดระหว่างเรียนและการทดสอบหลังเรียนของกลุ่มทดลองเท่ากับ 87.57/89.53 และเมื่อพิจารณาเป็นรายตอนพบว่า ตอนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอ มี ประสิทธิภาพ 90.17/88.61 ตอนที่ 2 การขีดหุ่นกระบอ ทำกล่อมตัว มีประสิทธิภาพ 85.67/87.89 ตอนที่ 3 การขีดหุ่นกระบอ ทำเขี่ยอ่อนมือ มีประสิทธิภาพ 86.78/90.72 ตอนที่ 4 การขีดหุ่นกระบอ ทำกระทบตัว มีประสิทธิภาพ 87.78/90.22 และตอนที่ 5 การขีดหุ่นกระบอ ทำโยกตัว มีประสิทธิภาพ 87.44/90.22 ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 85/85

อภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการพัฒนารายการวัดทัศน เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากผลการศึกษาพบว่า รายการวัดทัศนดังกล่าวมีคุณภาพ ด้านเนื้อหาและด้านการผลิตรายการอยู่ในระดับดีมาก และมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 85/85 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยได้ดำเนินการ ศึกษาเนื้อหา ขั้นตอนการสอนทักษะการขีดหุ่นกระบอจากเอกสารตำราและจากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการขีดหุ่นกระบอ และนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดความคิดรวบยอดและ วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำเนื้อหาที่ได้มาเขียนเป็นบทวัดทัศน แล้วนำบทวัดทัศนที่ได้ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา สารนิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการวัดทัศนตรวจสอบความ ถูกต้องสมบูรณ์ และนำมาปรับปรุงแก้ไข บทวัดทัศนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปถ่ายทำเป็นรายการ วัดทัศน แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านการผลิตรายการ วัดทัศนตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งเพื่อประเมินคุณภาพ และนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำรายการ วัดทัศนที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาของ

บอร์กและกอลล์ (Borg & Gall. 1989 : 784-785) จึงทำให้ได้รายการวิธีทัศนที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 85/85

จากการทดลองพบว่า นักเรียนมีความสนใจและมีความพึงพอใจกับการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติทักษะการขีดหุ่นกระบอกจากรายการวิธีทัศน ซึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับหุ่นกระบอก เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของศิลปะการขีดหุ่นกระบอก จากนั้นก็เป็นการสาธิตวิธีการขีดหุ่นกระบอกและให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน มีการจับภาพระยะใกล้และหยุดภาพนิ่ง เพื่อให้นักเรียนเห็นรายละเอียดได้อย่างชัดเจน นักเรียนสามารถหยุดภาพนิ่ง ดูภาพซ้ำ ดูซ้ำ หรือทบทวนบทเรียนได้อย่างอิสระและไม่จำกัดเวลา สามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ชม ภูมิภาค (2526 : 85) ที่กล่าวไว้ว่า สื่อการสอนที่เป็นแบบอย่างของการสอนทักษะได้ดี คือ สื่อวิธีทัศน

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า รายการวิธีทัศนเรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอก มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 85/85 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพทาย บุญประคอง (2540 : บทคัดย่อ) ได้นำวิธีทัศนไปใช้ในการฝึกปฏิบัติโดยได้ศึกษาการสร้างบทเรียนเทปโทรทัศน์ประกอบการสอนวิชาดนตรี เรื่อง การฝึกปฏิบัติเป่าขลุ่ยไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า บทเรียนเทปโทรทัศน์ที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (80/80) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัมพร น้อยสุวรรณ (2540 : 48) ที่ได้ศึกษาผลการใช้วิธีทัศนแบบโปรแกรมกิจกรรมนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่ารายการวิธีทัศนแบบโปรแกรมกิจกรรมนาฏศิลป์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 และผลการเรียนรู้กิจกรรมนาฏศิลป์ของนักเรียนที่เรียนจากรายการวิธีทัศนแบบโปรแกรมสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมเกียรติ วรรณเฉลิม (2542 : 40) ซึ่งศึกษาผลการใช้รายการวิธีทัศนเพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่ารายการวิธีทัศนเพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้น มีประสิทธิภาพ 91/96 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 90/90 และนักเรียนที่เรียนจากรายการวิธีทัศนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บังอร สุวรรณศรี (2542 : 51) ที่ได้สร้างเทปวิธีทัศนประกอบการสอนวิชาดนตรี เรื่อง การฝึกปฏิบัติตีฆ้องวงใหญ่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชประชาสถาย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ค่าประสิทธิภาพของบทเรียนเทปวิธีทัศนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 และสอดคล้องกับเบอร์ค (Burke. 1971 : XII) ที่ได้ทำการทดลองและสังเกตการณ์การเรียนการสอนโดยใช้โทรทัศน์

พบว่า คุณภาพการเรียนการสอนที่ใช้โทรทัศน์ดีกว่าการสอนปกติ และสอดคล้องกับ ฮิลเลียร์ด (Hilliard. 1978 : 4-6) ที่วิจัยเรื่อง การแพร่ภาพออกอากาศทาง โทรทัศน์ : โทรทัศน์เพื่อการเรียน การสอน พบว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลสำคัญเป็นอย่างมาก เป็นการให้การศึกษาแก่สังคม เป็นแหล่ง เผยแพร่ความรู้ ช่วยให้การขยายตัวทางวัฒนธรรม และเป็นโรงเรียนที่ไม่มีขีดจำกัด เป็นอุปกรณ์ที่ ช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพการเรียนการสอน และสอดคล้องกับ กุสตาฟส์สัน (Gustavsson. 1982 : 59-62) ที่ได้ทดลองสอนโดยใช้โทรทัศน์ใน โรงเรียนอาชีวศึกษาในประเทศสวีเดน (Sodertalje Vocational School) ผลการทดลองปรากฏว่า โทรทัศน์เป็นนิมิตใหม่ของการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ สามารถแสดงเทคนิคต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน นักเรียนมีความสนใจ และประหยัดเวลาในการสอน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการรับรู้ให้แก่นักเรียนถึง 25-30% และช่วยให้ประสิทธิภาพการสอนของครู เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1.1 ควรนำรายการวิทยทัศน์ เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอกลงไปใช้ในโรงเรียนที่ขาดแคลนครูผู้สอนในสาขานี้
- 1.2 ควรมีการนำรายการวิทยทัศน์มาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การศึกษาจากของจริง การแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม
- 1.3 ควรสนับสนุนให้มีการใช้สื่อวิทยทัศน์สำหรับการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น เพราะวิทยทัศน์มีทั้งภาพและเสียง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว เข้าใจบทเรียนได้ง่าย และสามารถจดจำบทเรียนได้ดีกว่าสื่ออื่น ๆ ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ
- 1.4 อาจนำรายการวิทยทัศน์ที่สร้างขึ้นไปบันทึกลงแผ่นซีดีรอม (CD ROM) เพื่อให้สามารถใช้งานร่วมกับเครื่องเล่นซีดีรอมได้ด้วย เพราะปัจจุบันเครื่องเล่นซีดีรอมมีใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับผู้ที่มีเครื่องเล่นซีดีรอมแต่ไม่มีเครื่องเล่นวิทยทัศน์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

- 2.1 ควรมีการพัฒนารายการวิทยทัศน์สำหรับการสอนทักษะการขีดหุ่นกระบอกลงในชั้นสูง ๆ ขึ้นไป
- 2.2 ควรมีการพัฒนารายการวิทยทัศน์สำหรับการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์สาขาอื่น ๆ เช่น หุ่นละครเล็ก หนังตะลุง และการรำมโนราห์ เป็นต้น

2.3 ควรมีการพัฒนารายการวิดิทัศน์สำหรับการเรียนการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะการฝึกปฏิบัติสาขาอื่น ๆ เช่น ศิลปะ ดนตรี คหกรรม พลศึกษา ฯลฯ

ภาคผนวก

บรรณานุกรม

- กัญญาณี สถาปเงิน. ผลของการใช้บทเรียนโปรแกรมและบทเรียนโปรแกรมเทปโทรทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง สึนามิของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537. อัดสำเนา.
- กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- เกศินี โชติงเสถียร. "รูปแบบการผลิตรายการวีดิทัศน์เพื่อการศึกษา", รายงานการสัมมนา รูปแบบการผลิตรายการวีดิทัศน์เพื่อการศึกษา. คณะนิสิตปริญญาโทสาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.
- จักรพันธ์ โปษยกฤต. หุ่นไทย. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- จรี ก้อนนิล. การใช้วีดิทัศน์แบบโปรแกรม เรื่อง การประกันชีวิต สำหรับฝึกอบรมพนักงาน สอบบัตรตัวแทน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540. อัดสำเนา.
- เจนจบ สุขแสงประสิทธิ์. การพัฒนารายการวีดิทัศน์ประกอบการฝึกอบรม เรื่อง กิจกรรมการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2541. อัดสำเนา.
- ชม ภูมิภาค. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- ชวาล แพรัตกุล. เทคนิคการเขียนข้อสอบ กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2520
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ แลเคณะ. เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เล่มที่ 1. หน่วยที่ 1-5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์เกษตรแห่งประเทศไทย, 2523.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.
- ชิดชนก เชิงเขาว์. วิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. ปัตตานี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2539.
- นิพนธ์ สุขปรีดี. สถิติศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : แพรวพทยา, 2528.
- นิภา ศรีโพธิ์โรจน์. หลักการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร, 2527.

- บังอร สุวรรณศรี. การสร้างเทปวีดิทัศน์ประกอบการสอนวิชาดนตรี เรื่อง การฝึกปฏิบัติ ม้องวงใหญ่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรปราการ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542. อัดสำเนา.
- บุญเที่ยง จัยเจริญ. เทคนิคพื้นฐานการใช้และการบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีทางการ ศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2534.
- ประเวศ วะสี. ปฏิรูปการศึกษา ยกเครื่องทางปัญญา ทางรอดความหายนะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2541.
- เพทาย บุญประคอง. การสร้างบทเรียนเทปโทรทัศน์ประกอบการสอนวิชาดนตรี เรื่อง การฝึกปฏิบัติเป่าขลุ่ยไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.
- พินิต วัฒน. การผลิตรายการโทรทัศน์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน มิตร, 2524.
- พินทอง ทองแถม, ม.ล. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวรรณคดีมรดก เรื่อง พระอภัยมณี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้หุ่นกระบอก กับการ สอนแบบอภิปราย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529. อัดสำเนา.
- ไพโรจน์ ตีรณธนากุล และนิพนธ์ ศุภศรี. เทคนิคการผลิตรายการวิดีโอเทปเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ, 2528.
- ไพโรจน์ วรรณะมล. การพัฒนารายการวีดิทัศน์การสอน เรื่อง การฉีกภาพและการใช้ ภาพทางการศึกษา. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา.
- ภูษิต อานมณี. การพัฒนารายการวีดิทัศน์ เรื่อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2541. อัดสำเนา.
- เมธี เจริญสุข. การพัฒนารายการวีดิทัศน์โดยใช้ชุดถ่ายทำแบบกล่องเดี่ยวแบบเบ็ดเสร็จ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- ยูร กมลเสวีรัตน์. คุณยายหุ่นกระบอก. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2540.

รัชนี้เพ็ญ เทพหัสดิน ณ อยุธยา. การสร้างชุดการสอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 สาขาการท่องเที่ยว สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.

ราชบัณฑิตสถาน. "การบัญญัติศัพท์," จดหมายข่าว. 6(1) : 3 มิถุนายน 2532.

ฤทธิ์ชัย อ่อนมิ่ง. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4 คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เรื่อง การตัดสายระบาย (Short drain) โดยใช้วิธีทัศน์. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538.

วันทนีย์ ม่วงบุญ. ลักษณะประติมานวิทยาของหุ่นเรื่องรามเกียรติ์ ของ กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ. สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร, 2529.

วาสนา ขาวหา. สื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2533.

วิจิตร ภักดิ์รัตน. วิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์กับการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. ประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2527.

วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2532.

ศักดิ์ดา ปั่นแห่งเพ็ชร. การศึกษาวิวัฒนาการหุ่นกระบอกไทย สื่อพื้นบ้านในภูมิภาคตะวันตก. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนา, 2535.

_____. หุ่นกระบอก. โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ไทย, กระทรวงศึกษาธิการ. พระนคร : โรงพิมพ์สำนักพิมพ์เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2522.

ศิลปากร, กรม. ประวัติผู้ทรงคุณวุฒิทางศิลปะ เล่ม 5. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2539.

สน สีมাত্রัง และคณะ. หุ่นละครเล็ก สื่อลีลาศิลป์ สืบทอดจิตวิญญาณไทย. กรุงเทพฯ : แปลน โมทิฟ, 2540.

สมเกียรติ วรรณเฉลิม. ผลการใช้รายการวิธีทัศน์เพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โขงเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542.

- สมบัติ เทียบอุดม. การศึกษาผลการใช้วิดิทัศน์โปรแกรมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่ม
 วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินญา
 นิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538.
- สมปราชญ์ สมณะ. การศึกษาผลการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของนิสิต วิชาเอกเทคโนโลยีทาง
 การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เรียนโดยใช้บทเรียนวิดิทัศน์แบบ
 โปรแกรมและแบบสาธิต. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2541.
- สังวาลย์ พวงย่อย. การศึกษาผลการใช้รายการวิดิทัศน์การสอน ชุดสินในน้ำ วิชาวิทยา
 ศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2541.
- สันทัต ภิบาลสุข. การใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
 เทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน
 มิตร, 2527.
- สุธัญญา ภูรัตนพิชญ์. การพัฒนารายการวิดิทัศน์การสอน ชุด การล้างฟิล์มและการอัด
 ขยายภาพขาว-ดำ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร, 2539.
- สุทธิรา แก้วมณี. การศึกษาประสิทธิภาพเทปวิดิทัศน์การสอนวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำวง
 มาตรฐานชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต. ความรู้เบื้องต้นวิทยุและโทรทัศน์การศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
 ครุศาสตร์เทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2528.
- สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต และเสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต. ศัพท์เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :
 ดวงกมล, 2535.
- สุริยนต์ สุทัศน์ ณ อยุธยา. ผลการเรียนรู้ความคงทนในการเรียนรู้จากวิดิทัศน์ ที่ใช้สิ่งช่วย
 จัดมโนทัศน์ชนิดโสตสัมผัสก่อนการสอนและหลังสอน ของนักเรียนที่มี
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา.
- เสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต. เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
 พระนครเหนือ, 2528.

อนัญญา ประสงค์พร. การพัฒนารายการวิดิทัศน์การสอน เรื่อง พืชและการผสมพันธ์ของ
พืชดอก. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน
มิตร, 2540. อัดสำเนา.

อนันต์ ศรีโสภ. การวัดผลผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

อนันท์ นาคคง. การศึกษาเรื่องเพลงสังขารและเพลงหุ่นกระบอกในการแสดงหุ่นกระบอก.
กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2529.

อัมพร , น้อยสุวรรณ. ผลการใช้วิดิทัศน์แบบโปรแกรมกิจกรรมนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2540.

อาศิรา สามช่วย. การพัฒนาวิดิทัศน์การสอน เรื่อง มารยาทไทยสำหรับนักเรียนที่มีความ
บกพร่องทางการได้ยิน โรงเรียนเศรษฐเสถียร กรุงเทพฯ. ปริญญาโท กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538.

อุทิศ ลิ้มสุวรรณ. การพัฒนารายการวิดิทัศน์ศึกษด้วยตนเองแบบอนุমান ในการเรียน
กลุ่มวิชาทักษะคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 5. ปริญญาโท กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

เอนก เทศนาบุญ. หัวหน้าศูนย์ศิลปวัฒนธรรม โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ผู้ให้สัมภาษณ์ : 1 กันยายน
2541

Borg, Walter R. and Meredith Damien Gall. Educational Research. New York : Longman,
1989.

Burke, Richard C. Instruction Televisional. Bloomington Indiana : Indiana University
Press, 1971.

Dale, Edgar. Audio Visual Methods in Teaching. Revised Edition New York : Holt.,
Rinehart and Winston, 1956.

Fry, Edward B. Teaching Machine and Programmed Instruction. New York : McGraw-
Hill, 1963.

Gustavsson, Normen. Construction Achievement Test. 3rd ed. New York : Prentice Hall,
Inc., 1982.

- Hanson, Jarice. *Understanding Video : Application, Impact and Theory*. California : Sage Publications, Inc., 1987.
- Heinich Robert, Michael Molenda and James D. Russell. *Instructional Media and the New Technologies of Instruction*. 4th ed, New York : Macmillan, 1993.
- Hilliard, Robert L. *Television Broadcasting : AV Instruction*. New York : Westing House Publisher, 1978.
- Purdue University. "Closed Circuit Television Instruction Media," in *Research Television and Film*. New York : McGraw-Hill, 1967.
- Rowntree, Derek. *A Dictionary of Education*. London : Harper and Row Ltd., 1981.
- Webster, Noah. *Webster's New Twentieth Century Dictionary*. 2nd ed., Maxico : William Collins Publishers, Inc., 1980.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บทวิดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก

บทวิดีโอทัศน์การสอน

เรื่อง

“ทักษะการขีดหุ่นกระบอก : ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก”

ข้อต่อที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
1	F/I (สัญลักษณ์มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ) จากมุมล่างขวามาอยู่กลางภาพ	(F/Iดนตรีบรรเลงประกอบการขีดหุ่น กระบอก)
2	Caption ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	
3	เสนอ	
4	รายการวิดีโอทัศน์การสอน เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอก ตอน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก	
5	สุริยะ สิริชัย ผู้แสดงสาธิต	
6	ชลลดา วิริยะสุนทรภาพ บรรยาย	
7	รศ. ดร. สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต รศ. นิภา ศรีไพโรจน์ ที่ปรึกษา	
8	มาลี มีสัตย์ ผลิตรายการ	(F/Uดนตรีบรรเลงประกอบการขีดหุ่น กระบอก)

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
9	CU ใบหน้าหุ่น	การแสดงหุ่นกระบอกเป็นมหรสพที่เข้ามาแสดงในกรุงเทพฯครั้งแรกสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยหม่อมราชวงศ์เกาะ พยัคฆเสนา ได้นำตัวหุ่นและวิธีการเชิดมาจากเมืองสุโขทัยและตั้งเป็นคณะหุ่นกระบอกขึ้นเป็นคณะแรก ต่อมาได้ขายหุ่นกระบอกบางส่วนให้กับนายเปี้ยก ประเสริฐกุล บิดาของคุณครูชั้น สกุลแก้ว : ศิลปินแห่งชาติ..สาขาศิลปะการแสดงหุ่นกระบอก ซึ่งเป็นบรมครูด้านการเชิดหุ่นกระบอกในสมัยปัจจุบัน คุณครูชั้น สกุลแก้ว รักการแสดงหุ่นกระบอกเป็นชีวิตจิตใจ แม้ปัจจุบัน มีอายุกว่า 90 ปีแต่ก็ยังไม่วางมือหุ่นกระบอก (สัมภาษณ์ คุณครูชั้น สกุลแก้ว 90 วินาที) ลักษณะของหุ่นกระบอก ตัวหุ่นเป็นกระบอกไม้ไผ่รวก มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 นิ้ว ยาวประมาณ 12 นิ้ว ไหล่ทำด้วยไม้เจาะรูสำหรับเสียบไม้กระบอกแกนลำตัวและเสียบหัวหุ่น เลื้อยหุ่น จะทำจากผ้าตัวน แพรไหมหรือกำมะหยี่ กว้างประมาณ 14 นิ้ว ยาว 20 นิ้ว เย็บเป็นถุงคลุมลงมาตั้งแต่คอหุ่นจนถึงแกนด้านล่าง ด้านข้างปล่อยให้เป็นช่องกว้างพอสำหรับเสียบมือหุ่น ส่วนที่เป็นสันพับของผ้าตรงกึ่งกลางเจาะเป็นรูให้มีขนาดพอดีกับลำคอของหุ่น
10	CU มือแล้ว Pan มาใบหน้าหุ่น	
11	MCU การแสดงหุ่นกระบอก	
12	MS นายเปี้ยก ประเสริฐกุล กำลังเชิดหุ่นกระบอก	
13	CU ภาพนายเปี้ยก	
14	MS ภาพคุณครูชั้น สกุลแก้ว (ชื่อนักษร คุณครูชั้น สกุลแก้ว ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (หุ่นกระบอก)	
15	MS สัมภาษณ์ คุณครูชั้น สกุลแก้ว	
16	MS หุ่นกระบอก	
17	CU กระบอกไม้ไผ่	
18	CU ไหล่หุ่น	
19	MCU เลื้อยผ้าหุ่นที่ทำจากผ้าตัวน PAN ให้เห็นเลื้อยผ้าหุ่นที่ทำจากผ้าไหม และกำมะหยี่ซึ่งวางเรียงกันอยู่	
20	Z/O มา MS หุ่นกระบอก	

ชื่อคัท Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
21	CU เลือผ้าห่มที่ปักลวดลายดอกพิกุล PAN ให้เห็น เลือผ้าห่มที่ปักลายประจำยาม และลายกระหนก	การปักเลือนห่มจะใช้ตะดิงซึ่งแล้วปักด้วยด้นเงินด้นทอง ลูกปัก และเลื่อม ลวดลายที่ปักจะเป็นลายดอกพิกุล ลายประจำยาม ลายกนก ฯลฯ แต่นิยมปักเป็นลายดอกพิกุลมากกว่าลายอื่น ๆ เพราะเป็นลายที่ละเอียดสวยงามมาก
22	MCU มือห่มเสียบติดอยู่กับตะเกียบ	มือห่ม มีไม้ไผ่เล็ก ๆ เรียกว่า "ตะเกียบ" ยาวประมาณ 15-16 นิ้วเสียบติดอยู่สำหรับเชิด
23	CU มือห่ม PAN ให้เห็นมือห่มลักษณะต่าง ๆ	ลักษณะของมือ ตัวพระจะถืออาวุธหรือสิ่งของต่าง ๆ ด้วยมือขวา ส่วนมือซ้ายตั้งวงรำอย่างละคร ตัวนางมักจะตั้งวงรำทั้งสองข้าง มือขวาบางตัวอาจจะถือพัดหรืออาวุธบ้าง
24	MCU ศีรษะห่มและลำคอ	ศีรษะห่ม ยาวประมาณ 4 นิ้ว ส่วนลำคอ
25	CU ศีรษะห่มตกแต่งด้วยเครื่องประดับต่าง ๆ	ยาวประมาณ 3 นิ้ว ตกแต่งด้วยเครื่องประดับต่าง ๆ เช่น กระบังหน้า รัดเกล้า มงกุฎกษัตริย์ ฯลฯ ซึ่งต้องทำให้เหมือนจริงทุกประการ จึงเป็นงานละเอียดอ่อนและประณีตมาก
26	MLS ฉาก	ฉากที่ใช้ในการแสดงหุ่นกระบอก มักจะเขียนเป็นรูปต่าง ๆ มีประตูเข้าออกสองข้าง
27	MS ด้านล่างของฉากซึ่ง ทำด้วยผ้าขาว เนื้อบาง	ด้านล่างของฉากทำด้วยผ้าขาวเนื้อบาง ซึ่งมีไว้เพื่อให้คนเชิดมองลอดออกไปเห็นตัวหุ่นที่ตนยืนแขนออกไปเชิดอยู่หน้าจอ แต่ผู้ชมจะมองไม่เห็นผู้เชิด
28	MS กระจกบังมือ วางอยู่หน้าฉาก	หน้าฉากจะมี "กระจกบังมือ" ซึ่งมักเขียน
29	CU กระจกบังมือ	ภาพเรื่องราวในวรรณคดีต่าง ๆ บ้างชายผ้าโปร่งไว้ เพื่อไม่ให้เห็นมือคนเชิด ที่ลอดได้จ่อออกมา

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
30	MS นักเรียนกำลังเชิดหุ่นกระบอกอยู่หลังจาก	คนเชิดหุ่นกระบอกโดยทั่วไปจะมี ประมาณ 8-9 คน นอกจากจะเชิดหุ่นแล้วยัง ต้องเป็นคนเจรจา และในบางครั้งก็ต้องขับร้อง เองด้วย
31	CU ผู้แสดงบทเจรจา	
32	MS นักเรียนนั่งเชิดหุ่นกระบอก	การเชิดหุ่นกระบอก ผู้เชิดจะนั่งพับเพียบ มือซ้ายถือกระบอกไม้ไผ่ มือขวาถือตะเกียบทั้ง 2 อัน เวลาจะออกท่าทางก็เอานิ้วก้อยหนีบ ตะเกียบซ้ายไว้ มือขวาจะเชิดออกท่าทางต่าง ๆ
33	CU มือของผู้เชิด	
34	MCU แขนเสื้อหุ่น	แขนหรือผ้าที่เป็นเสื้อหุ่นจะต้องตั้งอยู่ เสมอ ไม่มีการทำให้หย่อนอยู่เป็นอันขาด
35	MLS วงดนตรีวงปี่พาทย์เครื่องห้า Z/I มา MCU ซอฮู้ PAN ให้เห็นกลองต็อก, แต้ว, และม้าล้อตามลำดับ	วงดนตรีที่ใช้ในการแสดงหุ่นกระบอกนิยม ใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า ส่วนเครื่องดนตรีหลักที่ ใช้ในการแสดงหุ่นกระบอก ได้แก่ ซอฮู้ กลอง ต็อก แต้ว และม้าล้อ
36	MS การแสดงหุ่นกระบอกเรื่องต่าง ๆ	เรื่องที่นิยมนำมาแสดงหุ่นกระบอกมักจะ เป็นเรื่องราวในวรรณคดีไทย หรือเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้แก่ พระอภัยมณี ลักษณะวงศ์ ไชยเชษฐา สุวรรณหงษ์ ไกรทอง ขุนช้าง- ขุนแผน ฯลฯ แต่เรื่องพระอภัยมณีจะได้รับความ นิยมนามากเป็นพิเศษ
37	MCU เรื่องพระอภัยมณี ตอนหนีผีเสื้อ	ความเชื่อในการแสดงหุ่นกระบอก ในการแสดงหุ่นกระบอกมีข้อห้าม เคร่งครัดหลายประการ ถือเป็นประเพณี สืบทอดต่อกันมา จนกลายเป็นความเชื่อที่ต้อง ยึดถือ เช่น
38	MS การแสดงหุ่นกระบอก	

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
39	MS ขบวนผู้แสดงกำลังเดินถือหุ่นเข้าโรง (ช้อน Caption การนำหุ่นเข้าโรง)	-ในการนำหุ่นเข้าโรงจะต้องถือหุ่นพระครู ฤาษี หรือพ่อแก่เข้าโรงก่อน ตามด้วยตัวพระ ตัวนาง และยักษ์ตามลำดับ จะไม่นำหุ่นตัว ยักษ์เข้าโรงก่อนเป็นอันขาด
40	MCU ผู้แสดงกำลังเชิดหุ่นกระบอกออกมา ทางประตู (ช้อน Caption การเข้า-ออกจาก)	- การเข้า-ออกจาก หุ่นทุกตัวต้องเข้าออก ทางประตูเท่านั้น จะไม่ผลุบโผล่ขึ้นมาได้จาก โดยเด็ดขาด
41	CU ใบหน้าหุ่นกระบอกที่กำลังเชิด (ช้อน Caption ขณะกำลังแสดงต้องไม่ให้ ศีรษะหลุดจากตัวหุ่น)	- ขณะกำลังแสดง ถ้าศีรษะหุ่นตัวใดหลุด ออกจากตัวหุ่น ถือว่า "คอขาด" ซึ่งถือว่าเป็น อัปมงคลเป็นลางว่าจะเอาดีทางการเชิดหุ่นไม่ ได้
42	MS การแสดงหุ่นกระบอกเรื่องพระอภัยมณี (ช้อน Caption เรื่องที่นำมาแสดงต้องไม่มี การตายในตอนจบ)	- เรื่องที่นำมาแสดงตัวเอก จะต้องไม่มีการ ตายในตอนจบ ซึ่งถือเป็นการตายคาโรงเป็น อัปมงคลแก่คณะ
43	MS หุ่นกระบอกวางเรียงกันอยู่บนขาตั้ง และ หันหน้าออก (ช้อน Caption หุ่นทุกตัวต้องวางบนขาตั้ง และหันหน้าออกเสมอ)	-หุ่นทุกตัวจะเสียบไว้บนขาตั้งและหันหน้า ออกเสมอห้ามวางหุ่นกับพื้นโรงหรือวางในที่ต่ำ รวมทั้งทางเดินข้าม เพราะถือว่าหุ่นทุกตัวเป็น เสมือนครู
44	MCU การแสดงหุ่นกระบอกหน้าฉาก	จะเห็นได้ว่า หุ่นกระบอก ประกอบด้วย ศิลปะหลายแขนงมารวมกัน คือ
45	CU ใบหน้าของหุ่น Z/O มาที่ใบหน้าหุ่น	ตัวหุ่นเป็นประติษฐกรรม ที่ต้องใช้ฝีมือ อันประณีต
46	CU เสื้อผ้าของตัวหุ่น แล้ว Z/O มา MS ตัว หุ่น	เสื้อผ้าอาภรณ์ต้องปักลวดลายอย่าง วิจิตรบรรจง
47	MCU นักเรียนกำลังเชิดหุ่นกระบอกอยู่หลัง ฉาก	การเชิดหุ่นต้องอาศัยความชำนาญ ผนวกกับความรู้ด้านนาฏศิลป์

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
48	CU มือที่กำลังขีดหุ่นกระบอก Z/ O มา MS	การแสดงต้องใช้วงดนตรีไทย ขับร้องตามบทซึ่งนำเนื้อหามาจากวรรณคดี (F/I เสียงขับร้องตามบท 10 วินาที F/O) (F/U เสียงเสียงดนตรี)
49	MLS วงดนตรีไทย	
50	MS ผู้ขับร้องบท	
51	MCU นักเรียนกำลังขีดหุ่นอยู่หลังจาก	จึงนับได้ว่าหุ่นกระบอกเป็นศิลปการแสดงที่มีระเบียบแบบแผนอันทรงคุณค่ายิ่งอย่างหนึ่งของไทย เมื่อนักเรียนได้ศึกษา ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอกไปแล้ว ให้นักเรียนลองทำแบบฝึกหัด ถ้าข้อใดยังทำไม่ได้ให้นักเรียนย้อนกลับไปศึกษาบทบทใหม่ได้ตามความเหมาะสม ขอให้ทุกคนโชคดี พบกันใหม่ในตอนหน้าสวัสดีค่ะ
52	MS นักเรียนกำลังขีดหุ่นกระบอก	
53	MS การแสดงหุ่นกระบอก	
54	ใช้ BG ต่อเนื่องจาก Short 28 ไปจนจบ (ซ้อน Caption) ขอขอบคุณ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมโรงเรียนสายน้ำผึ้ง สถานีวิทย์โทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ สำนักสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	(F/I ดนตรีบรรเลงประกอบการขีดหุ่นกระบอก) (F/O ดนตรีบรรเลงประกอบการขีดหุ่นกระบอก)

บทวิดีโอทัศน์การสอน

เรื่อง

ทักษะการขีดหุ่นกระบอก : “ท่ากล่อมตัว”

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
1	F/I (สัญลักษณ์มหาวิทยาลัย ศรีนครินทร์ วิโรฒ)	(F/Iดนตรีบรรเลงประกอบการขีดหุ่น กระบอก)
2	จากมุมล่างขวามาอยู่กลางภาพ Caption ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ	
3	เสนอ	
4	รายการวิดีโอทัศน์การสอน เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอก ท่ากล่อมตัว	
5	สุริยะ สิริพิชัย ผู้แสดงสาธิต	
6	ชลลดา วิริยะสุนทรภาพ บรรยาย	
7	รศ. ดร. สุรัชย์ ลิกขำบัณฑิต รศ. นิภา ศรีไพโรจน์ ที่ปรึกษา	
8	มาลี มีสัตย์ ผลิตรายการ	
		(F/Uดนตรีบรรเลงประกอบการขีดหุ่น กระบอก)

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
9	CU ใบหน้าหุ่นกระบอก Z/O	เมื่อนักเรียนได้ศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอกกันไปแล้ว ต่อไปนี้เราจะมาฝึกทักษะการเชิดหุ่นกระบอกกัน โดยนักเรียนจะได้เรียนรู้ท่าพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ กล่อมตัว เชิดย้อยมือ กระทบตัว และโยกตัว ซึ่งท่าเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงและเป็นพื้นฐานของการฝึกขั้นสูง ๆ ขึ้นไป
10	MCU การเชิดหุ่นกระบอก	
11	MS คุณครูขึ้นกำลังสอนเชิดหุ่นกระบอก	
12	(ซ้อน Caption) ท่ากล่อมตัว ท่าเชิดย้อยมือ ท่ากระทบตัว ท่าโยกตัว	
13	MS การแสดงหุ่นกระบอก	ในการเรียนรู้ทักษะการเชิดหุ่นกระบอกนักเรียนจะต้องเรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน ดังนี้
14	ใช้ BG ต่อเนื่องกับ Shot ที่ 4 ซ้อน Caption อธิบายขั้นตอนที่ 1	ขั้นตอนที่ 1 ครูอธิบายประกอบการสาธิตตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ โดยนักเรียนไม่ต้องปฏิบัติตาม
15	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 2	ขั้นตอนที่ 2 ครูอธิบายประกอบการสาธิตให้นักเรียนฝึกปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน
16	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 3	ขั้นตอนที่ 3 ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับครูโดยไม่มีการอธิบาย ต่อเนื่องกัน 10 ครั้ง
17	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 4	ขั้นตอนที่ 4 ครูวัดผลการฝึกปฏิบัติ โดยไม่มีคำอธิบาย
18	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 5	ขั้นตอนที่ 5 ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความชำนาญ หากมีข้อสงสัยก็ให้ศึกษาทบทวนจากบทเรียนวีดิทัศน์

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
19	Caption “ท่ากล่อมตัว”	ต่อไปนี่เป็นการเชิดหุ่นกระบอกท่า “กล่อมตัว”
20	MS วิทยาการสาธิตท่านี้ที่ถูกต้อง	เมื่อนักเรียนพร้อมแล้ว เรามาเริ่มฝึกเชิด หุ่นกระบอกกันเลยนะคะ เริ่มจากท่านี้ การเชิดหุ่นกระบอกผู้เชิดจะต้องนั่งพับเพียบ ตัวตรง นักเรียนปฏิบัติได้เลยค่ะ
21	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับกระบอกไม้ไผ่	วิธีการจับหุ่นกระบอก ผู้เชิดจะจับ
22	ด้วยมือซ้าย Z/I มา CU มือวิทยาการ	กระบอกไม้ไผ่ด้วยมือซ้าย โดยให้นิ้วมือทั้งห้า นี้ทำการรอบกระบอกไม้ไผ่ ซึ่งเป็นส่วนลำตัวของ หุ่น
23	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับตะเกียบด้วย มือขวา	มือขวาจับตะเกียบบังคับมือหุ่น โดยให้ ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่กลางอุ้งมือใช้นิ้วชี้
24	CU มือวิทยาการ	และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้ นักเรียน ปฏิบัติได้เลยค่ะ
25	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับกระบอกไม้ไผ่	เริ่มจากจับกระบอกไม้ไผ่ด้วยมือซ้าย
26	ด้วยมือซ้าย Z/I มา CU มือวิทยาการ	โดยให้นิ้วมือทั้งห้านี้ทำการรอบกระบอกไม้ไผ่ซึ่ง เป็นส่วนลำตัวของหุ่น
27	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับตะเกียบด้วย มือขวา	มือขวาจับตะเกียบบังคับมือหุ่น โดยให้ ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่กลางอุ้งมือใช้นิ้วชี้
28	CU มือวิทยาการ	และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
29	MS วิทยากรกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่าเตรียมพร้อม	การเชิดหุ่นกระบอกท่า "กล่อมตัว" มีลำดับขั้นตอน ดังนี้
30	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
31	MCU หมุนข้อมือไปข้างหน้า	จังหวะที่ 2 หมุนข้อมือไปข้างหน้า
32	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
33	MCU หมุนข้อมือไปข้างหน้า	จังหวะที่ 4 หมุนข้อมือไปข้างหน้า
34	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
35	MCU หมุนข้อมือไปข้างหน้า	จังหวะที่ 2 หมุนข้อมือไปข้างหน้า
36	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
37	MCU หมุนข้อมือไปข้างหน้า	จังหวะที่ 4 หมุนข้อมือไปข้างหน้า
38	MS วิทยากรท่าท่า "กล่อมหน้า" ประกอบคำอธิบาย	ถ้านักเรียนสังเกต จะเห็นว่ากระบอกไม้ไผ่จะเคลื่อนที่เป็นลักษณะ เหมือนเลขแปดไขว้ ใบหน้าหุ่นที่วางอยู่บนไหล่จะต้องไม่คว่ำหรือหงายเกินไป แต่จะซ้อนหน้าเหมือนตัวละคร กำลังกล่อมไหล่แขนหรือผ้าที่เป็นเลื้อยหุ่นจะต้องดึงอยู่เสมอ ไม่มีการทำให้หย่อนอยู่เป็นอันขาด
39	(Caption ครูสาธิตให้นักเรียนดูอีกครั้ง)	ครูจะสาธิตให้นักเรียนดูอีกครั้งนะคะ
40	MS วิทยากรกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่าเตรียมพร้อม	
41	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
42	MCU หมุนข้อมือไปข้างหน้า	จังหวะที่ 2 หมุนข้อมือไปข้างหน้า
43	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
44	MCU หมุนข้อมือไปข้างหน้า	จังหวะที่ 4 หมุนข้อมือไปข้างหน้า
45	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
46	MCU หมุนข้อมือไปข้างหน้า	จังหวะที่ 2 หมุนข้อมือไปข้างหน้า
47	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
48	MCU หมุนข้อมือไปข้างหน้า	จังหวะที่ 4 หมุนข้อมือไปข้างหน้า

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
49	(Caption นักเรียนฝึกปฏิบัติพร้อม ๆ กัน)	ที่นี่เรามาลองฝึกปฏิบัติกันไปพร้อม ๆ กัน เริ่มเลยคะ
50	MS วิทยากรกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่าเตรียมพร้อม	
51	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
52	MCU หมุนข้อมือไปข้างหน้า	จังหวะที่ 2 หมุนข้อมือไปข้างหน้า
53	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
54	MCU หมุนข้อมือไปข้างหน้า	จังหวะที่ 4 หมุนข้อมือไปข้างหน้า
55	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
56	MCU หมุนข้อมือไปข้างหน้า	จังหวะที่ 2 หมุนข้อมือไปข้างหน้า
57	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
58	MCU หมุนข้อมือไปข้างหน้า	จังหวะที่ 4 หมุนข้อมือไปข้างหน้า
59	(Caption นักเรียนฝึกปฏิบัติต่อเนื่องกัน 10 ครั้ง)	ต่อไปให้นักเรียนปฏิบัติไปพร้อม ๆ ครู
60		โดยไม่มีคำอธิบาย ต่อเนื่องกัน 10 ครั้ง เริ่มคะ
61	MS วิทยากรกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่าเตรียมพร้อม	
62	MCU วิทยากรกำลังเชิดหุ่นกระบอก	หนึ่ง...สอง...สาม...สี่...ห้า...หก...เจ็ด...แปด...เก้า...สิบ...
63	(Caption ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง)	ต่อไปนี้ ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความชำนาญ หากมีข้อสงสัยก็ให้ศึกษาบททวนจากบทเรียนวีดิทัศน์ได้ตามความเหมาะสม ขอให้ทุกคนโชคดี แล้วพบกันใหม่ในตอนหน้า สวัสดีคะ

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
64	Caption ขอขอบคุณ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมโรงเรียนสายน้ำผึ้ง สถานีวิทย์โทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ สำนักสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	(F/I ดนตรีบรรเลงประกอบการเชิดหุ่น กระบอก) (F/O ดนตรีบรรเลงประกอบการเชิดหุ่น กระบอก)

บทวิดิทัศน์การสอน

เรื่อง

ทักษะการขีดหุ่นกระบอก : “ทำเข็ดย้อนมือ”

ข้อที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
1	F/I (สัญลักษณ์มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ) จากมุมล่างขวามาอยู่กลางภาพ	(F/Iดนตรีบรรเลงประกอบการขีดหุ่น กระบอก)
2	Caption ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	
3	เสนอ	
4	รายการวิดิทัศน์การสอน เรื่อง ทักษะการขีดหุ่นกระบอก ทำเข็ดย้อนมือ	
5	สุริยะ สิทธิชัย ผู้แสดงสาริต	
6	ชลลดา วิริยะสุนทรภาพ บรรยาย	
7	รศ. ดร. สุรัชย์ ลิกขานันตจิต รศ. นิภา ศรีไพโรจน์ ที่ปรึกษา	
8	มาลี มีลัดย ผลิตรายการ	(F/Uดนตรีบรรเลงประกอบการขีดหุ่น กระบอก)

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
9	CU ใบหน้าหุ่นกระบอก Z/O	เมื่อนักเรียนได้ศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอกกันไปแล้ว ต่อไปนี้เราจะมาฝึกทักษะการเชิดหุ่นกระบอกกัน โดยนักเรียนจะได้เรียนรู้ท่าพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ กล่อมตัว เชิดย่นมือ กระทบตัว และโยกตัว ซึ่งท่าเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงและเป็นพื้นฐานของการฝึกขั้นสูง ๆ ขึ้นไป
10	MCU การเชิดหุ่นกระบอก	
11	MS คุณครูขึ้นกำลังสอนเชิดหุ่นกระบอก	
12	(ซ้อน Caption) ท่ากล่อมตัว ท่าเชิดย่นมือ ท่ากระทบตัว ท่าโยกตัว	
13	MS การแสดงหุ่นกระบอก	ในการเรียนรู้ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก นักเรียนจะต้องเรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน ดังนี้
14	ใช้ BG ต่อเนื่องกับ Shot ที่ 4 ซ้อน Caption อธิบายขั้นตอนที่ 1	ขั้นตอนที่ 1 ครูอธิบายประกอบการสาธิต ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ โดยนักเรียนไม่ต้องปฏิบัติตาม
15	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 2	ขั้นตอนที่ 2 ครูอธิบายประกอบการสาธิต ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน
16	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 3	ขั้นตอนที่ 3 ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับครูโดยไม่มีการอธิบาย ต่อเนื่องกัน 10 ครั้ง
17	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 4	ขั้นตอนที่ 4 ครูวัดผลการฝึกปฏิบัติ โดยไม่มีคำอธิบาย
18	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 5	ขั้นตอนที่ 5 ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความชำนาญ หากมีข้อสงสัยก็ให้ศึกษาทบทวนจากบทเรียนวิดีโอ

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
19	Caption "ท่าเชิดย่อนมือ"	ต่อไปนี้เป็นท่าการเชิดหุ่นกระบอกท่า "เชิดย่อนมือ"
20	MS วิทยาการสาธิตท่าที่ถูกต้อง	เมื่อนักเรียนพร้อมแล้ว เรามาเริ่มฝึกเชิดหุ่นกระบอกกันเลยนะคะ เริ่มจากท่านี้ การเชิดหุ่นกระบอกผู้เชิดจะต้องนั่งพับเพียบตัวตรง นักเรียนปฏิบัติได้เลยค่ะ
21	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับกระบอกไม้ไผ่	วิธีการจับหุ่นกระบอก ผู้เชิดจะจับ
22	ด้วยมือซ้าย Z/I มา CU มือวิทยาการ	กระบอกไม้ไผ่ด้วยมือซ้าย โดยให้นิ้วมือทั้งห้า นิ้วกำรอบกระบอกไม้ไผ่ ซึ่งเป็นส่วนลำตัวของหุ่น
23	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับตะเกียบด้วยมือขวา	มือขวาจับตะเกียบบังคับมือหุ่น โดยให้ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่กลางอุ้งมือ
24	CU มือวิทยาการ	ใช้นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้ นักเรียนปฏิบัติได้เลยค่ะ
25	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับกระบอกไม้ไผ่	เริ่มจากจับกระบอกไม้ไผ่ด้วยมือซ้าย
26	ด้วยมือซ้าย Z/I มา CU มือวิทยาการ	โดยให้นิ้วมือทั้งห้า นิ้วกำรอบกระบอกไม้ไผ่ซึ่งเป็นส่วนลำตัวของหุ่น
27	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับตะเกียบด้วยมือขวา	มือขวาจับตะเกียบบังคับมือหุ่น โดยให้ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่กลางอุ้งมือ
28	CU มือวิทยาการ	ใช้นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้
29	(Caption ท่าเชิดย่อนมือ)	การเชิดหุ่นกระบอก "ท่าเชิดย่อนมือ"
30	MS วิทยาการกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่าเตรียมพร้อม	มีลำดับขั้นตอน ดังนี้
31	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
32	MCU หมุนข้อมือมาข้างหลัง	จังหวะที่ 2 หมุนข้อมือมาข้างหลัง
33	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
34	MCU หมุนข้อมือมาข้างหลัง	จังหวะที่ 4 หมุนข้อมือมาข้างหลัง

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
35	MCU เอียงไหล่หันไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หันไปทางซ้าย
36	MCU หมุนข้อมือมาข้างหลัง	จังหวะที่ 2 หมุนข้อมือมาข้างหลัง
37	MCU เอียงไหล่หันไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หันไปทางขวา
38	MCU หมุนข้อมือมาข้างหลัง	จังหวะที่ 4 หมุนข้อมือมาข้างหลัง
39	MS วิทยากรทำท่า "เชิดย่อนมือ" ประกอบคำอธิบาย	ถ้านักเรียนสังเกต จะเห็นว่า "ท่าเชิดย่อนมือ" จะเหมือนกับ "ท่ากล่อมตัว" แต่จะหมุนข้อมือในทิศทางกลับกัน กระบอกไม้ไผ่จะเคลื่อนที่เป็นลักษณะเหมือนเลขแปดไขว้ และหน้าหุ่นที่วางอยู่บนไหล่จะต้องไม่คว่ำหรือหงายเกินไป แต่จะชันหน้าเหมือนตัวละครกำลังกล่อมไหล่ แขนหรือผ้าที่เป็นเลื้อยหุ้ญจะต้องตั้งอยู่เสมอ ไม่มีการทำให้หุ้ญย่อนอยู่เป็นอันขาด
40	(Caption ครูสาธิตให้นักเรียนดูอีกครั้ง)	ครูจะสาธิตให้นักเรียนดูอีกครั้งนะคะ
41	MS วิทยากรกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่าเตรียมพร้อม	
42	MCU เอียงไหล่หันไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หันไปทางซ้าย
43	MCU หมุนข้อมือมาข้างหลัง	จังหวะที่ 2 หมุนข้อมือมาข้างหลัง
44	MCU เอียงไหล่หันไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หันไปทางขวา
45	MCU หมุนข้อมือมาข้างหลัง	จังหวะที่ 4 หมุนข้อมือมาข้างหลัง
46	MCU เอียงไหล่หันไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หันไปทางซ้าย
47	MCU หมุนข้อมือมาข้างหลัง	จังหวะที่ 2 หมุนข้อมือมาข้างหลัง
48	MCU เอียงไหล่หันไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หันไปทางขวา
49	MCU หมุนข้อมือมาข้างหลัง	จังหวะที่ 4 หมุนข้อมือมาข้างหลัง

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
49	(Caption นักเรียนฝึกปฏิบัติพร้อม ๆ กัน)	ที่นี่เรามาลองฝึกปฏิบัติกันไปพร้อม ๆ กัน เริ่มเลยคะ
50	MS วิทยากรกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่าเตรียมพร้อม	
51	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
52	MCU หมุนข้อมือมาข้างหลัง	จังหวะที่ 2 หมุนข้อมือมาข้างหลัง
53	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
54	MCU หมุนข้อมือมาข้างหลัง	จังหวะที่ 4 หมุนข้อมือมาข้างหลัง
55	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
56	MCU หมุนข้อมือมาข้างหลัง	จังหวะที่ 2 หมุนข้อมือมาข้างหลัง
57	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
58	MCU หมุนข้อมือมาข้างหลัง	จังหวะที่ 4 หมุนข้อมือมาข้างหลัง
59	(Caption นักเรียนฝึกปฏิบัติต่อเนื่องกัน 10 ครั้ง)	ต่อไป ให้นักเรียนปฏิบัติไปพร้อม ๆ ครูโดยไม่มีคำอธิบาย ต่อเนื่องกัน 10 ครั้ง เริ่มคะ
60	MS วิทยากรกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่าเตรียมพร้อม	
61	MCU วิทยากรกำลังเชิดหุ่นกระบอก	หนึ่ง...สอง...สาม...สี่...ห้า...หก...เจ็ด...แปด...เก้า...สิบ...
62	(Caption ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง)	ต่อไปนี้ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความชำนาญ หากมีข้อสงสัยก็ให้ศึกษาบททวนจากบทเรียนวีดิทัศน์นี้ได้ตามความเหมาะสม ขอให้ทุกคนโชคดี แล้วพบกันใหม่ในตอนหน้า สวัสดีค่ะ

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
63	Caption ขอขอบคุณ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมโรงเรียนสายน้ำผึ้ง สถานีวิทย์โทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ สำนักสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	(F/I ดนตรีบรรเลงประกอบการศึกษา กระบอก) (F/O ดนตรีบรรเลงประกอบการศึกษา กระบอก)

บทวิดีโอทัศน์การสอน
เรื่อง
ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก : "ท่ากระทบตัว"

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
1	F/I (สัญลักษณ์มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ) จากมุมล่างขวามาอยู่กลางภาพ	(F/Iดนตรีบรรเลงประกอบการเชิดหุ่น กระบอก)
2	Caption ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	
3	เสนอ	
4	รายการวิดีโอทัศน์การสอน เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก ท่ากระทบตัว	
5	สุริยะ สิริชัย ผู้แสดงสาธิต	(F/Iดนตรีบรรเลงประกอบการเชิดหุ่น กระบอก)
6	ชลลดา วิริยะสุนทราพร บรรยาย	
7	รศ. ดร. สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต รศ. นิภา ศรีไพโรจน์ ที่ปรึกษา	
8	มาลี มีสัตย์ ผลิตรายการ	

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
9	CU ใบหน้าหุ่นกระบอก Z/O	เมื่อนักเรียนได้ศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอกกันไปแล้ว ต่อไปนี้เราจะมาฝึกทักษะการเชิดหุ่นกระบอกกัน โดยนักเรียนจะได้เรียนรู้ท่าพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ กล่อมตัว เชิดย่นมือ กระทบตัว และโยกตัว ซึ่งท่าเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงและเป็นพื้นฐานของการฝึกขั้นสูง ๆ ขึ้นไป
10	MCU การเชิดหุ่นกระบอก	
11	MS คุณครูขึ้นกำลังสอนเชิดหุ่นกระบอก	
12	(ข้อ On Caption) ท่ากล่อมตัว ท่าเชิดย่นมือ ท่ากระทบตัว ท่าโยกตัว	
13	MS การแสดงหุ่นกระบอก	
14	ใช้ BG ต่อเนื่องกับ Shot ที่ 4 ข้อ On Caption อธิบายขั้นตอนที่ 1	ขั้นตอนที่ 1 ครูอธิบายประกอบการสาธิตตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ โดยนักเรียนไม่ต้องปฏิบัติตาม
15	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 2	ขั้นตอนที่ 2 ครูอธิบายประกอบการสาธิตให้นักเรียนฝึกปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน
16	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 3	ขั้นตอนที่ 3 ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับครูโดยไม่มีการอธิบาย ต่อเนื่องกัน 10 ครั้ง
17	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 4	ขั้นตอนที่ 4 ครูวัดผลการฝึกปฏิบัติ โดยไม่มีคำอธิบาย
18	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 5	ขั้นตอนที่ 5 ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความชำนาญ หากมีข้อสงสัยก็ให้ศึกษาบททวนจากบทเรียนวิดีโอ

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
19	Caption “ท่ากระทบทัว”	ต่อไปนี้เป็น การเชิดหุ่นกระบอกท่า “กระทบทัว”
20	MS วิทยาการสาธิตทำนองที่ถูกต้อง	เมื่อนักเรียนพร้อมแล้ว เรามาเริ่มฝึก เชิดหุ่นกระบอกกันเลยนะค่ะ เริ่มจากทำนอง การเชิดหุ่นกระบอกผู้เชิดจะต้องนั่งพับเพียบ ตัวตรง นักเรียนปฏิบัติได้เลยค่ะ
21	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับกระบอกไม้ไผ่	วิธีการจับหุ่นกระบอก ผู้เชิดจะจับ
22	ด้วยมือซ้าย Z/I มา CU มือวิทยาการ	กระบอกไม้ไผ่ด้วยมือซ้ายโดยให้นิ้วมือทั้งห้านี้วน การรอบกระบอกไม้ไผ่ ซึ่งเป็นส่วนลำตัวของหุ่น
23	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับตะเกียบด้วย มือขวา	มือขวาจับตะเกียบบังคับมือหุ่น โดยให้
24	CU มือวิทยาการ	ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่กลางอุ้งมือใช้นิ้วชี้ และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้ให้นักเรียน ปฏิบัติได้เลยค่ะ
25	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับกระบอกไม้ไผ่ ด้วยมือซ้าย Z/I มา CU มือวิทยาการ	เริ่มจากจับกระบอกไม้ไผ่ด้วยมือซ้าย โดยให้นิ้วมือทั้งห้านี้วนการรอบกระบอกไม้ไผ่ซึ่งเป็น ส่วนลำตัวของหุ่น
26	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับตะเกียบด้วย มือขวา	มือขวาจับตะเกียบบังคับมือหุ่น โดยให้
27	CU มือวิทยาการ	ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่กลางอุ้งมือใช้นิ้วชี้ และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้
28	MS วิทยาการกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่า เตรียมพร้อม	การเชิดหุ่นกระบอก “ท่ากระทบทัว” มี ลำดับขั้นตอน ดังนี้
29	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
30	CU มือจังหวะกระทบทัวพร้อมกับหมุนข้อ มือมาข้างหน้า	จังหวะที่ 2 กระทบทัวพร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า
31	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
32	MCU มือจังหวะกระทบทัวพร้อมกับหมุนข้อ มือมาข้างหน้า	จังหวะที่ 4 กระทบทัวพร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
33	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
34	MCU มือจังหวะกระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือมาข้างหน้า	จังหวะที่ 2 กระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า
35	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
36	MCU มือจังหวะกระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือมาข้างหน้า	จังหวะที่ 4 กระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า
37	MS วิทยากรทำท่า "กระทบตัว" ประกอบคำ อธิบาย	ถ้านักเรียนสังเกต จะเห็นว่า "ท่ากระทบ ตัว" จะเหมือนกับ "ท่ากล่อมตัว" แต่จะเพิ่ม จังหวะกระทบตัวเหมือนจังหวะ"ยัด-ยุบ" กระบอกไม้ไผ่จะเคลื่อนที่เป็นลักษณะเหมือน เลขแปดไขว้ และหน้าหุ่นที่วางอยู่บนไหล่จะ ต้องไม่คว่ำหรือหงายเกินไป แต่จะชันหน้า เหมือนตัวละครกำลังกล่อมไหล่ แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ่นจะต้องดึงอยู่เสมอ ไม่มีการทำให้ หย่อนยุเป็นอันขาด
38	(Caption ครูสาธิตให้นักเรียนดูอีกครั้ง)	ครูจะสาธิตให้นักเรียนดูอีกครั้งนะคะ
39	MS วิทยากรกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่า เตรียมพร้อม	
40	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
41	MCU มือจังหวะกระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือมาข้างหน้า	จังหวะที่ 2 กระทบตัวพร้อมกับหมุน ข้อมือไปข้างหน้า
42	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
43	MCU มือจังหวะกระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือมาข้างหน้า	จังหวะที่ 4 กระทบตัวพร้อมกับหมุน ข้อมือไปข้างหน้า

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
44	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
45	MCU มือจังหวะกระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือมาข้างหน้า	จังหวะที่ 2 กระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า
46	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
47	MCU มือจังหวะกระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือมาข้างหน้า	จังหวะที่ 4 กระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า
48	(Caption นักเรียนฝึกปฏิบัติพร้อม ๆ กัน)	ที่นี่เรามาลองฝึกปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน
49	MS วิทยากรกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่า เตรียมพร้อม	เริ่มเลยคะ
	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
50	MCU มือจังหวะกระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือมาข้างหน้า	จังหวะที่ 2 กระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า
51	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
52	MCU มือจังหวะกระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือมาข้างหน้า	จังหวะที่ 4 กระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า
53	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย
54	MCU มือจังหวะกระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือมาข้างหน้า	จังหวะที่ 2 กระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า
55	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา
56	MCU มือจังหวะกระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือมาข้างหน้า	จังหวะที่ 4 กระทบตัวพร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า

บทวิดีโอทัศน์การสอน

เรื่อง

“ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก : ทำโยกตัว”

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
1	F/I (สัญลักษณ์มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ) จากมุมล่างขวามาอยู่กลางภาพ	(F/Iดนตรีบรรเลงประกอบการเชิดหุ่น กระบอก)
2	Caption ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	
3	เสนอ	
4	รายการวิดีโอทัศน์การสอน เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก ทำโยกตัว	
5	สุริยะ สิทธิชัย ผู้แสดงสาธิต	
6	ชลลดา วิริยะสุนทรภาพ บรรยาย	
7	รศ. ดร. สุรัชย์ ลิกขائبณทิต รศ. นิภา ศรีไพโรจน์ ที่ปรึกษา	
8	มาลี มีสัตย์ ผลิตรายการ	(F/Uดนตรีบรรเลงประกอบการเชิดหุ่น กระบอก)

ข้อที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
9	CU ใบหน้าหุ่นกระบอก Z/O	เมื่อนักเรียนได้ศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอกกันไปแล้ว ต่อไปนี้เราจะมาฝึกทักษะการเชิดหุ่นกระบอกกัน โดยนักเรียนจะได้เรียนรู้ท่าพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ กล่อมตัว เชิดย่นมือ กระทบตัว และโยกตัว ซึ่งท่าเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงและเป็นพื้นฐานของการฝึกขั้นสูง ๆ ขึ้นไป
10	MCU การเชิดหุ่นกระบอก	
11	MS คุณครูขึ้นกำลังสอนเชิดหุ่นกระบอก	
12	(ข้อ Caption) ท่ากล่อมตัว ท่าเชิดย่นมือ ท่ากระทบตัว ท่าโยกตัว	
13	MS การแสดงหุ่นกระบอก	
14	ใช้ BG ต่อเนื่องจาก Shot ที่ 4 ข้อ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 1	ในการเรียนรู้ทักษะการเชิดหุ่นกระบอกนักเรียนจะต้องเรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ครูอธิบายประกอบการสาธิตตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ โดยนักเรียนไม่ต้องปฏิบัติตาม
15	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 2	ขั้นตอนที่ 2 ครูอธิบายประกอบการสาธิตให้นักเรียนฝึกปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน
16	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 3	ขั้นตอนที่ 3 ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับครูโดยไม่มีการอธิบาย ต่อเนื่องกัน 10 ครั้ง
17	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 4	ขั้นตอนที่ 4 ครูวัดผลการฝึกปฏิบัติ โดยไม่มีคำอธิบาย
18	ภาพ Caption อธิบายขั้นตอนที่ 5	ขั้นตอนที่ 5 ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความชำนาญ หากมีข้อสงสัยก็ให้ศึกษาทบทวนจากบทเรียนวิดีโอ

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
19	Caption "ทำโยกตัว"	ต่อไปนี้เป็น การเชิดหุ่นกระบอกทำ "ทำโยกตัว"
20	MS วิทยาการสาธิตทำนั่งที่ถูกต้อง	เมื่อนักเรียนพร้อมแล้ว เรามาเริ่มฝึกเชิดหุ่นกระบอกกันเลยนะคะ เริ่มจากทำนั่ง การเชิดหุ่นกระบอกผู้เชิดจะต้องนั่งพับเพียบตัวตรง นักเรียนปฏิบัติได้เลยค่ะ
21	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับกระบอกไม้ไผ่	วิธีการจับหุ่นกระบอก ผู้เชิดจะจับกระบอกไม้ไผ่ด้วยมือซ้าย โดยให้นิ้วมือทั้งห้า นิ้ว
22	ด้วยมือซ้าย Z/I มา CU มือวิทยาการ	กำรอบกระบอกไม้ไผ่ ซึ่งเป็นส่วนลำตัวของหุ่น
23	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับตะเกียบด้วยมือขวา	มือขวาจับตะเกียบบังคับมือหุ่น โดยให้ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่กลางอุ้งมือใช้นิ้วชี้
24	CU มือวิทยาการ	และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้ นักเรียนปฏิบัติได้เลยค่ะ
25	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับกระบอกไม้ไผ่	เริ่มจากจับกระบอกไม้ไผ่ด้วยมือซ้าย
26	ด้วยมือซ้าย Z/I มา CU มือวิทยาการ	โดยให้นิ้วมือทั้งห้า นิ้วกำรอบกระบอกไม้ไผ่ ซึ่งเป็นส่วนลำตัวของหุ่น
27	MCU วิทยาการสาธิตวิธีการจับตะเกียบด้วยมือขวา	มือขวาจับตะเกียบบังคับมือหุ่น โดยให้ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่กลางอุ้งมือใช้นิ้วชี้
28	CU มือวิทยาการ	และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้
29	MS วิทยาการกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่าเตรียมพร้อม	การเชิดหุ่นกระบอก "ทำโยกตัว" มีลำดับขั้นตอน ดังนี้
30	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย พร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางขวา	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้ายพร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางขวา
31	MCU มือที่กระตุกลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว	จังหวะที่ 2 กระตุกมือลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว
32	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา พร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางซ้าย	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวาพร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางซ้าย

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
33	MCU มือที่กระตุกลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว	จังหวะที่ 4 กระตุกมือลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว
34	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย พร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางขวา	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้ายพร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางขวา
35	MCU มือที่กระตุกลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว	จังหวะที่ 2 กระตุกมือลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว
36	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา พร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางซ้าย	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวาพร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางซ้าย
37	MCU มือที่กระตุกลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว	จังหวะที่ 4 กระตุกมือลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว
38	MS วิทยากรทำท่า "โยกตัว" ประกอบคำอธิบาย	ถ้านักเรียนสังเกต จะเห็นว่า "ทำโยกตัว" หุ่นจะโยกตัวไปมาเหมือนอยู่บนสะพานโค้ง เมื่อถึงตีนสะพานก็จะสะดุ้งขึ้น และใบหน้าหุ่นที่วางอยู่บนไหล่จะต้องไม่คว่ำหรือหงายเกินไป แขนหรือผ้าที่เป็นเลื้อยหุ่นจะต้องดึงอยู่เสมอ ไม่มีการทำให้หย่อนอยู่เป็นอันขาด
39	(Caption ครูสาธิตให้นักเรียนดูอีกครั้ง)	ครูจะสาธิตให้นักเรียนดูอีกครั้งนะคะ
40	MS วิทยากรกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่าเตรียมพร้อม	
41	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย พร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางขวา	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้ายพร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางขวา
42	MCU มือที่กระตุกลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว	จังหวะที่ 2 กระตุกมือลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว
43	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา พร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางซ้าย	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวาพร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางซ้าย
44	MCU มือที่กระตุกลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว	จังหวะที่ 4 กระตุกมือลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว

ช็อตที่ Shot No.	ภาพ Video	เสียง Audio
45	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย พร้อมกับ เคลื่อนข้อมือไปทางขวา	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้ายพร้อม กับเคลื่อนข้อมือไปทางขวา
46	MCU มือที่กระตุกลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว	จังหวะที่ 2 กระตุกมือลงและขึ้นอย่าง รวดเร็ว
47	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา พร้อมกับ เคลื่อนข้อมือไปทางซ้าย	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา พร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางซ้าย
48	MCU มือที่กระตุกลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว	จังหวะที่ 4 กระตุกมือลงและขึ้นอย่าง รวดเร็ว
49	(Caption นักเรียนฝึกปฏิบัติพร้อม ๆ กัน)	ที่นี่เรามาลองฝึกปฏิบัติกันไปด้วยพร้อม ๆ กัน เริ่มเลยคะ
50	MS วิทยากรกำลังถือหุ่นกระบอกอยู่ในท่า เตรียมพร้อม	
51	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย พร้อมกับ เคลื่อนข้อมือไปทางขวา	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย พร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางขวา
52	MCU มือที่กระตุกลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว	จังหวะที่ 2 กระตุกมือลงและขึ้นอย่าง รวดเร็ว
53	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา พร้อมกับ เคลื่อนข้อมือไปทางซ้าย	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา พร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางซ้าย
54	MCU มือที่กระตุกลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว	จังหวะที่ 4 กระตุกมือลงและขึ้นอย่าง รวดเร็ว
55	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย พร้อมกับ เคลื่อนข้อมือไปทางขวา	จังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้ายพร้อม กับเคลื่อนข้อมือไปทางขวา
56	MCU มือที่กระตุกลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว	จังหวะที่ 2 กระตุกมือลงและขึ้นอย่าง รวดเร็ว
57	MCU เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา พร้อมกับ เคลื่อนข้อมือไปทางซ้าย	จังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา พร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางซ้าย
58	MCU มือที่กระตุกลงและขึ้นอย่างรวดเร็ว	จังหวะที่ 4 กระตุกมือลงและขึ้นอย่าง รวดเร็ว

ภาคผนวก ข

แบบประเมินรายการวิถีทัศน์

- ด้านเนื้อหา
- ด้านการผลิตรายการ

แบบประเมินบทเรียนวีดิทัศน์

ด้านเนื้อหา

การพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	เกือบพอใช้	ควรปรับปรุง
1. เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง - ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ - ความเหมาะสมของเนื้อหากับระดับผู้เรียน - ความเหมาะสมของการจัดลำดับเนื้อหา - ความสอดคล้องของเนื้อหาแต่ละตอน - ความชัดเจนในการอธิบายเนื้อหา - ความเหมาะสมของการดำเนินเรื่อง - ความเหมาะสมของระยะเวลาการนำเสนอ - ความถูกต้องของเนื้อหา					
2. ภาพและภาษา - ความถูกต้องของการใช้ภาษา - ความเหมาะสมของการใช้ภาษา - ความเหมาะสมของภาพสื่อความหมาย - ความสอดคล้องระหว่างภาพกับคำบรรยาย					
รวม					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

แบบประเมินบทเรียนวีดิทัศน์

ด้านการผลิตรายการ

การพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง ทักษะการเชิดหุ่นกระบอก

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	เกือบพอใช้	ควรปรับปรุง
1. คุณภาพของภาพและตัวอักษร					
- ความชัดเจนของภาพ					
- ความเหมาะสมของภาพสื่อความหมาย					
- ความเหมาะสมของการลำดับภาพ					
- ความเหมาะสมของขนาดภาพ					
- ความเหมาะสมของมุมกล้อง					
- ความเหมาะสมของตำแหน่งการถ่ายภาพ					
- ความเหมาะสมของเทคนิคการเปลี่ยนภาพ					
- ความเหมาะสมของรูปแบบ และสี ตัวอักษร					
- ความเหมาะสมของขนาด ตัวอักษร					
- ความเหมาะสมของภาพกราฟิก					
- ความสัมพันธ์ระหว่างภาพและเสียง					
2. คุณภาพของเสียง					
- ความเหมาะสมของเสียงบรรยาย					
- ความชัดเจนของเสียงบรรยาย					
- ความเหมาะสมของเสียงดนตรีและเสียงประกอบ					
- ระดับของเสียงดนตรีและเสียงประกอบ					
- ระดับของเสียงดนตรีและเสียงบรรยาย					
3. ความสามารถในการสื่อความหมายโดยรวม					
รวม					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

ภาคผนวก ค

- แบบฝึกหัด เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก
- แบบทดสอบ เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก

แบบฝึกหัด ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก

คำสั่ง จงเติมข้อความที่ถูกต้องลงในช่องว่าง

1. หุ่นกระบอก เป็นมหรสพที่เข้ามาแสดงในกรุงเทพฯ ครั้งแรก สมัยใด_____
2. ใครเป็นผู้ริเริ่มนำเอาตัวหุ่นและวิธีการเชิดหุ่นกระบอกมาแสดงในกรุงเทพฯ _____
3. เราเอาตัวหุ่นกระบอกและวิธีการเชิดมาจากที่ใด_____
4. ผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงหุ่นกระบอก คือ_____
5. ตัวหุ่นกระบอกทำด้วยวัสดุชนิดใด_____
6. “มือหุ่น” เราจะใช้ไม้ไผ่เล็กๆ ยาวประมาณ 15-16 นิ้ว มาเสียบ เรียกว่าอะไร_____
7. หุ่นกระบอกถืออาวุธด้วยมือข้างใด_____
8. เครื่องประดับศีรษะหุ่นกระบอก ได้แก่ _____
9. ในการปักเสื้อผ้าหุ่น นิยมปักลายใดมากที่สุด_____
10. “กระຈกบังมือ” หมายถึงอะไร_____
11. ผ้าขาวเนื้อบางที่อยู่ด้านล่างของฉากมีไว้เพื่ออะไร_____
12. ในการเชิดหุ่นกระบอกโดยทั่วไปจะให้ผู้เชิดประมาณกี่คน_____
13. การเชิดออกท่าทางต่างๆ จะต้องเชิดด้วยมือใด_____
14. ขณะเชิดหุ่นกระบอก แขน หรือผ้าที่เป็นเสื้อผ้าหุ่น จะต้องอยู่ในลักษณะใด_____
15. เครื่องดนตรีหลักที่ใช้ในการแสดงหุ่นกระบอก ได้แก่ _____
16. วงดนตรีที่นิยมใช้บรรเลงประกอบการแสดงหุ่นกระบอก คือ_____
17. วรรณคดีเรื่องใดที่นิยม นำมาเล่นหุ่นกระบอกมากที่สุด_____
18. การนำหุ่นเข้าโรงจะต้องนำหุ่นตัวใดเข้าโรงก่อน_____
19. การเข้า-ออกจาก หุ่นตัวใดที่ต้องเข้าออกทางประตู_____
20. เรื่องที่นำมาแสดงหุ่นกระบอก จะต้องไม่ให้ตัวเอกตายในตอนจบเพราะเหตุใด_____

เฉลยแบบฝึกหัด ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก

- ข้อ 1. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5
- ข้อ 2. ม.ร.ว.เกาะ พยัคฆเสนา
- ข้อ 3. เมืองสุโขทัย
- ข้อ 4. คุณครูชิ้น สกลแก้ว
- ข้อ 5. ไม้ไผ่รวก
- ข้อ 6. ตะเกียบ
- ข้อ 7. มือขวา
- ข้อ 8. กระบังหน้า รัตเกล้า มงกุฎกษัตริย์ ชฎา
- ข้อ 9. ลายดอกพิกุล
- ข้อ 10. ภาพเขียนเรื่องราวต่างๆในวรรณคดี
- ข้อ 11. เพื่อให้คนเชิดสามารถมองลอดออกไปเห็นหุ่นที่ตนกำลังเชิด
- ข้อ 12. 8-9 คน
- ข้อ 13. มือขวา
- ข้อ 14. ต้องตั้งอยู่เสมอ
- ข้อ 15. ขออุ้ กลองต๋อก แต้ว และม้าร้อง
- ข้อ 16. วงปี่พาทย์เครื่องห้า
- ข้อ 17. พระอภัยมณี
- ข้อ 18. พระครูฤาษี หรือพ่อแก่
- ข้อ 19. หุ่นทุกตัว
- ข้อ 20. เพราะถือว่าเป็นอัปมงคลแก่คณะ

แบบทดสอบ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

1. หุ่นกระบอก เป็นมหรสพที่เข้ามาแสดงในกรุงเทพฯ ครั้งแรก สมัยใด
 - ก. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
 - ข. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 - ค. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 - ง. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
2. ตัวหุ่นกระบอกทำด้วยวัสดุชนิดใด
 - ก. ไม้ขนุน
 - ข. ไม้ชิงชัน
 - ค. ไม้ไผ่รวก
 - ง. ไม้ไผ่ชนิดใดก็ได้
3. "มือหุ่น" มีไม้ไผ่เล็กๆ ยาวประมาณ 15-16 นิ้ว เสียบไว้สำหรับเชิด เรียกว่าอะไร
 - ก. อาวุธ
 - ข. ตะเกียบ
 - ค. ก้านหุ่น
 - ง. แขนหุ่น
4. ข้อใดต่อไปนี้เป็นเครื่องประดับศีรษะหุ่นกระบอก
 - ก. รัดเกล้า
 - ข. กรองคอ
 - ค. ปิ่นหนึ่ง
 - ง. ทับทรวง
5. "กระຈกบังมือ" หมายถึงอะไร
 - ก. ฉากที่ใช้วาดเรื่องราวหุ่น
 - ข. ภาพเขียนเรื่องราวในวรรณคดีต่างๆ
 - ค. ผ้าขาวเนื้อบางที่อยู่ด้านล่างของฉาก
 - ง. ผ้าโปร่งที่ใช้ปิดประตูทางเข้าออกของตัวหุ่น

6. ข้อใดไม่ใช่ส่วนประกอบของฉาก

- ก. ประตูเข้า-ออกของตัวหุ่น
- ข. ภาพเขียนเรื่องราวหุ่น กระบอก
- ค. ผ้าขาวเนื้อบางสำหรับบังตัวคนขีด
- ง. ผ้าขาวเนื้อบางสำหรับบังมือคนขีด

7. ในการขีดหุ่นกระบอกโดยทั่วไปจะใช้ผู้ขีดประมาณกี่คน

- ก. 5 - 7 คน
- ข. 8 - 9 คน
- ค. 9- 10 คน
- ง. มากกว่า 10 คน

8. ข้อใดไม่ถูกต้องตามหลักการขีดหุ่นกระบอก

- ก. ผู้ขีดจับกระบอกไม้ไผ่ด้วยมือซ้าย
- ข. การขีดออกท่าทางต่างๆ จะขีดด้วยมือขวา
- ค. การตั้งวงรำต้องให้มือทั้งสองข้างอยู่ระดับเดียวกัน
- ง. ขณะขีดแขนหรือผ้าที่เป็นเลื้อยหุ่นจะต้องตึงอยู่เสมอ

9. ขณะขีดหุ่นกระบอก แขน หรือผ้าที่เป็นเลื้อยหุ่น จะต้องอยู่ในลักษณะใด

- ก. ตึงอยู่เสมอ
- ข. หย่อนอยู่เล็กน้อย
- ค. ตั้งฉากกับลำตัว
- ง. อยู่ระดับเดียวกันทั้งซ้ายและขวา

10. การนำหุ่นเข้าโรงจะต้องนำหุ่นตัวใดเข้าโรงก่อน

- ก. ตัวพระ
- ข. ตัวนาง
- ค. ตัวยักษ์
- ง. พระฤาษี

11. การเข้า-ออกจากในข้อใด ถูกต้องที่สุด

- ก. นุ่นทุกคนต้องเข้า-ออกทางประตู
- ข. ตัวพระ-ตัวนางต้องเข้า-ออกทางประตู
- ค. ตัวตลกจะเข้า-ออกทางด้านล่างของฉาก
- ง. ตัวพระภรรยาจะต้องเข้าออกทางประตูขวา

12. เรื่องที่นำมาแสดงหุ่นกระบอก จะต้องไม่ให้ตัวเอกตายในตอนจบเพราะเหตุใด

- ก. คนดูจะเสียใจ
- ข. ไม่น่าติดตามชม
- ค. ถือเป็นอัปมงคลแก่คณะ
- ง. ถือเป็นอัปมงคลแก่คนเชิด

เฉลยแบบทดสอบ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก

- ข้อ 1. ง
ข้อ 2. ค
ข้อ 3. ข
ข้อ 4. ก
ข้อ 5. ข
ข้อ 6. ง
ข้อ 7. ข
ข้อ 8. ค
ข้อ 9. ก
ข้อ 10. ง
ข้อ 11. ก
ข้อ 12. ค

ภาคผนวก ง

ตารางแสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น
ของแบบทดสอบ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก

ตารางแสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น
ของแบบทดสอบ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหุ่นกระบอก

ข้อ	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	0.65	0.40
2	0.78	0.35
3	0.78	0.25
4	0.60	0.40
5	0.50	0.80
6	0.38	0.25
7	0.35	0.20
8	0.40	0.30
9	0.58	0.45
10	0.45	0.20
11	0.75	0.20
12	0.70	0.50

ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ = 0.63

ภาคผนวก จ

แบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก

แบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก
"ท่ากล่อมตัว"

ชื่อผู้เรียน ชั้น.....
ชื่อผู้สังเกต วันที่ เดือน..... พ.ศ.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเชิดหุ่นกระบอก และประเมินผลการฝึกปฏิบัติตามรายการ ดังต่อไปนี้

พฤติกรรมการฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
1. ท่านั่ง					
2. ท่าจับหุ่นกระบอก					
3. ท่าจังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย					
4. ท่าจังหวะที่ 2 หมุนข้อมือไปข้างหน้า					
5. ท่าจังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา					
6. ท่าจังหวะที่ 4 หมุนข้อมือไปข้างหน้า					
รวม					

รวมคะแนน คะแนน

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
(.....)

แบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก
"ท่าเชิดย่นมือ"

ชื่อผู้เรียน ชั้น.....
ชื่อผู้สังเกต วันที่ เดือน..... พ.ศ.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเชิดหุ่นกระบอก และประเมินผลการฝึกปฏิบัติตามรายการ ดังต่อไปนี้

พฤติกรรมการฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
1. ทำน้ำ					
2. ทำจับหุ่นกระบอก					
3. ทำจังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย					
4. ทำจังหวะที่ 2 หมุนข้อมือไปข้างหลัง					
5. ทำจังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา					
6. ทำจังหวะที่ 4 หมุนข้อมือไปข้างหลัง					
รวม					

รวมคะแนน คะแนน

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
(.....)

แบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก
"ท่ากระทบตัว"

ชื่อผู้เรียน ชั้น.....
ชื่อผู้สังเกต วันที่ เดือน..... พ.ศ.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเชิดหุ่นกระบอก และประเมินผลการฝึกปฏิบัติตามรายการ ดังต่อไปนี้

พฤติกรรมการฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
1. ทำนั่ง					
2. ทำจับหุ่นกระบอก					
3. ทำจังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย					
4. ทำจังหวะที่ 2 กระบตั่วพร้อมกับ หมุนข้อมือไปข้างหน้า					
5. ทำจังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา					
6. ทำจังหวะที่ 4 กระบตั่วพร้อมกับหมุน ข้อมือไปข้างหน้า					
รวม					

รวมคะแนน คะแนน

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
(.....)

แบบประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก
"ทำโยกตัว"

ชื่อผู้เรียน ชั้น.....
ชื่อผู้สังเกต วันที่ เดือน..... พ.ศ.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเชิดหุ่นกระบอก และประเมินผลการฝึกปฏิบัติตามรายการ ดังต่อไปนี้

พฤติกรรมการฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
1. ทำนั่ง					
2. ทำจับหุ่นกระบอก					
3. ทำจังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทางซ้าย พร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางขวา					
4. ทำจังหวะที่ 2 กระตุกมือลงและขึ้น อย่างรวดเร็ว					
5. ทำจังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทางขวา พร้อมกับเคลื่อนข้อมือไปทางซ้าย					
6. ทำจังหวะที่ 4 กระตุกมือลงและขึ้น อย่าง รวดเร็ว					
รวม					

รวมคะแนน คะแนน

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
(.....)

ภาคผนวก จ

เกณฑ์การประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก

เกณฑ์การประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก
“ท่ากล่อมตัว”

พฤติกรรม การฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
1. ทำนั่ง	- นั่งพับเพียบ - ตัวตรง - มือวางบนเข่าทั้งสองข้าง นิ้วมือทั้งห้า นิ้วเรียงชิดติดกัน - สายตามองตรงไปข้างหน้า - ข้อศอกกางออกเล็กน้อย	- นั่งพับเพียบ - ตัวตรง - มือวางบนเข่าทั้งสองข้าง - สายตามองตรงไปข้างหน้า - ข้อศอกกางออกเล็กน้อย	- นั่งพับเพียบ - ตัวตรง - มือวางบนเข่าทั้งสองข้าง - ข้อศอกไม่กางออก	- นั่งพับเพียบ - มือไม่วางบนเข่า	- ปฏิบัติทำนั่งพับเพียบ ยังไม่ถูกต้อง
2. ทำจับหุ่นกระบอก	- มือซ้ายจับกระบอกไม้ไผ่ นิ้วทั้งห้า นิ้วเรียงชิดติดกัน - มือขวาจับตะเกียบให้ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่กลางอุ้งมือ นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้ - ใบหน้าหุ่นตั้งตรง แขนหรือผ้าที่เป็นเลื้อยหุ่นดึงไม่หย่อนอยู่	- มือซ้ายจับกระบอกไม้ไผ่ นิ้วทั้งห้า นิ้วเรียงชิดติดกัน - มือขวาจับตะเกียบให้ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่กลางอุ้งมือ นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้ - ใบหน้าหุ่นตั้งตรง แขนหรือผ้าที่เป็นเลื้อยหุ่นดึงไม่หย่อนอยู่	- มือซ้ายจับกระบอกไม้ไผ่ นิ้วทั้งห้า นิ้วเรียงชิดติดกัน - มือขวาจับตะเกียบให้ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่กลางอุ้งมือ นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้ - แขนหรือผ้าที่เป็นเลื้อยหุ่นหย่อนอยู่เล็กน้อย	- มือซ้ายจับกระบอกไม้ไผ่ - มือขวาจับตะเกียบให้ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่กลางอุ้งมือ นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้ - แขนหรือผ้าที่เป็นเลื้อยหุ่นหย่อนอยู่	- ปฏิบัติทำจับหุ่นกระบอก ยังไม่ถูกต้อง

พฤติกรรม การฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
3. ทำจังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ้มไปทาง ซ้าย	- เอียงไหล่หุ้ม ไปทางซ้าย - ไบหน้าหุ้มเข็ด ชั้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึงไม่ หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หุ้ม ไปทางซ้าย - ไบหน้าหุ้มเข็ด ชั้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึงไม่ หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หุ้ม ไปทางซ้าย - ไบหน้าหุ้มเข็ด ชั้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่เล็กน้อย	- เอียงไหล่หุ้ม ไปทางซ้าย - ไบหน้าหุ้มคว่ำ หรือหงายเกินไป - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่	- ปฏิบัติท่าเอียง ไหล่หุ้มไปทาง ซ้ายยังไม่ถูก ต้อง
4. ทำจังหวะที่ 2 หมุนข้อมือไปข้าง หน้า	- หมุนข้อมือไป ข้างหน้า - ไบหน้าหุ้มซ้อน หน้าเหมือนตัว ละครกำลังกล่อม ไหล่ - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึงไม่ หย่อนอยู่	- หมุนข้อมือไป ข้างหน้า - ไบหน้าหุ้มซ้อน หน้าเหมือนตัว ละครกำลังกล่อม ไหล่ - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึงไม่ หย่อนอยู่	- หมุนข้อมือไป ข้างหน้า - ไบหน้าหุ้มซ้อน หน้าเหมือนตัว ละครกำลังกล่อม ไหล่ - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่เล็กน้อย	- หมุนข้อมือไป ข้างหน้า - ไบหน้าหุ้มคว่ำ หรือหงายเกินไป - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่	- ปฏิบัติท่า หมุนข้อมือไป ข้างหน้ายังไม่ ถูกต้อง
5. ทำจังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ้มไปทาง ขวา	- เอียงไหล่หุ้มไป ทางขวา - ไบหน้าหุ้มเข็ด ชั้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึงไม่ หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หุ้มไป ทางขวา - ไบหน้าหุ้มเข็ด ชั้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึงไม่ หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หุ้มไป ทางขวา - ไบหน้าหุ้มเข็ด ชั้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่เล็กน้อย	- เอียงไหล่หุ้มไป ทางขวา - ไบหน้าหุ้มคว่ำ หรือหงายเกินไป - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่	- ปฏิบัติท่าเอียง ไหล่หุ้มไปทาง ขวายังไม่ถูก ต้อง

พฤติกรรม การฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
6. ทำจังหวะที่ 4 หมุนข้อมือไปข้าง หน้า	- หมุนข้อมือไป ข้างหน้า - ใบหน้าหุ่นซ้อน หน้าเหมือนตัว ละครกำลังกล่อม ไหล - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้ดตึง ไม่หย่อนยู่	- หมุนข้อมือไป ข้างหน้า - ใบหน้าหุ่นซ้อน หน้าเหมือนตัว ละครกำลังกล่อม ไหล - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้ดตึง ไม่หย่อนยู่	- หมุนข้อมือไป ข้างหน้า - ใบหน้าหุ่นซ้อน หน้าเหมือนตัว ละครกำลังกล่อม ไหล - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้ดหย่อน ยู่เล็กน้อย	- หมุนข้อมือไป ข้างหน้า - ใบหน้าหุ่นคว่ำ หรือหงายเกินไป - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้ดหย่อน ยู่	- ปฏิบัติทำ หมุนข้อมือไป ข้างหน้ายังไม่ ถูกต้อง

เกณฑ์การประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก
“ทำเชิดย่อนมือ”

พฤติกรรม การฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
1. ทำนั่ง	- นั่งพับเพียบ ตัวตรง - มือวาง บนเข่าทั้งสอง ข้าง นิ้วมือทั้งห้า นิ้วเรียงชิดติดกัน - สายตามองตรง ไปข้างหน้า - ข้อศอกกาง ออกเล็กน้อย	- นั่งพับเพียบ ตัวตรง - มือวาง บนเข่าทั้งสอง ข้าง - สายตามองตรง ไปข้างหน้า - ข้อศอกกาง ออกเล็กน้อย	- นั่งพับเพียบ ตัวตรง - มือวาง บนเข่าทั้งสอง ข้าง - ข้อศอกไม่กาง ออก	- นั่งพับเพียบ - มือไม่วางบน เข่า	-ปฏิบัติทำนั่ง พับเพียบ ยังไม่ ถูกต้อง
2. ทำจับหุ่นกระบอก	- มือซ้ายจับ กระบอกไม้ไผ่ นิ้วทั้งห้านิ้วเรียง ชิดติดกัน - มือขวาจับ ตะเกียบให้ปลาย ตะเกียบทั้งสอง ข้างอยู่กลางอุ้ง มือ นิ้วชี้และนิ้ว หัวแม่มือดัน ตะเกียบเอาไว้ - ใบหน้าหุ่นตั้ง ตรงแขนหรือผ้าที่ เป็นเสื้อหุ่นตึงไม่ หย่อนอยู่	- มือซ้ายจับ กระบอกไม้ไผ่ นิ้วทั้งห้านิ้วเรียง ชิดติดกัน - มือขวาจับ ตะเกียบให้ปลาย ตะเกียบทั้งสอง ข้างอยู่กลางอุ้ง มือ นิ้วชี้และนิ้ว หัวแม่มือดัน ตะเกียบเอาไว้ - ใบหน้าหุ่นตั้งตรง แขนหรือผ้าที่เป็น เสื้อหุ่นตึงไม่ หย่อนอยู่	- มือซ้ายจับ กระบอกไม้ไผ่ นิ้วทั้งห้านิ้วเรียง ชิดติดกัน - มือขวาจับ ตะเกียบให้ปลาย ตะเกียบทั้งสอง ข้างอยู่กลางอุ้ง มือ นิ้วชี้และนิ้ว หัวแม่มือดัน ตะเกียบเอาไว้ - แขนหรือผ้าที่ เป็นเสื้อหุ่นหย่อน อยู่เล็กน้อย	- มือซ้ายจับ กระบอกไม้ไผ่ - มือขวาจับ ตะเกียบให้ปลาย ตะเกียบทั้งสอง ข้างอยู่กลางอุ้ง มือ นิ้วชี้และนิ้ว หัวแม่มือดัน ตะเกียบเอาไว้ - แขนหรือผ้าที่ เป็นเสื้อ หุ่น หย่อนอยู่	- ปฏิบัติทำจับ หุ่นกระบอกยัง ไม่ถูกต้อง

พฤติกรรม การฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
3. ทำจังหวะที่ 1 เอียงไหล่หนีไปทาง ซ้าย	- เอียงไหล่หนี ไปทางซ้าย - ไบหน้าหนีเซิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหนีตั้ง ไม่หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หนี ไปทางซ้าย - ไบหน้าหนีเซิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหนีตั้ง ไม่หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หนี ไปทางซ้าย - ไบหน้าหนีเซิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหนี หย่อนอยู่เล็กน้อย	- เอียงไหล่หนี ไปทางซ้าย - ไบหน้าหนีคว่ำ หรือหงายเกินไป - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหนี หย่อนอยู่	- ปฏิบัติท่าเอียง ไหล่หนีไปทาง ซ้ายยังไม่ถูก ต้อง
4. ทำจังหวะที่ 2 หมุนข้อมือไปข้าง หน้า	- หมุนข้อมือไป ข้างหลัง - ไบหน้าหนีเซิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหนีตั้ง ไม่หย่อนอยู่	- หมุนข้อมือไป ข้างหลัง - ไบหน้าหนีเซิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหนีตั้ง ไม่หย่อนอยู่	- หมุนข้อมือไป ข้างหลัง - ไบหน้าหนีเซิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหนีหย่อน อยู่เล็กน้อย	- หมุนข้อมือไป ข้างหลัง - ไบหน้าหนีคว่ำ หรือหงายเกินไป - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหนีหย่อน อยู่	- ปฏิบัติท่า หมุนข้อมือไป ข้างหน้ายังไม่ ถูกต้อง
5. ทำจังหวะที่ 3 เอียงไหล่หนีไปทาง ขวา	- เอียงไหล่หนี ไปทางขวา - ไบหน้าหนีเซิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหนีตั้ง ไม่หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หนี ไปทางขวา - ไบหน้าหนีเซิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหนีตั้ง ไม่หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หนี ไปทางขวา - ไบหน้าหนีเซิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหนีหย่อน อยู่เล็กน้อย	- เอียงไหล่หนี ไปทางขวา - ไบหน้าหนีคว่ำ หรือหงายเกินไป - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหนีหย่อน อยู่	- ปฏิบัติท่าเอียง ไหล่หนีไปทาง ขวายังไม่ถูก ต้อง

พฤติกรรม การฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
6. ทำจังหวะที่ 4 หมุนข้อมือไปข้าง หน้า	- หมุนข้อมือไป ข้างหลัง - ไบหน้าหุ่นเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึง ไม่หย่อนอยู่	- หมุนข้อมือไป ข้างหลัง - ไบหน้าหุ่นเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึง ไม่หย่อนอยู่	- หมุนข้อมือไป ข้างหลัง - ไบหน้าหุ่นเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่เล็กน้อย	- หมุนข้อมือไป ข้างหลัง - ไบหน้าหุ่นคว่ำ หรือหงายเกินไป - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่	- ปฏิบัติทำ หมุนข้อมือไป ข้างหน้ายังไม่ ถูกต้อง

เกณฑ์การประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก
“ท่ากระทบตัว”

พฤติกรรม การฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
1. ทำนั่ง	- นั่งพับเพียบ ตัวตรง - มือวาง บนเข่าทั้งสอง ข้าง นิ้วมือทั้งห้า นิ้วเรียงชิดติดกัน - สายตามองตรง ไปข้างหน้า - ข้อศอกกาง ออกเล็กน้อย	- นั่งพับเพียบ ตัวตรง - มือวาง บนเข่าทั้งสอง ข้าง - สายตามองตรง ไปข้างหน้า - ข้อศอกกาง ออกเล็กน้อย	- นั่งพับเพียบ ตัวตรง - มือวาง บนเข่าทั้งสอง ข้าง - ข้อศอกไม่กาง ออก ได้ถูกต้อง	- นั่งพับเพียบ - มือไม่วางบน เข่า - ปฏิบัติทำนั่งพับ เพียบ ได้ถูกต้อง	-ปฏิบัติทำนั่ง พับเพียบ ยังไม่ ถูกต้อง
2. ทำจับหุ่น กระบอก	- มือซ้ายจับ กระบอกไม้ไผ่ นิ้วทั้งห้านิ้วเรียง ชิดติดกัน - มือขวาจับ ตะเกียบให้ปลาย ตะเกียบทั้งสอง ข้างอยู่กลางอุ้ง มือ นิ้วชี้และนิ้ว หัวแม่มือดัน ตะเกียบเอาไว้ - ใบหน้าหุ่นตั้ง ตรง แขนหรือผ้า ที่เป็นเลื้อยหุ่นตั้ง ไม่หย่อนอยู่	- มือซ้ายจับ กระบอกไม้ไผ่ นิ้วทั้งห้านิ้วเรียง ชิดติดกัน - มือขวาจับ ตะเกียบให้ปลาย ตะเกียบทั้งสอง ข้างอยู่กลางอุ้ง มือ นิ้วชี้และนิ้ว หัวแม่มือดัน ตะเกียบเอาไว้ - ใบหน้าหุ่นตั้ง ตรง แขนหรือผ้า ที่เป็นเลื้อยหุ่นตั้ง ไม่หย่อนอยู่	- มือซ้ายจับ กระบอกไม้ไผ่ นิ้วทั้งห้านิ้วเรียง ชิดติดกัน - มือขวาจับ ตะเกียบให้ ปลายตะเกียบ ทั้งสองข้างอยู่ กลางอุ้งมือ นิ้ว ชี้และนิ้วหัวแม ่มือดันตะเกียบ เอาไว้ - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ่นหย่อน อยู่เล็กน้อย	- มือซ้ายจับ กระบอกไม้ไผ่ - มือขวาจับ ตะเกียบให้ ปลายตะเกียบ ทั้งสองข้างอยู่ กลางอุ้งมือ นิ้ว ชี้และนิ้วหัวแม ่มือดันตะเกียบ เอาไว้ - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ่นหย่อน อยู่	- ปฏิบัติทำจับ หุ่นกระบอก ยังไม่ถูกต้อง

พฤติกรรม การฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
3. ทำจังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ่นไปทาง ซ้าย	- เอียงไหล่หุ่น ไปทางซ้าย - ไบหน้าหุ่นเขิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อหุนตึง ไม่หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หุ่น ไปทางซ้าย - ไบหน้าหุ่นเขิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อหุนตึง ไม่หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หุ่น ไปทางซ้าย - ไบหน้าหุ่นเขิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อหุนหย่อน อยู่เล็กน้อย	- เอียงไหล่หุ่น ไปทางซ้าย - ไบหน้าหุ่นคว่ำ หรือหงายเกินไป - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อหุนหย่อน อยู่	- ปฏิบัติทำเอียง ไหล่หุ่นไปทาง ซ้ายยังไม่ถูก ต้อง
4. ทำจังหวะที่ 2 กระทบตัว พร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า	- กระทบตัว พร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า - ไบหน้าหุ่นเขิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อหุนตึง ไม่หย่อนอยู่	- กระทบตัว พร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า - ไบหน้าหุ่นเขิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อหุนตึง ไม่หย่อนอยู่	- กระทบตัว พร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า - ไบหน้าหุ่นเขิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อหุนหย่อน อยู่เล็กน้อย	- กระทบตัว พร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า - ไบหน้าหุ่นเขิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อหุนหย่อน อยู่	- ปฏิบัติทำ กระทบตัว พร้อมกับหมุน ข้อมือไปข้าง หน้ายังไม่ถูก ต้อง
5. ทำจังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ่นไปทาง ขวา	- เอียงไหล่หุ่น ไปทางขวา - ไบหน้าหุ่นเขิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อหุนตึง ไม่หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หุ่น ไปทางขวา - ไบหน้าหุ่นเขิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อหุนตึง ไม่หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หุ่น ไปทางขวา - ไบหน้าหุ่นเขิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อหุนหย่อน อยู่เล็กน้อย	- เอียงไหล่หุ่น ไปทางขวา - ไบหน้าหุ่นคว่ำ หรือหงายเกินไป - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อหุนหย่อน อยู่	- ปฏิบัติทำเอียง ไหล่หุ่นไปทาง ขวายังไม่ถูก ต้อง

พฤติกรรม การฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
6. ท่าจิ้งหรีดที่ 4 กระทบทัวพร้อมกับ หมุนข้อมือไปข้าง หน้า	- กระทบทัว พร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า - ใบหน้าหุ่นเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้ดตึง ไม่หย่อนยู่	- กระทบทัว พร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า - ใบหน้าหุ่นเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้ดตึง ไม่หย่อนยู่	- กระทบทัว พร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า - ใบหน้าหุ่นเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้ดหย่อน ยู่เล็กน้อย	- กระทบทัว พร้อมกับหมุนข้อ มือไปข้างหน้า - ใบหน้าหุ่นเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้ดหย่อน ยู่	- ปฏิบัติท่าจิ้ง หรีดพร้อม กับหมุนข้อมือ ไปข้างหน้ายัง ไม่ถูกต้อง

เกณฑ์การประเมินภาคปฏิบัติทักษะการเชิดหุ่นกระบอก
“ทำโยกตัว”

พฤติกรรม การฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
1. ทำนั่ง	- นั่งพับเพียบ ตัวตรง - มือวางบนเข่าทั้งสองข้าง นิ้วมือทั้งห้า นิ้วเรียงชิดติดกัน - สายตามองตรงไปข้างหน้า - ข้อศอกกาง ออกเล็กน้อย	- นั่งพับเพียบ ตัวตรง - มือวางบนเข่าทั้งสองข้าง - สายตามองตรงไปข้างหน้า - ข้อศอกกาง ออกเล็กน้อย	- นั่งพับเพียบ ตัวตรง - มือวางบนเข่าทั้งสองข้าง - ข้อศอกไม่กาง ออก	- นั่งพับเพียบ - มือไม่วางบนเข่า	-ปฏิบัติทำนั่งพับเพียบ ยังไม่ถูกต้อง
2. ทำจับหุ่นกระบอก	- มือซ้ายจับ กระบอกไม้ไผ่ นิ้วทั้งห้า นิ้วเรียงชิดติดกัน - มือขวาจับ ตะเกียบให้ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่ กลางอุ้งมือ นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้ - ใบหน้าหุ่นตั้งตรง แขนหรือผ้าที่เป็นเลื้อยหุ่ยห้อย ไม่หย่อนอยู่	- มือซ้ายจับ กระบอกไม้ไผ่ นิ้วทั้งห้า นิ้วเรียงชิดติดกัน - มือขวาจับ ตะเกียบให้ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่ กลางอุ้งมือ นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้ - ใบหน้าหุ่นตั้งตรง แขนหรือผ้าที่เป็นเลื้อยหุ่ยห้อย ไม่หย่อนอยู่	- มือซ้ายจับ กระบอกไม้ไผ่ นิ้วทั้งห้า นิ้วเรียงชิดติดกัน - มือขวาจับ ตะเกียบให้ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่ กลางอุ้งมือ นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้ - แขนหรือผ้าที่เป็นเลื้อยหุ่ยห้อย อยู่เล็กน้อย	- มือซ้ายจับ กระบอกไม้ไผ่ - มือขวาจับ ตะเกียบให้ปลายตะเกียบทั้งสองข้างอยู่ กลางอุ้งมือ นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือดันตะเกียบเอาไว้ - แขนหรือผ้าที่เป็นเลื้อยหุ่ยห้อย อยู่	-ปฏิบัติทำจับหุ่นกระบอก ยังไม่ถูกต้อง

พฤติกรรม การฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
3. ทำจังหวะที่ 1 เอียงไหล่หุ้มไปทาง ซ้ายพร้อมกับ เคลื่อนข้อมือไป ทางขวา	-เอียงไหล่หุ้มไป ทางซ้ายพร้อมกับ กับเคลื่อนข้อมือ ไปทางขวา -ไบหน้าหุ้มเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึง ไม่หย่อนอยู่	-เอียงไหล่หุ้มไป ทางซ้ายพร้อมกับ กับเคลื่อนข้อมือ ไปทางขวา -ไบหน้าหุ้มเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึง ไม่หย่อนอยู่	-เอียงไหล่หุ้มไป ทางซ้ายพร้อมกับ กับเคลื่อนข้อมือ ไปทางขวา -ไบหน้าหุ้มเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่เล็กน้อย	-เอียงไหล่หุ้มไป ทางซ้ายพร้อมกับ กับเคลื่อนข้อมือ ไปทางขวา -ไบหน้าหุ้มคว่ำ หรือหงายเกินไป - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่	-ปฏิบัติเอียง ไหล่หุ้มไปทาง ซ้ายพร้อมกับ เคลื่อนข้อมือไป ทางขวายังไม่ ถูกต้อง
4. ทำจังหวะที่ 2 กระตุกมือลงและ ขึ้นอย่างรวดเร็ว	- กระตุกมือลง และขึ้นอย่างรวดเร็ว - ไบหน้าหุ้มเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึง ไม่หย่อนอยู่	- กระตุกมือลง และขึ้นอย่างรวดเร็ว - ไบหน้าหุ้มเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึงไม่ หย่อนอยู่	- กระตุกมือลง และขึ้นอย่างรวดเร็ว - ไบหน้าหุ้มเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่เล็กน้อย	- กระตุกมือลง และขึ้นอย่างรวดเร็ว - ไบหน้าหุ้มเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่	- ปฏิบัติท่า กระตุกมือลง และขึ้นอย่าง รวดเร็วยังไม่ถูก ต้อง
5. ทำจังหวะที่ 3 เอียงไหล่หุ้มไปทาง ขวาพร้อมกับ เคลื่อนข้อมือไป ทางซ้าย	- เอียงไหล่หุ้มไป ทางขวาพร้อมกับ เคลื่อนข้อมือไป ทางซ้าย -ไบหน้าหุ้มเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึง ไม่หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หุ้มไป ทางขวาพร้อมกับ เคลื่อนข้อมือไป ทางซ้าย -ไบหน้าหุ้มเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มตึงไม่ หย่อนอยู่	- เอียงไหล่หุ้มไป ทางขวาพร้อมกับ เคลื่อนข้อมือไป ทางซ้าย -ไบหน้าหุ้มเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่เล็กน้อย	- เอียงไหล่หุ้มไป ทางขวาพร้อม กับเคลื่อนข้อมือ ไปทางซ้าย -ไบหน้าหุ้มคว่ำ หรือหงายเกินไป - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มหย่อน อยู่	ปฏิบัติท่าเอียง ไหล่หุ้มไปทาง ขวาพร้อมกับ เคลื่อนข้อมือไป ทางซ้าย ยังไม่ถูกต้อง

พฤติกรรม การฝึกปฏิบัติ	ดีมาก	ดี	พอใช้	เกือบพอใช้	ต้องปรับปรุง
	5	4	3	2	1
6. ทำจังหวะที่ 4 กระตุกมือลงและ ขึ้นอย่างรวดเร็ว	- กระตุกมือลง และขึ้นอย่างรวดเร็ว - ใบหน้าหุ่นเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มถึงไม่ หย่อนอยู่	- กระตุกมือลง และขึ้นอย่างรวดเร็ว - ใบหน้าหุ่นเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มถึงไม่ หย่อนอยู่	- กระตุกมือลง และขึ้นอย่างรวดเร็ว - ใบหน้าหุ่นเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มห้อย อยู่เล็กน้อย	- กระตุกมือลง และขึ้นอย่างรวดเร็ว - ใบหน้าหุ่นเชิด ขึ้นเล็กน้อย - แขนหรือผ้าที่ เป็นเลื้อยหุ้มห้อย อยู่	- ปฏิบัติทำ กระตุกมือลง และขึ้นอย่าง รวดเร็วยังไม่ถูก ต้อง

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

1. อาจารย์บุญเดือน ศรีวรพจน์
ตำแหน่ง นักอักษรศาสตร์ 7 กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์
กรมศิลปากร
2. อาจารย์ณัฐดา บุญรอด
ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนสายน้ำผึ้ง กรมสามัญศึกษา
กรุงเทพมหานคร
3. นายสุริยะ ลิทธิชัย
ตำแหน่ง พนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ระดับ 5 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกศินี ไชติกเสถียร
ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พินิต วัฒนโน
ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิลาศ เกื้อมี
ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวมาลี มีสัตย์
เกิด 7 สิงหาคม 2516
สถานที่เกิด อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 110/11 หมู่ที่ 5 ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง 92180
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ 1 ระดับ 4
สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนสายน้ำผึ้ง 186 สุขุมวิท 22 แขวงคลองเตย เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร 10110

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2529 ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหาดเลา จังหวัดตรัง
พ.ศ. 2535 มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนย่านตาขาว จังหวัดตรัง
พ.ศ. 2539 ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) วิชาเอกเทคโนโลยีการศึกษา วิชาโทสถิติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดปัตตานี
พ.ศ. 2545 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) เทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ